

Hitra historielag og Kystmuseet i Sør-Trøndelag - Årsskrift for 2016

SKARVSETTA

SKARVSETTA

er et årsskrift som Hitra historielag og Kystmuseet i Sør-Trøndelag gir ut i fellesskap. Det har fått et navn som du kanskje synes er litt underlig. Bakgrunnen er denne: Før i tida var det ganske vanlig rundt om i grendene på Hitra at folk hadde mer eller mindre faste plasser der de samla seg, fortalte historier og løste lokale verdensproblemer. Ofte var det i godværet på søndager eller lørdags ettermiddager at folk kom sammen og hygga seg på denne måten. Tett i tett kunne de sitte utover lyngrabbene, gjerne med god utsikt, i le for austavindstrekken. På Sandstad hadde de en slik samlingsplass som ble kalt Skarvsetta. Namnet kommer trulig av at her satt folk tett som skarven på et skjær. Årsskriftet vårt skal forsøke å videreføre fortellertradisjonen og historiene fra Skarvsetta og fra liknende samlingsplasser rundt om på Hitra. Velkommen til Skarvsetta.

*«Skarvsetta» 2016 er niende utgaven av årsskriftet vårt.
Utgavene fra 2008 - 2014 kan du også lese på Kystmuseets nettside:*

www.kystmuseet.no

ÅRETS TEMA: DEN LOKALE SKYTTERHISTORIEN

Årboka 2016 for Hitra Historielag og Kystmuseet tar for seg historien knyttet til de mange skytterlaga i nærområdet vårt. Det er en spesiell historie som viser hvordan skyttersaken i Norge fikk betydning for framveksten av mange frivillige lag og organisasjoner. Det var samfunnsengasjement, forsvarsvilje og sosiale forhold som lå bak. Veiløse grender dannet sine egne skytterlag, det var deltakelse i stevner rundt om, avstandene var lange og båten var eneste framkomstmiddel. I Skarvsetta 2016 forsøker vi å gi et bilde av en viktig bit av lokalhistorien.

INNHold

- 5 Ord til leseren
Av Svend Sivertsen
- 6 Den organiserte skytterbevegelsen i Norge, DFS
Av Bernt Fjeldvær
- 8 Et lag i hver krets
Av Bernt Fjeldvær
- 10 Skytterlagsvåpen opp gjennom tidene
Av Bernt Fjeldvær
- 14 Hitra og Frøya skyttersamlag
Av Bernt Fjeldvær
- 24 Akset salongskytterlag
Av Svend Sivertsen
- 28 Børsemaker Theodor Tande
Av Bernt Fjeldvær
- 30 Ole L Aalmo – en foregangsmann
Av Svein Bertil Sæther
- 34 De gamle skytterlagene på Fjellværsøya og Ulvøya
Av Bernt Fjeldvær
- 44 Aktiv tid og gode resultater, Tore G Strøm
Av Svend Sivertsen
- 48 Dagens aktive skytterlag og deres historie:
Sørhitra skytterlag: *Av Rigmor Brevikdal og Arve Espeseth*
- 54 Sandstad skytterlag: *Av Svend Sivertsen*
- 60 Fjellværøy skytterlag: *Av Bernt Fjeldvær og Roger Einvik*
- 70 Hitra skytterlag: *Av Bernt Fjeldvær og Edel Myhren*
- 76 Skjøttarfæst
Av Magnar Ansnes
- 80 Historier og fortellinger fra skytermiljøet
- 82 Oversikt samlagsmestere og samlagsformenn
- 86 Hitra historielag

Ord til leseren

Kanskje har vi valgt et smalt interesseområde for denne årboka fra Hitra Historielag og Kystmuseet? Men skyttersaken er på mange måter forløperen og har dannet mønster for de mange frivillige lag og organisasjoner som har blitt en naturlig del av samfunnet vårt. Derfor er det viktig å ta vare på denne biten av lokalhistorien mens det ennå er noen til å fortelle.

At skyttersaken vokste fram i slutten av 1800-tallet var ikke unaturlig. I landet vårt var et voksende ønske om å bli egen nasjon, fri fra svensker og dansker. Folk utover landet mobiliserte, mange var villige å gå med i en eventuell kamp for at Norge skulle bli selvstendig land. Det var grobunn for at skytterbevegelsen kunne vokse fram, og det skjedde utover hele landet. Skytterlag ble startet nærmest i hver grend.

Vi forteller historien om det som skjedde på Hitra forrige århundre, om personer som var pionerer og engasjerte seg i skytterlag og samlag. De gjorde dette mulig.

Noen har ekstra stor interesse for skyttersaken også i dag, en av dem er Bernt Fjeldvær på Reksa, Fjellværsøya. Redaksjonen har hatt mange medspillere for å få til denne årboka, men det må være lov å trekke fram Bernt spesielt. Han har vist en fantastisk iver og bidratt vesentlig for at vi skulle komme i havn. Men stor takk til alle bidragsytere. Håper dere tar godt imot Skarvsetta 2016.

Hitra, november 2016,

Svend Sivertsen

Den organiserte skytterbevegelsen i Norge

Det eldste skytterlaget i Norge var «Det bergenske skydeselskab» som ble stiftet i 1769. «Christian Augusts venner» fulgte etter i 1801. Etter hvert ble flere lag stiftet, og behovet for å få lagene i organiserte former meldte seg. I 1861, ble derfor «Centralforeningen for utbredelse af legemsøvelser og vaabenbrug» stiftet. Noe av bakgrunnen for «Centralforeningen», var den befatning forsvaret befant seg i.

Etter 1814 var forsvaret forfalt og hæren var fåtallig, selv om grunnloven påla alminnelig verneplikt. Målet var da å forberede den mannlige befolkningen til landets forsvar gjennom skytetrening og kroppsøving. Centralforeningen fikk stor tilslutning og hadde i 1882 hele 413 skytterlag med 18400 medlemmer. Det ble også på den tiden gjennomført landskonkurranser og nordiske konkurranser. Felles regler om skuddhold, skyteprogrammer, skiver og inndeling i klasser ble vedtatt.

Centralforeningen stod for utlån av våpen til skytterlagene, og den skaffet lagene billige geværer og ammunisjon. Den nye organisasjonen hadde på alle måter søkt å fremme interessen for skyting og skyteferdighet, men møtte etter hvert motstand fra egne rekker. Problemet lå i selve organisasjonens oppbygging. Den ble beskylt for å være lite demokratisk. Foreningen ble stiftet av beiteborgere fra Christiania, og skytterlag fra andre kanter

PÅ STRAUM: Skyttere samlet i Vassdalen på Straum. Bildet er trolig tatt rundt 1920-30. (Foto utlånt av Fredrik Strøm)

av landet, som var store nok til å ha egne representanter i styret, ble pålagt å velge sine fra Christiania og omegn. Spesielt på venstresiden i politikken var man misfornøyd med tingenes tilstand.

Det hele endte med at flere skytterlag brøt med Centralforeningen. Trønderen Ola Five stiftet i 1881 «Namdal og Inntrøndelag folkebevæbningssamlag». Det andre «Folkevæbningssamlaget» ble stiftet av Johan Enger, en av tre brødre som startet «Norma projektilfabrikk» i 1894. Han var også mangeårig redaktør av «Norsk skyttertidende». Ved slutten av 1881 var 293 skytterlag og 9200 skyttere tilsluttet «Folkevæbningssamlagene».

«Samlagets Formaal er at styrke vaart Fædrelands Forvarsevne ved at virke for Folkets opplæring i Vaabenbrug og andre idrætter, samt utbredelse af Vaaben»

Folkevæbningssamlagene vokste i antall, og ved utgangen av 1893 var tallet 782 skytterlag og 19400 skyttere. Samtidig gikk Centralforeningen tilbake. Spliden mellom de to organisasjonene var dels politisk. Dette var en periode hvor unionen med Sverige ble mindre og mindre populær. Centralforeningen var styrt av den kongetro høyresiden, mens folkevæbningssamlagene tilhørte venstresiden, som ville ha Norge ut av unionen. Organisasjonene fikk tilnavn som «Den kongelige centralforening» og «Stortingshæren». Norge fikk en ny hærordning i 1888. Her ble de vernepliktige fordelt på tre oppbud: Linjen, eller linjeinfanteriet stod under kommando av kongen, og bestod av de yngste soldatene og det mest moderne utstyret. Landvernet var satt opp med eldre årsklasser og Landstormen hadde de eldste soldatene og det eldste utstyret. Landvernet og Landstormen stod under kommando av Stortinget, så denne reformen sikret Stortinget kontrollen over to tredjedeler av hæren. Ved unionsoppløsningen i 1905 var det stort sett disse avdelingene som ble mobilisert. Noen av folkevæbningssamlagene deltok til og med på øvelser sammen med hæren.

For å få slutt på denne spliden mellom skytterorganisasjonene ble det etter hvert bestemt å opprette en helt ny organisasjon. Ved stortingsvedtak av 30. juli 1892 ble det bestemt å slå sammen de to organisasjonene fra 1. juli 1893. Det ble dannelsen av «Det frivillige skyttervesen» DFS. Ola Five ble dets første formann. Centralforeningen fortsatte som «Centralforeningen for utbredelse av idrett» og ble etter hvert til Norges idrettsforbund. Skytterbevegelsen ble tidlig betraktet som en del av forsvaret, og var vel nærmest en tidlig utgave av Heimevernet. I 1940 var det flere eksempler

på at skytterlagene mobiliserte og tok opp kampen med tyskerne, bl.a. ved Midtskogen og Os ved Røros.

Tilknytningen til forsvaret ble videreført, og DFS mottar fremdeles finansiering over forsvarsbudsjettet. DFS har et tett samarbeid med Heimevernet, blant annet ved at HV har tilgang på over 800 skytebaner over hele landet.

Det frivillige skyttervesens formålsparagraf fra 1911 lyder slik:

§ 1-1: Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.

Noen tall fra www.dfs.no:

- DFS består i dag av ca. 850 skytterlag og 130.000 medlemmer.
- DFS har til enhver tid ca. 10.000 tillitsvalgte som ikke mottar noen kompensasjon for sitt frivillige arbeid.
- DFS representerer dugnadsånd gjennom at organisasjonens frivillige årlig bidrar med ca. 12 – 13 millioner dugnadstimer.
- DFS arrangerer Landsskytterstevnet hvert år, normalt med mellom 4.000 til 6.000 deltakere. Rekorden er 7.181 deltakere på Elverum i 1990.

Et lag i hver krets

Skytterlag som er eller har vært med i Hitra og Frøya skyttersamlag

Oversikten er basert på Det frivillige skyttervesens årbøker, samlagets årsmeldinger og bøkene «Skyttersaken i Norge før 1893», «Skyttersaken i Norge» (1893 - 1926, og del 2, 1926 - 1940). Lagene fra før 1893, altså i Centralforeningens og Folkevæpningssamlagenes tid, er også tatt med. Stiftelses- og nedleggingsår er oppført

med årstallet da lagene ble innmeldt i eller forsvant fra DFS. De fleste lagene bare forsvinner uten at de er formelt nedlagt. Noen av lagene har vært nede sammenhengende i opptil 20 år i løpet av tidsperioden de er oppført med.

Skytterlagene på Hitra

- Ansnes skytterlag. 1905 – 1907
- Ansnes skytterlag. 1951 – 1981 (Fortsettelse av Fillan skytterlag. Slått sammen med Hitra).
- Balsnes skytterlag. 1945 - 1955
- Barmfjord skytterlag. 1897 – 1923 (byttet navn til Barmanfjord)
- Barmanfjorden skytterlag. 1923 – 1968 (Slått sammen med Hitra).
- Bispørne skytterlag. 1902 – 1924
- Burøy skytterlag. 1928 – 1962 (Bispørne under nytt navn).
- Dolmøy skytterlag. 1901 - 1957
- Fillan skytterlag. 1898 – 1948
- Fjeldværøy skytterlag. 1913 – 1956 (senere stavet Fjellværøy)
- Fjellværøy skytterlag. 1971. (Het fram til 1978 Fjellværøy / Knarlagsund skytterlag)
- Foreningen. 1884 – 1886 (Hitteren skytterlag under nytt navn)
- Friskyttten. 1896 – 1896
- Helsøund skytterlag. 1898 – 1904
- Hitra skytterlag. 1897. (1968 – 1977 Hitra og Barmanfjord skytterlag.)
- Hitteren skytterlag. 1879 - 1884
- Indhitteren skytterlag. 1901 – 1905
- Knarlagsund skytterlag. 1908 - 1961
- Knudshaugen skytterlag. 1904 – 1909
- Kvenvær skytterlag. 1898 – 1960
- Nordre Indhitteren skytterlag. 1884 - 1887

- Sandstad skytterlag. 1903.
- Strand skytterlag. 1905 – 1916
(Slått sammen med Sandstad skytterlag.)
- Sør-Hitra skytterlag. 1898
- Sørstrømfjord skytterlag. 1899 – 1973
- Tranvik skytterlag. 1927 - 1927
- Varden. 1953 – 1956
- Ytre Kvenvær skytterlag. 1934 – 1966
(Slått sammen med Sør-Hitra).
- Østre Barmfjord skytterlag. 1902 – 1908
- Østre Fillfjord skytterlag. 1914 – 1920
- Østre Hitteren skytterlag. 1915 – 1929

Skytterlagene på Frøya

- Bekken skytterlag 1926 – 1932
- Bogøy skytterlag 1914 - 1929
- Bustvik skytterlag 1915 – 1950
(Etterfølger av Dahlø skytterlag).
- Dahlø skytterlag 1894 – 1914
- Flatval skytterlag 1902 – 1947 (Laget var med i 1965, så borte igjen).
- Frøya skytterlag 1904 - 1920
- Fyllingsnes skytterlag 1907 – 1958
(Senere stavet Fillingsnes)
- Hammervik skytterlag 1904 – 1946
- Klubben skytterlag 1947 - 1948
- Kvaløy skytterlag 1927 - 1938
- Kverva skytterlag 1924 – 1951
- Kvisten skytterlag 1914 – 1950
- Nesset skytterlag 1937 - 1940
- Nordskag skytterlag 1908 - 1919
- Sistranden skytterlag 1905 – 1925
- Skarpnes skytterlag 1907 – 1919
- Storhallaren skytterlag 1934 - ??? Ennå med etter 1979.
- Støland skytterlag 1907 – 1975 (senere stavet Stølan)
- Sula skytterlag 1929 - 1940
- Titran skytterlag 1904 – 1958
- Udtian skytterlag 1902 - 1904
- Vågø skytterlag 1910
- Wahlen skytterlag 1927 – 1950
- Øst Frøya skytterlag 1926 - 1950

Skytterlagsvåpen opp gjennom tidene

Skytterlagene før Centralforeningens tid hadde stort sett bare munnladningsrifler. I tillegg hadde de utstyr for kulestøping, pussesaker osv. Det var mye som skulle være med på bannen: Kuler, krutt, tennhetter, kulefett, tøylapper og pusseutstyr var noe av det viktigste.

Selve ladeprosessen tok tid og var omstendelig hvis skuddet skulle bli bra. Noen av de største skytterlagene ansatte derfor egne ladere, så skytterne selv kunne se på skytingen i ro og mak. Det ble som regel ikke mange skuddene på hver skytter.

Folk ladet patronene selv, kuler og krutt ble kjøpt inn. Her en gammel lademaskin.

Tennstempelrifle fra Larsen og Hagen.

Ved opprettelsen av «Centralforeningen for utbredelse af legemsøvelser og våbenbrug» i 1861, kom geværspørsmålet på dagsordenen. Det ble snart klart at skulle skyttersaken ha noen fremgang, måtte skytterlagene få tilgang på et større antall moderne geværer. Fra statens side ble det velvilligst gitt tillatelse til å produsere våpen til skytterorganisasjonen ved Kongsberg våpenfabrikk. Dette var kammerladningsgeværer modell 1860, nesten identiske med hærens våpen. Kaliberet var 4 linjer som tilsvarer ca. 12 millimeter. Kammerladerne hadde et kammerstykke som kunne vippe opp og lades med krutt og kule som en munnlader. Fordelen var at man kunne lade fra liggende stilling. Lading av en munnlader måtte foregå stående. Den andre fordelten var at geværet nå kunne lades med et prosjektil med så stor diameter at det fylte hele riflingen i løpet og tettet for kruttgassen. Dette ga større presisjon enn munnladerne, som måtte lades med en mindre kule for i det hele tatt greie å presse den ned i løpet.

De første årene hadde ikke Kongsberg kapasitet til å levere det antall som ble bestilt. Produksjon for hæren ble prioritert. Kongsberg produserte også et antall munnladere for Centralforeningen, og det ble dessuten kjøpt inn partier med geværer fra private børsemakere. Disse våpnene som ble kjøpt inn av skytterorganisasjonen, ble kalt «inventarierifler» og ble lånt ut til skytterlagene rundt omkring. I tillegg kunne skytterlagene få kjøpe rimelige våpen gjennom Centralforeningen. Kaliberet skulle være det samme som hærens.

Gammel Jarmann-rifle M1884.

I 1867 ble det første geværet med en metallpatron innført i både den norske og svenske hær. Dette var revolusjonerende i og med at kule, krutt og tennhette nå var plassert i en og samme metallhylse. Geværet var Remington M/67 med rolling block mekanisme. For skytterlagenes vedkommende var disse geværene mye dyrere og det samme var ammunisjonen, så det ble ikke kjøpt inn så mange av de nye geværene. Kongsberg våpenfabrikk bygde også om en mengde eldre kammerladningsgeværer der en kunne bruke samme patron som til Remingtongeværet. Ombyggingen ble gjort etter rustmester Lunds patent, og geværet ble kjent som «Lundsgevær». Etter hvert som disse ble utrangert av hæren på 1880-tallet, ble store mengder kjøpt inn av skytterorganisasjonen og fordelt på skytterlagene. De sivile geværene hadde sentraltenning, det vil si at tennhetten satt midt i bunnen av patronhylsen. Hylsene kunne da lades om, og skytterlagene fikk opplæring i ladeprosessen. Patronene kunne lades opp med til dels enkle redskaper. Kulene var av bly og ble kjøpt eller støpt selv. Ved den store skandinaviske skytterfesten i Stockholm i 1885 var kun Remingtongeværet tillatt brukt. Fra sivile børsemakere var forskjellige våpen tilgjengelige. Spesielt var «Tennstempelriflene» fra Larsen og Hagen ettertraktede, men på grunn av prisen ble relativt få kjøpt inn av skytterorganisasjonen.

De eldre geværene var enkeltskudds. I 1884 ble Jarmanngæværet innført i den norske hær. Det hadde åtte skudds rørmagasin under løpet og sylindermekanisme, som man er vant med på dagens jaktrifler. Jarmannen fikk liten utbredelse blant skytterlagene. Folkevæbningssamlagene hadde en del av disse, men ikke så mange. Det var fremdeles Lundsgevær og Remington som var vanligst. Jarmanngæværet hadde kaliber 10,15-mm, og denne patronen ble også brukt i en del Remington og Tennstempelrifler. Presisjonen var merkbart bedre enn 12-mm-kaliberet.

I 1893, ble Centralforeningen og Folkevæbningssamlagene slått sammen til DFS, «Det frivillige skyttervesen». Centralforeningen hadde i årene 1861–1892 brukt store summer på innkjøp av «inventarierifler». Ved avviklingen av Centralforeningen, ble mange av riflene solgt billig til skytterlagene. Den velkjente Kragen ble innført i hæren i 1894, og i DFS i 1895. Med sin flattskytende og småkalibrede patron var den totalt overlegen de eldre geværene. Fra 1908 var det kun Kragen som var tillatt til konkurranseskyting. DFS var pålagt å bruke rifler av hærens modell, og i mange år var forandringer og modifiseringer forbudt. De første dioptersiktene kom på 1920-tallet. Skytereim ble ikke tillatt før rundt 1950. I 1930 kom det en Kragmodell som ligner på våre dagers konkurransegevær. Den hadde halvstokk, tykt løp og dioptersikte. Fram til 1990-tallet var det variasjoner av denne modellen som var i bruk. I følge skytterboka, er alle originale Kragmodeller, samt en mengde forskjellige stokker og dioptersikter tillatt. En mengde norske børs- og lagere laget egne stokkmodeller og bygde opp banegeværer, blant andre Kjell G. Larsen, Stein Erik Bredvold, Halvard Stormoen og Martin Gransæter, for å nevne noen. Det var også en god del dioptersikter å velge mellom. Fra 1930-tallet var det f. eks. Schous, Kongsbergs, Hagens, Tellefdals sikter, og senere kom Hauges, Busk og flere andre.

Krag-Jørgensen riflene var langt mer presise enn sine forgjengere.

Kragen hadde en merkbar mangel på designet. Sluttstykkets låsklakker er usymetriske. Foran er det en klakk som låser nede, mens den bakre låser på høyre side. Ved skyting med våte eller oljete patroner kastet den skuddet opp og til venstre. Dette var særlig et problem under feltskyting i regnvær. Kragere med tykke frittliggende piper var utsatt for dette problemet. Originale militære modeller, hvor løpet var klemt til stokken med bånd, hadde ikke merkbare problemer.

Etter krigen begynte Kongsberg våpenfabrikk å utvikle skarpskytterrifler basert på Mauser-mekanismen. Den første modellen som ble satt i produksjon for forsvaret og DFS het M/59. Kaliberet var til å begynne med 30-06 (7,62x63), men etter hvert ble M/59 tilgjengelig i 7,62 Nato (7,62x51). Forsvarets versjon hadde dioptersikte og sidemontert kikkertsikte. Man så i diopteret med høyre øye, og brukte venstre øye på kikkertsiktet. Den var i bruk som skarpskyttergevær i HV til 1990 tallet. Mauseren fikk relativt liten utbredelse i DFS. Kragen var fremdeles mye billigere. Den neste Mauser modellen var M/67. Den kom i tre kaliber: 6,5x55, 7,62 Nato og .22LR. Denne modellen ble relativt vanlig i DFS og kan fremdeles sees på skytebanene rundt omkring.

I begynnelsen av 1980-tallet kom spørsmålet om Kragens arvtager. Låskassene som banegeværene var bygd på, begynte å bli 70–80 år gamle og hadde gått mange tusen skudd. Det ble etter hvert til at de norske, svenske

og danske skytterorganisasjonene ble enige om å innføre et felles gevær. Etter omfattende prøver, hvor en rekke forskjellige produsenter sendte inn sine forslag, ble et felles skarpskyttergevær innført i 1990.

Valget falt på Sauer 200 STR (Scandinavian target rifle), som siden er blitt nærmest enerådende på skytebanene. Man kan fremdeles se en og annen Mauser, og en sjelden gang en Krag. Saueren, med sine mange justeringsmuligheter, kan enkelt tilpasses de fleste skyttere og kommer i en egen utgave for linksskyttere (venstrehendte). Vi kan nok regne med at Saueren vil være med skytterlagene i mange, mange år framover.

Kilder:

- Skyttersaken i Norge.
- Norske militærgevær etter 1867.
- Internett.

Hitra og Frøya skyttersamlag

Flere av dagens norske skytterlag har røtter tilbake til Centralforeningens dager. I Sør-Trøndelag, eller «Søndre Trondhjems amt», som det het den gangen, var det i 1861 tre skytterlag. I 1892 var tallet steget til 82 lag. Det var ofte under militærtjenesten at interessen for skyting ble vakt hos de unge hitterværingene. Det var flere eksempler på nystiftede lag der formannen hadde befalsutdanning, og mange skyttere ble med etter å ha vært i militæret.

Flere av dagens norske skytterlag har røtter tilbake til Centralforeningens dager. I Sør-Trøndelag, eller «Søndre Trondhjems amt», som det het den gangen, var det i 1861 tre skytterlag. I 1892 var tallet steget til 82 lag. Det var ofte under militærtjenesten at interessen for skyting ble vakt hos de unge hitterværingene. Det var flere eksempler på nystiftede lag der formannen hadde befalsutdanning, og mange skyttere ble med etter å ha vært i militæret.

På Hitra var det ett lag tilknyttet Centralforeningen for udbredelse af legemsøvelser og våbenbrug. «Hitteren skytterlag» ble stiftet i 1879 og hadde første året 26 medlemmer. I 1884 gikk laget over til «Uttrøndelagens folkevæbningssamlag» under navnet «Foreningen». Laget var aktivt ut 1886, men ble så borte. Formennene i denne tiden var: Sersjant Johannes Grong 1879-82 og 1886. H.F. Strøm 1883, J. Holm 1884 og Jonas Strøm 1885. Medlemstallet var oppgitt til 33 aktive og 25 andre, og laget hadde fem rifler.

Sersjant Johannes Grong, Hitras aller første skytterlagsformann, var født i Grong i Nord-Trøndelag i 1844. Han ble gift på Hitra og fikk sju barn. De fem første var født på Dolmøya og de to siste henholdsvis i Kristiansund i 1893 og på Averøya i 1904. I 1895 var han med på å stifte Fosna skytterlag i Kristiansund og var lagets første formann.

«Nordre Indhitteren skytterlag» var det andre laget fra Hitra under Uttrøndelagens folkevæbningssamlag. De meldte seg inn i 1884 og ut igjen i 1887 «grundet for liden tilslutning». Laget hadde i starten 13 aktive skyttere, åtte andre og tre rifler. Formannen var K. Utsetø.

Det frivillige Skyttervesen (DFS)

Etter opprettelsen av DFS dukket det opp en mengde skytterlag både på Hitra og Frøya. Noen av disse lagene består ennå. Oppslutningen om skyttersaken så også i gamle dager ut til å gå i bølgedaler. Ved forrige århundreskiftet, i tiden rundt unionsoppløsningen, fikk skytterlagene et stort oppsving. Det samme skjedde rundt utbruddet av første verdenskrig og i årene rett etter andre verdenskrig. DFS hadde fra starten tette bånd til forsvaret, og finansieres fremdeles over forsvarsbudsjettet. Fra 1897 ble «armeens skydestillinger» innført: Liggende, knestående og stående. Det ble etter hvert utviklet standardiserte skyteprogrammer, som dagens programmer stort sett er basert på. Den gang var det vanlig at de skjøt på hold ut til 600 meter eller lenger. Feltskytingen ble arrangert nesten som en militærøvelse med et taktisk opplegg. Befal var ofte med som instruktører. I samlagets årsberetninger står det bl.a. at noen lag har holdt «terrengøvelser». I 1906 ble det innført en tre-

delt «figurskive» for feltskyting. Skyting på figurskiver er bl.a. nevnt i Fjellværøy skytterlags etterlatte papirer fra 1920-årene.

Lagene på Hitra var i starten organisert under «Uttrøndelagens folkevæbningsamlag» (senere Uttrøndelag skyttersamlag). Den 23. mars 1907 ble «Fosen skytter-

samlag» opprettet, og samlet lagene fra Hitra, Frøya og Fosen. Med så store avstander som det var i samlagene på den tiden, ble det vanskelig å samle skytterne til bl.a. samlagsstevner. Skytterne fra Hitra og Frøya måtte reise sjøveien over værharde og åpne havstrekninger. Det sier seg selv at det ble så som så med oppmøtet fra de mer avsidesliggende områdene.

HEDER OG ÆRE: Solide hitraskytter, aktive i sine respektive skytterlag, som på 1970-tallet også hentet heim mange trofeer fra distriktmesterskap i HV13. Det er f.v. Per Aalmo, Sandstad, Nils Kr. Fjeldvær, Fjellværøy, Johs. Håvik, Sørhitra, Tore G. Strøm, Hitra og Einar Ramsli, Hitra. Gjengen vant distriktmesterskapet for tremannslag som gikk på Steinkjer, seks år på rad. (bilde fra 1976)

Hitra og Frøya skyttersamlag

I 1922 fremmet Bustvik skytterlag på Frøya et krav om at lagene på Hitra og Frøya skulle skilles ut som et eget samlag. Kravet ble vedtatt av skyttertinget i 1922, og fra 1. januar 1923 var lagene samlet i «Ytre Fosen skyttersamlag». Lagene Hemne, Oddan, Røstkvrevet og Snillfjord kunne velge å gå over til Ytre Fosen, men foretrakk å bli i Uttrøndelag. I sitt første driftsår hadde Ytre Fosen skyttersamlag 12 lag, 333 skyttere, 72 rifler og 12000 skudd. Den første samlagsformannen var Sigurd Witzøe fra Bustvik skytterlag på Frøya. Ulrik Rabben ble egentlig valgt, men nektet å ta vervet. Han ble likevel styremedlem.

Det skulle vise seg at det ikke var så lett å drive et skyttersamlag langt ute i havgapet, med lagene spredt over store avstander. Selv om oppslutningen om skyttersaken tidvis var stor, så var det mange små lag som slet med aktiviteten. Av de mange lagene som dukket opp på Hitra og Frøya, fikk flere kort levetid. Fram mot første verdenskrig kom det til mange nye lag, men mellomkrigstida var hard økonomisk, og mange skyttere hadde rett og slett ikke råd til å drive med skyting. De få kronene man tjente måtte gå til livsopphold for familien. I årsmeldingen for 1924 skriver formann Sigurd Witzøe:

«Om skyttersaken i helhet inden samlaget maa bemærkes, at det synes som om interessen er borte hos de fleste, saa arbeidet falder saaledes tungt for dem, der skal staa i spissen, saaledes kan bemærkes at enkelte årsberetninger først indløp den 2/2 1925. De daarlige tider økonomisk set – ligesom statens tilskud aar for aar reduseres – maa vel ansees som den største grund for, at arbeidet ikke kommer i en bedre sving end hittil skedd.»

Den gang som nå var man helt avhengige av ildsjeler for å holde hjulene i sving. Når de falt fra, så forfalt la-

gene etter kort tid. Man ser av samlagets årsberetninger at enkelte lagsmenn går igjen i flere tiår. O.L. Aalmo var for eksempel formann i Strand skytterlag fra 1905, og samlagsformann fra 1938 til han døde i 1943. Han ble for øvrig samlagsmester i 1930, 69 år gammel. Mikal Johnsen var Fjellværøy skytterlags formann i en periode på 32 år, fra 1916 til 1948, selv om laget hadde noen år innimellom uten aktivitet.

I kystkommuner som Hitra og Frøya hadde naturlig nok store deler av den mannlige befolkningen sitt arbeide på havet, som sjøfolk og fiskere. Samlagets årsberetninger forteller da også om problemer med å holde lagene i drift på grunn av at mange av medlemmene er borte på fiske og fangst store deler av sesongen. Det ble ikke tid til trening eller konkurranser. Resultatet ble dalende interesse og frafall. Til tross for det holdt en del av de største og mest seiglivede lagene i samlaget til ute på småøyene rundt Hitra og Frøya.

Baneforholdene

Baneforholdene i gamle dager var nokså primitive. For å få statstilskudd måtte skytebanen ha en viss standard. Tilskuddets størrelse var langt fra nok til å bygge godkjente baner. Noen videre inntekter hadde lagene heller ikke. Dermed ble det til at de aller fleste skytterlagene hadde «provisoriske baner med skivene på staurer direkte i myra» som det står i en årsberetning. De fleste banene hadde noen på skiver på 100 til 400 eller 600 meter. Ofte lå skytebanene avsides, og skytterne måtte ro eller gå lange veier. De færreste lagene hadde noen form for skytterhus. I 1897 fikk vi en egen skytebanelov. Den angir en rekke krav for at et lag skal kunne motta statsbidrag for banen. For det første måtte skytterlag på landet ha minst 20 aktive «30-skuddskyttere». Da kunne det ytes bidrag til i alt sju dobbelte skiver på de forskjellige hold. Større antall aktive skyttere ga bidrag til ytterli-

gere skiver. Man kunne også få bidrag til skivestativer, dekningsvoller, anvisergraver osv. Kravene var at det skulle kunne skytes på 1000 meters hold eller minimum 600 meter. Under særskilte omstendigheter kunne Forsvarsdepartementet tillate bidrag til baner med kortere hold. Anvisernes dekning skulle være slik at de ikke trengte å forlate den for å anvise skivene. Bidraget ble ikke utbetalt før banen var helt ferdig, og dokumentert regnskap sendt inn til skytterkontoret. Økonomi til å bygge godkjente baner var det rett og slett ikke i samlaget. I årsmeldingene meldes det om og om igjen at det er problemer med å få gjennomført bl.a. samlagsstevner på grunn av baneforholdene. Samlagsstevnene gikk over to dager, mye på grunn av at det var få skiver, mange skyttere og flere øvelser. På slutten av 1940-tallet hadde bare to av 22 lag godkjente baner. Det var Sørhitra og Vågøy. Sørhitra hadde åpning av sin bane i 1934. Den 28. og 29. september 1946 arrangerte Sørhitra skytterlag samlagsstevne med 88 deltakere, som var rekord. Et bra oppmøte mente man, siden «stevnet ble holdt midt i fetsildsesongen, og skytterne var spredd over halve landet». Det står også at «Banen viste seg å være i minste laget». Samlagsmester ble for øvrig Arnulf Sletta, Stølan skytterlag med 146 poeng. På begynnelsen av 1950-tallet var planen innen samlaget å få bygd ut en sentralbane på Hitra og en på Frøya, slik at samlagsstevnene kunne avvikles på ordentlig vis. Flere år måtte skytingen om diverse medaljer og pokaler utsettes. I årsmeldingen for 1951 skriver samlagsformann Arne Ratchje: «Baneforholdene innen samlaget er meget dårlige. Samlaget er tilstått ca. kr. 5000,00 til utbygging av baner. Enstemmig besluttet å benytte hele beløpet til utbedring av Sandstad skytterlags bane så samlaget kan få en bane som kan avvikle et samlagsstevne. Fra Heimevernet er lovet et liknende beløp, som enstemmig besluttet anvendt til utbedring av en bane på Frøya. Det er å håpe at forholdene blir bedre for skytterne når de to baner er ferdige». Sesongen 1955 har Balsnes skyt-

terlag vært nede. De melder til samlaget om vanskeligheter på grunn av veibygging over banen. Samme året begynner Barmanfjord og Stølan arbeide med nye baner med økonomisk støtte fra Heimevernet. Mye har skjedd siden den tiden. I dag har to lag innen samlaget, Hitra og Fjellværøy, elektroniske skiver på 100 og 200 meter. Der får skytterne se anvisningen på egne skjermer, og alle resultater går rett inn på datamaskinen.

Skyteprogram, våpen og utstyr

Skytedagene var som regel på søndagene. Dette var karenes fridag, og når de en sjelden gang var samlet til sosialt samvær, kunne det nok hende at det vanket en dram eller to. Skyteresultatene kunne vel også bli deretter. Jeg har hørt fra eldre karer at gamle dagers skyttere av og til var i «god form» når de var samlet på banen. Anviseren lå gjemt i terrenget i nærheten av skivene, og måtte søke dekning så godt han kunne. Det var en jobb som ofte tilfalt ungguttene. Den praksisen var nok ikke helt etter våre dagers sikkerhetsnormer. Den gang som nå var det detaljerte bestemmelser for opptreden på skytebanen. Regler for håndtering av våpen var mye som nå. I tillegg hadde DFS funnet det nødvendig å ta med bl.a. følgende paragrafer: «Forbud mot salg av rusdrikk. Stortinget har knyttet den betingelse for utbetaling av statsbidrag, at der ikke selges eller serveres spirituosa på skytebanene». «Skytterstyret henstiller, at det søkes holdt innseende med, at det i eller ved skytterhus ikke drives kortspill, som kan være generende for de tilstedeværende. Likeså henstilles det, at man søker å ordne sine skytesammenkomster på søn- og helligdager således, at ikke gudstjeneste derved på noen måte forstyrres». DFS holdt faktisk en gang på å miste statsstøtten på grunn av fyll. Under landsskytterstevnet i Stavanger i 1928 var været særdeles dårlig. Det resulterte i at karene ble sittende mye inne å supe. Forholdet ble tatt opp i Stortinget. Det som reddet statsstøtten for DFS, var en

representant som sa han hadde vært på Bislett stadion på skøyteløp, og der hadde det vært mye drikking og skrål, så da måtte i så fall all idrett i Norge miste statsstøtten, mente han.

Skyteprogrammene den gang var noe annerledes enn i våre dager, men mye er også likt. Av blant annet bøkene til det gamle Fjellværøy skytterlag ser vi at antall skudd som ble skutt varierte etter skytternes økonomi. Det var flere øvelser, og man skjøt det man så seg råd til. Noen skjøt bare tre skudd, mens andre skjøt flere fulle serier. I 1939 satte de ammunisjonsprisen til 20 øre skuddet, senere ble prisen redusert til 15 øre. Treskuddet var en øvelse som tilsvarer våre dagers press-skyting. I 1897 ble «armeens skytestillinger», liggende, knestående og stående innført i DFS. Før det het skytestillingen «stående frihånd» og var eneste stilling. I 1862 ble følgende normalskive vedtatt. «Normalskiven skal være en sirkelskive, hvis diameter paa afstande til og med 300 alen er 3 fod; over 300 og indtil 600 alen 6 fod; over 600 og indtil 900 alen 9 fod; over 900 alen 12 fod. Skiven deles i 9 point. Paa en 3 fods skive vil den inderste ring, blinken (point 9) være 4 tommer i gjennomsnitt; mellem hver af de øvrige ringe er afstanden 2 tommer. Inddeling af skiver for de øvrige afstande foregaar efter dette forhold; saaledes bliver paa en 6 fods skive den inderste ring (point 9) otte tommer og afstanden mellem hver af de øvrige ringe fire tommer». En alen er 0,6275 meter, så 300 alen tilsvarer 188 meter. Til å begynne med brukte skytterlagene treskiver, der hullene ble plugget eller merket med farger. Jernskiver eller «malmskiver» som de ble kalt ble brukt av de bedrestilte skytterlagene. Skivene ble da malt over mellom hver serie. Etter hvert ble pappskiver enerådende. På slutten av 1930 tallet var normalskiven 10 delt og sirkelrund. På 100 meter var skiva 1 meter bred med 30 cm sikteblink (svarten). 300 meter: 1,5 meter bred, 45 cm sikteblink. På 600 meter: 2 meter i tverrmål, med 80 cm sikteblink. I tillegg var det

forskjellige typer «figurskiver». Man kan kjenne igjen noen figurer på en del av våre dagers feltskiver.

Det var ikke så vanlig at skytterne hadde egne geværer. Det var kostbare saker, så det var stort sett lagsvåpen som ble benyttet. Geværene var Krag Jørgensen rifler av Hærens modell eller eldre geværmodeller. For å stifte et skytterlag på den tiden, måtte de være minst ti aktive medlemmer. Da kunne de melde laget inn i DFS og få utlånt gevær. Før Kragen ble vanlig skjøt de med gamle millitærgevær ladet med svartkrutt og grovkalibrede blykuler. Veteranen Edvard Haltland fra Barmanfjord skytterlag uttaler i 1957: «Jeg begynte for alvor som aktiv i 1893, den gang brukte vi Remington og Lundsgeværer, først i 1896 fikk vi Kragen». Remingtongeværet ble innført i Hæren i 1867 og var av kaliber 12mm. Lundsgeværene var enda eldre. Det var et kammerladningsgevær fra 1860 og ombygd til patrongevær etter Rustmester Lunds patent fra 1867. Det benyttet samme patron som Remingtongeværet. Fra 1908 var kun Kragen tillatt. Kragen var det første «moderne» geværet i Hæren. Det hadde femskudds magasin og ble innført i 1894. Patronen var utviklet av en norsk-svensk kommisjon i 1893, hadde et 6,5 mm mantlet prosjektil, 55 mm langhylse og var ladet med røksvakt krutt. Denne patronen, kjent som 6,5x55, er fremdeles standard patron i DFS. Modifikasjoner av geværene var først ikke tillatt. Først på 1920 tallet kom de første dioptersiktene. Etter hvert ble tykkere piper, halvskjefter osv. tillatt. I 1930 kom Kragmodellen som ligner på våre dagers banegeværer. Bruk av skytereim ble først tillatt rundt 1950. Det var eksempler på lag med over 80 medlemmer og bare 4 rifler. Man måtte nok regne med å stille seg i kø for å få skyte en serie. For å bli regnet som aktiv skytter på den tiden, altså en «30-skudds skytter», måtte man skyte 30 bokførte skudd i året. Når så mange skulle bruke samme gevær, ble de skutt gloende varme. Det førte til større løpsslitasje og redusert presisjon. Utskutte geværpiper

var noe mange lag slet med, og dårlig presisjon var medvirkende årsak til at en del skyttere mistet interessen. På utstyrssiden var nok utvalget atskillig mindre enn i våre dager. Skytterne kom i søndagsklærne og skjøt sine serier. Hørselvern fantes ikke på den tiden, og jeg husker godt at min morfar som var gammel skytter, var kraftig tunghørt. Men ladeutstyr hadde de. Ammunisjon var dyrt, så hylsene ble ladet opp igjen mange ganger. Standard Kragkule var opprinnelig et 10,1 grams rundneset sylindrisk prosjektil, kalt «B-spiss». Det var også andre typer å få kjøpt bl.a. 4 grams kuler til å lade «juniorpatroner» til bruk på 100 meteren. I 1925 ble et mer moderne prosjektil innført. Det var en 9 grams spisskule med «boattail», altså en konisk bakende. Den ble kalt «D-spiss», hadde en mye flatere kulebane og er meget lik dagens prosjektiler. Ladeapparatene var av flere fabrikanter bl.a. Olsen- Maseng, Jensen, Norma, Tønseth og Kongsberg. Forskjellige typer krutt var også tilgjengelige. Krag-kruttet var av en type som ble kalt «ballistitt». På Olsen-Masengs apparat forgikk ladingen som så: Tomhylsen tres inn på en stang med en nål. Ved å trykke ned håndtaket presses den brukte tennhette ut. Neste stasjon halspresser hylsen og trykker på plass en ny tennhette. Den oppveide kruttladningen helles i hylsa, kula settes i, og den siste stasjonen på pressa trykker på plass kula. Pressa hadde justerbar kulesetter så man kunne bruke kuler av forskjellig lengde og vekt. Kruttvekta var en enkel liten ballansevekt. Nils Kvale, som var Normas sjefsingeniør i tiårene etter krigen, skriver i sin bok «Om krutt og børser»: «Den klassiske ballistittladningen for Krag: En ettøring og en tennhette på den venstre vektskålen».

Under første verdenskrig ble det innført streng rasjonerings på 6,5 mm ammunisjon. Det var tillatt å kjøpe inn 30 skudd pr. skytter pluss det nødvendige for «tre tillatte stevner, som var ett for laget, ett for samlaget og ett for landet». Rasjoneringsen varte i mange år, og det var ikke

så lett å drive skytterlagsvirksomhet i den tiden. Fram til 1920-årene kunne man kjøpe ammunisjonen i nærmeste landhandel, men fra 1927 overtok skytterkontoret selv kontrollen med ammunisjonssalget. Lagene måtte da kjøpe fra godkjent forhandler, skytterkontoret eller direkte fra fabrikk.

Andre verdenskrig

Utover i 1930-årene kom en aldri så liten opptur. I 1940 hadde Hitra og Frøya skyttersamlag hele 22 lag. «1940 begynner gildt», skriver samlagsformann O. L. Aalmo i årsberetningen. Flere lag hadde søkt om og fått utlånt av hærens geværer til terrengøvelser og instruksjonsskyting. Terrengøvelsene var datidens feltskyting. Øvelsene var lagt opp som en militærøvelse med en taktisk plan og oppsatte figurskiver som fiender. Skytterne skulle da rykke frem på linje og skyte på de forskjellige hold. Dette var forløperen til våre dagers feltløyper. Øvelsesplanen skulle på forhånd godkjennes av skytterkontoret, og gav da rett til statsbidrag pr. deltaker.

Årsberetningen forteller: «11. februar hadde Sandstad skytterlag terrengøvelse på ski med lengdeløp og skyting med 45 deltagere, omkring det dobbelte av lagets medlemmer». «I begynnelsen av mars hadde Burøy skytterlag som ligger på en rekke øyer ute i Bispøyan, en 2 dagers terrengøvelse med skyting og 84 deltakere, meget mer enn det dobbelte av lagets medlemstall. Karene kom roende fra alle øyene og bad om rifler og ammunisjon». Verdenskrigen nærmet seg og folk sluttet opp om skyttersaken. Norge hadde på den tiden Europas korteste førstegangstjeneste. Den var på 72 dager, og mange ble fritatt. Forsvarsbudsjettene var over flere tiår blitt kuttet til beinet. Repetisjonsøvelser hadde ikke blitt gjennomført på mange år, og hæren var rett og slett forfalt. Etter Sovjets invasjon i Finland høsten 1939 fikk norske myndigheter øynene opp for alvoret og prøvde å

bøte på situasjonen etter beste evne. Ett av tiltakene var «Hærens frivillige millitær opplæring», med Kronprins Olav som øverste leder. Det var et program for å gi millitær opplæring til unge menn som ennå ikke hadde vært inne til førstegangstjeneste, eller var blitt fritatt. Sandstad skytterlag gjennomførte et kurs våren 1940 med 22 unge gutter og hadde 20 påmeldte til et nytt kurs. Da de skulle til å begynne med øvelsesskytingen, kom de ikke lenger. Norge var blitt okkupert av tyskerne.

Lagenes formenn ble pålagt å ta vare på lagenes eiendeler. Geværene ble beordret innlevert til lensmannen, og videre til tyskerne. Bare fire lag hadde hatt skyting i 1940. Det var Burøy, Fjellværøy, Sandstad og Stølan. Under okkupasjonen skjedde det lite. De fleste hadde levert inn geværene sine og noen gravde dem ned. I skytterkontorets rundskriv ble lagene oppfordret til å samles på banen, drive med vedlikehold samt trene på avstandsbedømmelse osv. For skytterlagenes vedkommende ble det en fem år lang pause, men de eksisterte. De fleste melder til samlaget at de har pakket inn bøker og andre eiendeler og venter på bedre tider. I februar 1943 døde samlagsformannen O.L. Aalmo. Sønnen Lars Aalmo overtok vervet. Skytterkontoret skrev: «I dette samlag har det vært vanskelig å få noen til å ta på seg formannsvervet, fordi de fleste er så meget fraværende på grunn av sitt yrke. Det passet derfor godt da den gamle, pensjonerte lærer O.L. Aalmo i 1938 påny tok på seg formannsvervet, som han røktet til alles tilfredshet».

Fram til 1940 hadde følgende personer i samlaget fått DFS takkediplom: Sigurd Witzøe, Bustvik skytterlag og samlaget i 1934, Ole L. Aalmo, Hjelmen, Strand og Sandstad skytterlag også i 1934, Hans Kynnø, Vågøy skytterlag i 1937 og Konrad N. Edø, Burøy skytterlag i 1940. Diplomet tildeles personer som har «i en lengre tid arbeidet for sakens fremme – for skytterlagsformennenes vedkommende, når de har gjort tjeneste i stillin-

gen i minst 10 år». Fra 1930 kan tjeneste som samlagsformann regnes med i de ti årene.

Samlagets fortjenestemedalje hadde så langt blitt tildelt: Ole L. Aalmo i 1929, Sigurd Witzøe i 1930, Karl Fredriksen i 1931, Nils Strøm i 1937 og Konrad N. Edø i 1940.

Etterkrigstida

Etter frigjøringen kom skytterlagene i gang igjen, og med stor oppslutning. Problemet var at alle geværene var borte. Skytterorganisasjonen fikk etter hvert utlånt geværer av hæren. Disse var dessverre av siste sortering og mange var ubrukelige med utskutte piper og andre mangler. Likevel var etterkrigsårene samlagets storhetstid. Samlaget hadde i 1946 i alt 28 lag. Her er noen utdrag fra årsmeldingen skrevet av formann Lars Aalmo: «Samlaget har i år hatt en usedvanlig fremgang når man tar i betraktning vanskelighetene med å skaffe gevær og ammunisjon. Sammenholdt med siste år før krigen er medlemsantallet omtrent fordoblet og antall avgitte skudd er gått opp fra 30198 i 1939 til 67938 i 1946. Tar man hensyn til de usedvanlig vanskelige forhold de fleste lag arbeider under er det nesten ufattelig. Et lag som Vågøy f.eks. med sine 124 medlemmer og likeså Stølan med 88 samler sine medlemmer fra utallige holmer og småøyer og så og si all samferdsel foregår i båt, og delvis over åpne havstrekninger.

Til samlaget er i året innkommet og besvart 203 skrivelser og i tillegg hertil er utsendt 5 rundskriv til hvert lag, foruten purringer og rettelser ang. årsmelding mm. Den valgte ammunisjonsforhandler har ikke kunnet påta seg arbeidet med dette, hvorfor all ammunisjon og geværfordeling har måttet foretas av formannen. Med de vanskelige kommunikasjonsforhold innen samlaget har dette været et meget stort ekstraarbeide, da man for

POSITIVT SAMARBEID: Samarbeidet mellom HV og skytterlagene var godt på alle måter og bidrog til at flere skytebaner ble opprustet. HV har benyttet skytebanen både på Sandstad og Asmundvåg. Her tre sentrale HV-områdesjefer på Hitra, f.v. Ivar Strømsvik, Dagfinn Strøm og John Strøm. (Foto: fra boka til Øystein Walberg om HV-13)

en stor del har været nødt til å benytte leilighetstransporter. Samlaget har fått utlånt 150 geværer til fordeling på lagene og straks før jul ytterligere 97 geværer som ennå ikke er fordelt. De fleste lag har været uforholdsmessig sene med sine årsmeldinger, og en rekke av disse har været utført slik at de måtte returneres opp til 2 ganger. Samlaget har derved hatt et stort ekstraarbeide som for fremtiden bør kunne undgås bare ved å studere

meldingskjemaene og rettleidingene litt nøyer». Det var et beundringsverdig arbeid de gamle formennene la ned for å drive organisasjonen. Det er noe vi kan tenke på i våre dager, når vi synes det er et ork å sette oss ned for å skrive et par e-poster.

I 1948 hadde samlaget 23 lag med til sammen 1027 aktive skyttere. Deltakelsen er stor til tross for mangel på

brukbare gevær. «Årsaken til at noen av lagene ikke har kommet med, må tilskrives at det er mangel på bra geværer. De geværer som er utlånt fra staten er så dårlige at de så å si er defekte. Ammunisjonsprisen har også gjort sitt til at deltakelsen i de forskjellige lag har vært liten». Året etter er ytterligere 6 lag forsvunnet. Status på slutten av 1949 var 19 lag, 854 skyttere og 48545 skudd. Fremdeles var det stor mangel på brukbare våpen og det merkes på deltakelsen. «De fleste lag innen samlaget mangler fremdeles brukbart skytemateriell, og mange lag har ikke andre gevær enn de der er utlånt av hæren, som er mer og mindre ubrukbare. Bare 2 lag har godkjente baner. Dette sammen med den store manko av gevær og løp, er vel årsak til at interessen ikke er som den burde være. Samlaget har i 1949 fått 40 løp. Men fordelt på 25 lag med over 1000 skyttere, forslår ikke stort». I 1949 skiftet samlaget navn til det nåværende «Hitra og Frøya skyttersamlag».

På begynnelsen av 50-tallet står det litt bedre til med det våpenmessige, men baneforholdene innen samlaget er fortsatt for dårlige. Spørsmålet om å få til en sentralbane på Hitra og en på Frøya er oppe. Sandstad skytterlags bane var i god stand, men hadde for få skiver på 300 meter til greit å gjennomføre samlagsstevner. De militære myndigheter kunne stille 4000 kroner som bidrag til en sentralbane på Frøya, men samlaget mener de er for strenge i sine krav. En utbygging etter de daværende retningslinjer ble for kostbar i forhold til bidragets størrelse. Landsskytterstevnet for 1953 var lagt til Steinkjer. En større motorbåt skulle gå fra Frøya, med anløp av Hitra, videre til Steinkjer. Samlaget oppfordret flest mulig av sine skyttere til å delta.

Utover 1950-tallet var det en jevn nedgang i antallet lag og skyttere. På denne tiden blir det mer vanlig at skytterne skaffer seg egne gevær og satser mer seriøst. Det skytes om flere forskjellige pokaler og medaljer, samt

dugleiksmerket. Innen samlaget konkurreres det om Kjellemos pokal, som er lagspokal, og Gjølbergs pokal for beste skytter i grunnlaget. Den ble vunnet til odel og eie av Arnold Inderø fra Stølan skytterlag i 1953. Samlaget hadde også pokalkonkurranser med Uttrøndelag skyttersamlag og deltakere på landsskytterstevner. Man begynte også med miniatyrskyting på vinters tid. Samlagsstevnet i 1956 arrangertes av Sandstad skytterlag. Samlagsmester ble Ivar Schei, Sørhitra skytterlag. Han fikk bl.a. gylt mesterskapsmedalje og skytterstatuetten.

Samlagsstevnet i 1957 ble avviklet på Nord-Dyrøy, med Vågøy skytterlag som arrangør. Allerede første dagen av stevnet ble det klart at programmet ble for stort i forhold til banens størrelse. Det var første gang samlaget skulle gå over til det nye skyteprogrammet med å sløyfe 600-metersholdet. All skyting ble da på 300 meter. Styret fant det da nødvendig å sløyfe skytingen om organisasjonsmedaljene. I ettertid ble det vanskelig å få samlet skytterne til å gjennomføre skytingen på grunn av de store avstandene i samlaget. Samlagsmester i 1957 ble Arnulf Sletta, Stølan skytterlag, med 271 poeng, gylt stjerne og skytterstatuetten. Arne Ratchje sendte samlaget et forslag om å redusere skyteprogrammet for samlagsstevnet 1959. Han ville sløyfe alle fellesskytinger på ordinærskive og gå helt over til mesterskaps- og organisasjonsmedaljeskytinger. Ved å redusere programmet hevdet Ratchje at man kunne foreta premieutdeling på skytebanen, umiddelbart etter skytingens slutt. Forslaget ble ikke vedtatt. Samlagsstevnet i 1959 ble arrangert av Sørhitra, og ble betegnet som det beste i sitt slag av deltakerne. Det var til sammen 72 skyttere. Av skyttere som var aktive på 1950-tallet, er fremdeles Malvin Strøm fra Hitra skytterlag med. Han ble skytter i 1951 og kan med rette kalles en aktiv veteran.

De siste tiårene har interessen for skyttersaken dalt. Fra stor deltakelse på skytterstevner etter krigen og fram til midt på 1960-tallet, har det blitt færre skyttere i lagene. Flere lag har blitt slått sammen, andre har bare blitt borte da det ble for tynt i rekkene og ingen til å holde hjulene i gang. Andre lagidretter, fotball og håndball, og flere fritidsaktiviteter kom til fra 1960/70-åra og appellerte mer til de unge, og skyttersaken tapte i konkurransen. Hitra og Frøya skyttersamlag har sørget for årlige samlagsstevner i bane- og feltskyting, men ombudsmøtene som har fordelt arrangør oppgaver, har hatt færre og færre lag å tildele oppgaver. I dag er det fire skytterlag på Hitra, - Fjellværøy, Hitra, Sandstad og Sørhitra.

Det er nok Fjellværøy skytterlag som har størst aktivitet og bredest oppslutningen i dag. Men selv om ak-

tiviteten i dette laget er bra, ble det i 2015 diskutert på samlagsnivå om man skal fortsette som eget samlag, eller etter hvert inngå i et større samlag. Dette i hovedsak på grunn av aktiviteten totalt sett i samlaget, og det faktum at det er relativt liten aktivitet i noen av lagene. På ombudsmøtet i 2015 ble man ikke enige om valg av ny samlagsformann. Det ble avholdt ekstraordinært ombudsmøte i mars 2015. Roger Einvik tok da på seg vervet som samlagsformann, og Oddvar Skjærvik fra Sandstad skl gikk på som nestleder i samlaget.

Den harde kjernen som brenner for skyttersaken, er imidlertid engasjert og aktiv. Ikke minst ser mange hjortejegere den store fordel av å ha aktive skytterlag i bygda si. Skytetrening og oppskyting til jegerprøven er elementer som teller mye.

Kilder:

- Skyttersaken i Norge før 1893.
- Skyttersaken i Norge, bind 1 og 2.
- Norges skyttere.
- Norske militærgevær etter 1867 (av Karl Egil Hanevik)
- Skytterkontorets årsmeldinger.
- Boka: Me skal hegna vår heim mot hat og mot hogg, HV-13 (Øystein Walberg).

Akset salongskytterlag

Det var et aktivt foreningsliv på Innhitra i mellomkrigstida. Ungdommen deltok i idrett, skyting og flere aktiviteter appellerte til de unge. Mange drev både skyting, ski og skiskyting. Stafetter var populært både sommer og vinter. Oppslutningen var god og ikke minst var det tett samkvem med ungdommene på Hemnskjela som ble invitert til konkurranser på Innhitra.

På Akset ble det dannet eget salongskytterlag trolig en gang på 1920/1930-tallet. En protokoll fra 1934 vitner om stor aktivitet både sportslig og sosialt. Regnskapet for 1933 ble godkjent i årsmøtet som ble holdt i Solheim 21. oktober 1934, det viste en beholdning på kr 110,01, mens det sto 219,27 på bankkonto. Lagets revisorer Fridtjof Sandstad og Harald Strøm hadde godkjent regnskapet. Hans Strøm ble valgt til formann og Karl Holm nestformann. Arne Holm ble kasserer, Morten Strømsvik styremedlem, Harald Strøm sekretær og Ottar Lorentsen visesekretær. Reidar Enebo ble valgt som redaktør for lagsavisa «Bomskytteren». Trygve Holm ble valgt til materialforvalter og til revisorer følgende år ble valgt Asbjørn Sandstad og Sivert Flesvik. Årsmøtet ble avsluttet med en festlig tilstelning der det deltok cirka 30 personer. Damer var også innbudt, og salongskytterlaget spanderte på alle sammen. Alle saker ble enstemmig vedtatt og protokollen er signert avtroppende formann Asbjørn Sandstad.

Salongskytterlaget blir sportsklubb

I et møte i salongskytterlaget 28. oktober 1934 blir det vedtatt at idrett og skyting skulle inngå som aktiviteter i laget. Begge idrettsgreiner skulle ha lik tilgang til lagets kassebeholdning. En komite som besto av Ivar Strømsvik, Ottar Lorentsen og Morten Strømsvik skulle forhandle med Peder Hafsmo om å få leie et jordstykke til opparbeidelse av idrettsplass. Jordstykket ligger i nord-østlig kant av Hafsmos innmark, tett ved hovedveien, framgår det av protokollen. Etter forhandlinger endte det med at laget skulle betale kr 15,- i leie første året, deretter kr 20,- pr år. Dette ble vedtatt mot en stemme. Men flere mente det var en for dyr leie, og komiteen ble bedt om å forhandle videre med Hafsmo om å få redusert leien til kr 10 pr år. Dette lyktes ikke og styret vedtok å godta kravet fra Hafsmo.

På denne tida kom flere sandstadværingene inn som medlemmer i Akset salongskytterlag. Blant dem var Knut Wolden, som senere skulle bli formann i Sandstad idrettslag, som ble stiftet i 1935. Andre som meldte seg inn i 1934 var Osvald Lillemo, Ingvar Wolden, Arne og Inge Ratchje og Jakob Tranvik.

Høsten 1934 må ha vært både mild og relativt snøfattig, for 16. desember ble det arrangert terrengløp i regi laget. Nå endrer salongskytterlaget navn til *Akset sportsklubb*. 5. januar 1935 ble det avholdt medlemsfest i ungdoms- huset Dalheim på Sandstad, også kjent som «Doinnerhopp». Overskuddet fra festen ble kr 13,11.

I februar ble det arrangert skirenn. Løypa var 17 km med start og innkomst på Akset. Det ble sendt invitasjon til flere andre lag. Startkontingent kr 1,-, start pris kl 11.00. Løypekomiteen besto av Arvid Enebo, Hans Strøm, Oddmund Strøm og Ivar Strømsvik. Det ble fattet vedtak om at laget skulle gi en premie på kr 3,- til beste utenforstående løper. Etter løpet var det fest med premieutdeling i ungdomshuset på Sandstad. Billetten var kr 0,50 og skiløperne hadde fri adgang.

Resultatlisten er gjengitt i protokollen: Ottar Lorentsen vant suverent på tiden 1.28.36. Nærmest fulgte Morten Strømsvik, Ivar Strømsvik, Oddmund Strøm, Harald Strøm, Reidar Enebo og Fridtjof Hjertaas.

Nytt skirenn over 12 km ble arrangert på Akset 8. mars. Da var spesielt løpere fra Hemnskjela og Sunnan invitert.

Baneproblemer

Midtsommer, 30.juni 1935, blir det avholdt møte i *Akset sportsklubb* på den nye idrettsbanen. Det viste seg at flere av styremedlemmene hadde mistet interessen for laget, og det var behov for en konsolidering. I et senere møte ble nytt styre valgt med Ottar Lorentsen som formann og Harald Strøm som nestformann. Og en ny festkomite ble valgt med Ivar Strømsvik, Arne Ratchje, Knut Wolden, Asbjørn Sandstad og Harald Strøm. Det ble arrangert øvelsesskyting ved Gjevikåsen.

I protokollen fra 14. november 1935 og et møte holdt i Akset skole, blir det viste til at leien på kr 15,- til Peder Hafsmo har forfalt. I møtet ble det reist spørsmål fra flere medlemmer om laget skulle fortsette å betale denne leien, eller om laget skulle få bygd en bane sør i Akset-bygda. Flere hadde sett på alternativer. Kristoffer Strøm hadde tilbudt laget å få bruke et område helt gra-

tis. To personer, Harald og Hans Strøm, ble valgt til å kontakte den andre eieren i området, Nils Strøm, for å høre om han ville gi sitt samtykke.

Styret i laget arbeidet også med planer for å få reist et ungdomshus i kretsen, og en komite ble oppnevnt til å forhandle med skogeierne i bygda om kjøp av materialer og høre om bankene kunne låne ut penger til formålet.

Sandstad idrettslag

Samtidig med at *Akset sportsklubb* sleit med oppslutning og interesse fra medlemmer og med å kunne betjene leieprisen for idrettsbanen til Peder Hafmo, var det en gjeng ungdommer i Sandstad-området som arbeidet for å danne idrettslag i bygda si.

I november 1935 dannet de Sandstad idrettslag i et møte på Volden. Følgende tolv var med å starte idrettslaget: Arne Sandstad, Laurits Stien, Lars Wolden, Ingvar Wolden, Knut Wolden, Ole O. Vollan, Inge Ratchje, Johan Sandstad, Georg Ratchje, Oddgeir Bang, Hermann Hermansen og Arne Ratchje. Sistnevnte ble valgt til lagets første formann.

Fotballinteressen var stor blant medlemmene, og en av de første oppgavene for styret ble å finne et område egnet til å anlegge idrettsplass. Ønsket var å kunne bygge idrettsplassen i området mellom den nye kirkegården og Gjevikåsen.

Vi ser at flere av initiativtakerne til idrettslaget også hadde vært medlemmer i *Akset sportsklubb* en periode. Det framgår ikke av protokollen at sportsklubben la ned noen idrettsaktiviteter, men nå konsentrerte den mer av virksomheten til Aksetgrenda.

Klubben kommer seg ut av avtalen med Peder Hafsmo. Nystiftede Sandstad idrettslag overtok leieavtalen med Hafsmo, og laget bygde idrettsplassen i 1936. En stor dugnadsinnsats ble lagt ned, og laget fikk også sysselsettingsmidler og hyret inn arbeidere for kr 1,50 pr dag. Det var Adolf Sandstad som var arbeidsleder.

Navneendring igjen

Nå ble det jobbet for å få til en idrettsplass på Akset, på eiendommen til Kristoffer Strøm som har tilbudt laget gratis leie. *Akset sportsklubb* arrangerer både skyting, langrenn og skiskyting i 1936 og 1937.

I jula 1936 leide laget båtskyss og tilbød sine medlemmer festlighet i Aunåa på Balsnesaunet. Der leide laget ungdomshuset av ungdomslaget i bygda. Her ble det framført skuespill og Egil Aune ble hyret inn som spellemann. Enhver måtte betale båtskyssen selv, men billetten var kr 0,50 og den inkluderte også inngang på festen. Skyssen gikk fra kaia i Hamna presis kl 14.

Protokoller fra 1937 viser at sportsklubben nå har endret navnet tilbake til *Akset salongskytterlag*. Harald Strøm ble valgt til ny formann, Fridtjof Sandstad nestformann og Ivar Strømsvik kasserer.

Her framgår også at det er diskusjoner med *Pikeforeningen Trekløveret*, eller Akset pikeforening, om å bygge et folkebad i bygda. Magna Strømsvik var ildsjelen i dette arbeidet, og hun talte varmt for saken og ønsket tett samarbeid og delfinansiering med salongskytterlaget. Hun hevdet også at staten kunne gå inn med midler til slike prosjekter. Hvordan prosjektet endte er ikke referert i protokollen, men det ble neppe realisert.

Aktiviteten i *Akset salongskytterlag* var tydeligvis lav. På årsmøtet 3. desember 1939 viste det seg at det ikke var

betalende medlemmer, og årsmøtet vedtok at samtlige tilstedeværende som aktet å bli medlemmer, hadde stemmerett på møtet. Et regnskap for årene 1937, 1938 og 1939 ble godkjent. Som ny formann ble valgt Fridtjof Sandstad, Harald Strøm ble nestformann og Asbjørn Sandstad kasserer.

Helge Sandstad (93) er veteranen i Sandstad skytterlag. Han har tatt vare på den gamle protokollen fra Akset salongskytterlag fra 1930-tallet.

Krigen stopper alt

All aktivitet ble ikke nedlagt. I møte 29. januar 1940 besluttet salongskytterlaget å arrangere skiskyting over 7-8 km med skarpskyting mot bestemt mål på 50 meter avstand. Hver bom på skytebanen resulterte i et tidstillegg på to minutter. Rennet ble gjennomført på Akset 4.februar. Resultatlisten er gjengitt i protokollen fra neste møte. Vinner ble Arne Ratchje foran Hans Strøm, Reidar Enebo og Rolf Strøm.

Enda et renn ser vi ble gjennomført 10. mars med fest og premieutdeling. Her vant Erling Wikø foran Hans Strøm og Ingvar Wolden. Klasse under 20 år ble vunnet av Rolf Strøm foran Kåre Strøm og Laurits Stien.

Premieskyting mot 50 meters hold, ble vunnet av Sverre Strøm, foran Asbjørn Sandstad og Kristoffer Strøm.

Det siste vi finner i møteprotokollen fra før krigen er referat fra et medlemsmøte i salongskytterlaget 28. mars 1940. Her ble det bestemt å avhold skifest 13. april med underholdning og foredragsholder. I møtet tok Ivar Strømsvik også opp tråden om folkebad, eller badstubad for Akset-grenda. Han hevdet at det nå måtte gjøres noe for å få i stand et slikt bad. Vedtaket gikk ut på å nedsette en komite som skulle undersøke saken, ta kontakt med pikeforeningen på Akset for samarbeid og forsøke å utarbeide planer som skulle forelegges medlemsmøte. Men så brøt krigen i Norge ut den 9. april 1940 og stoppet det meste av all frivillig aktivitet.

Slutt etter krigen

Etter krigen blir det møte i Akset salongskytterlag den 2. september 1945. Til dette møtet forfattet formannen, Fridtjof Sandstad, følgende minnetale:

«Som protokollen viser er siste møte holdt 28. mars 1940. På grunn av at landet den 9. april samme år ble hærtatt til tross den norske hærs tapre motstand som endog varte til 7. juni i visse deler av landet. Den tyske hærs råtne overfall på vårt land endte med en tysk okkupasjon som varte til 7. mai i år. I en hard tid på over 5 år har land og folk gjennomgått utrivelige lidelser som følge av den fiendtlige okkupasjonen. Lag og enkeltpersoner måtte innstille sine forskjellige virksomheter, og således også med Akset salongskytterlag. Nu er fienden slått, land og folk er fritt og kan igjen ta fatt, takket være de norske og allierte helter som har satt livet inn for vår frihet og selvstendighet, ære være dem!

Også vi i salongskytterlaget får føle savnet av to av våre medlemmer, - nemlig Arnfinn Strøm og Fridtjof Haugland. Deres navn vil for stedse bli stående i vår bevissthet som helter av vårt lag. Som sjømenn tok dere kampen opp mot våre fiender, som nordmenn følte dere plikten og seilte uforferdet gjennom daglig fare for deres eget liv, inntil dere en dag falt for fiendens råtne overgrep mens dere forsvarsløse uten en sjanse for liv måtte blø for fiendens kuler.

Deres innsats for vår frihet vil aldri glemmes. Vår takk kan ei beskrives, men helst har vi villet ha dere blant oss i vårt frie Norge.

Arnfinn, kammerat, vi husker deg da du for siste gang drog ut, fra far, mor, søster og bror, fra dine kamerater her hjemme, slik vil vi huske deg, det er brent fast i våre sinn. Takk for din innsats, Arnfinn! Fred over ditt minne.

(På lagets vegne, av egen vilje, har jeg tillat meg disse fattige ord. Fridtjof Sandstad, 2. september 1945.)»

Det holdes to styremøter i september og oktober 1945. Et av vedtakene går ut på at laget bevilger 75 kroner som bidrag til minnestøtte over falne kamerater. Minnestøtten står ved Sandstad kirke og blir årlig bekranset hver 17. mai.

Den siste protokollen fra Akset salongskytterlag slutter der. Trolig gikk laget inn kort tid etterpå.

Kilder:

- Protokoll fra Akset salongskytterlag 1934-1945.
- Muntlig info fra Helge Sandstad (93)
- Jubileumsskrift Sandstad idrettslag 50 år (1985)

Børsemaker Tande på Lya

Under arbeidet med å samle inn historien til Sørhitra skytterlag dukket navnet F. Tande opp. Det er høyst sannsynlig Fredrik Mathias Tande, født i 1883 på Lya. Han var formann i laget 1904 og 1905. Hans far var Theodor Tande, en børsemaker med verksted og forretning i Kristiansund, og den eneste børsemakeren jeg kjenner til som holdt til på Hitra.

Svein Rudnå fra Kongsberg våpenhistoriske forening har tidligere forsket på børsemaker Theodor Tande, i forbindelse med et av hans geværer, som Rudnå tidligere var eier av. Vi har velvilligst fått tillatelse til å bruke

hans bilder og notater til å lage denne artikkelen om Theodor Tande.

Theodor Tande var født i Tromsø 9. oktober 1842. I 1865 bodde han i Tromsø og var «børsemager svenn». Han hadde meldt seg ut av statskirken i 1869, og var medlem av baptistmenigheten i Tromsø. I følge folketellingen av 1875 bodde børsemaker Tande i Kristiansund, var gift og hadde fire barn. De tre første var født i Tromsø i perioden 1867–71 og det fjerde i Kristiansund i 1874. Kona var Marit Johannesdatter Bø fra Oppdal. Til sammen hadde paret ti barn. Baptistmenigheten i Kristiansund ble stiftet i 1876 og hadde 15 medlemmer. Theodor Tande var forstander.

Våpen laget av børsemaker Tande. Navnet inngravert i låskassen. Foto Svein Rudnå.

Eksesergevær av typen Tande laget. Foto Svein Rudnå.

Fredrik Busch og hustru Mekka Johannesdatter testamenterte gården Lya på Sørhitra, 3000 dekar med besetning og redskaper, til Theodor Tande i 1879. Han kom da fra Kristiansund, hvor familien hadde bodd på Gomalandet. I folketellingen for 1900 står Tande som eier av gården «Lyen». Han var børsemaker og gårdbruker. Videre går det fram at han var fraværende med midlertidig bolig i Kristiansund. I tillegg til kona bodde fire barn på gården, men ingen av dem som var nevnt i 1875 tellingen i Kristiansund. Av parets ti barn var de tre siste født på Lya: Fredrik Mathias i 1883, Mathilde Sofie i 1886 og Martin Severin i 1889. I tillegg hadde de fostersønnen Harald Sigmund, født på Kvenværet i 1898. På Lya var det også et føderådshus, hvor kårfolket Petter Elenus Knudtsen og Mekka Knudtsen. Han var født i 1840 og arbeidet på gården. Hun var 17 år eldre og var enke etter Fredrik Busch, som testamenterte Lya til Tande.

Svein Rudnå skriver om Tande: «Gjennom personer på Nordmøre har jeg fått bekreftet at han hadde børsemakerverksted/våpenbutikk i mange år, der han skal ha laget nye våpen og reparerte gamle. Skiltet fra denne virksomheten eksisterer i familien. Verktøy og utstyr fra dette verkstedet skal ha havnet på de Sandvikske samlinger på Lillehammer». Geværet Rudnå eide var en munnlader, med pipe produsert i Belgia. Det var vanlig at børsemakerne kjøpte inn kompliserte deler som piper fra større produsenter. Stokk og lås hadde han nok laget selv. Låsen var merket «T. Tande».

Kammerlader, mod. 1860, geværet ble brukt av skytterlagene. Foto Svein Rudnå.

Nordmøre museum har et eksesergevær laget av Tande. Det er laget av malt tre og påsatt bajonett i messing. Et eksesergevær er nærmest som et lekegevær, kun ment for trening og ikke skyting. Om geværet står det. «Tande fra Hitra laget 50 gevær til guttekorpsset». Geværet har innskripsjonen: «11 V.G 1896». Det står for gevær nr. 11, Vågen guttekorps, 1896. Kristiansund hadde flere guttekorps rundt forrige århundreskifte. De bestod av unge gutter med uniformer, lekegeværer, trommer og faner. De tilsvarte omtrent buekorpsene som finnes i Bergen.

Theodor Tande var 56 år da Sørhitra skytterlag ble stiftet i 1898. Han var kanskje også medlem i skytterlaget. I hvert fall må han ha vært en kjent figur blant skytterne. Som børsemaker var han også forhandler av våpen, ammunisjon og ladeutstyr. Kanskje drev han litt butikk på Sørhitra på gammeldagene, etter at forretningen i Kristiansund ble nedlagt? Finnes det gjenstander etter Tande bevart på Hitra?

Theodor Tande døde 20. januar 1921. Kona Marit døde 21. januar 1928. Begge er begravet på Forsnes kirkegård.

Kilder:

- Rune Sundnå
- Digitalarkivet
- Hitterslekt

Ole L Aalmo - en foregangsmann for skyttersaken

Mange av den godt voksne generasjonen på Hitra kjenner navnet Ole L Aalmo, fra 1907 bosatt i Åkervikdalen (etter hvert kalt Aalmodalen) på Strand. Først og fremst er det læreren, klokkeren og politikeren Ole L Aalmo vi kjenner til. Her og nå er det ei anna side ved han vi skal berøre, nemlig skyttersaksentusiasten Aalmo.

Ole var født i Todalen i Aure på Nordmøre i 1861, men da han var to år gammel flytta foreldra Lars og Beret med Ole til gården Álmo innerst i Foldfjorden på Ertvågøya, der de bygsla bruket Haugen. Det er herfra at familienavnet Aalmo stammer. Her fikk Lars og Beret etter hvert seks barn til, og familien livnærte seg av gårdsbruket, sildefiske om sommeren og torskefiske om vinteren. Far Lars var dessuten bygdas smed og hadde noe inntekt på det. Barneflokket på Haugen fikk tidlig lære arbeid, som vanlig var i de tider, og Ole, som var eldst, vart nok pålagt et ekstra ansvar. Men Ole viste stor interesse for boklig lærdom. Han lærte seg tidlig å lese og rekne. Særlig var det mor Beret som var læremesteren hans. Da han kom i skolepliktig alder følte han at undervisninga ved omgangsskolen i Aure ikke helt strakk til. Heldigvis kom presten Tormodsæter til Aure da Ole var i 12-13-årsalderen. Han var en ivrig skolemann, fikk styrka skolesystemet og bidro til at det vart bygd egne skolehus rundt om i grendene. Tormodsæter oppdaga

Lærer Ole L Aalmo var en meget sentral aktør i skyttermiljøet på Innhitra og i samlaget. Han var leder av samlaget til sin død i 1943.

Ole Aalmo sine gode evner, og han påvirka nok Ole til å gå Nordmøre amtskole, som vart holdt i Valsøyfjorden i 1878. Dette ga mersmak, og sjøl om far Lars hadde god bruk for eldste sønnen heime, fikk han likevel lov til å begynne lærerutdanning på Klæbu seminar i 1879. Ole skriver sjøl i sine «Erindinger»: *De to år på seminariet var en gild tid.* Etter endt utdanning som lærer, kom Ole

først heim til Álmo og arbeidde på gården, så fikk han noen kortere lærerengasjement før han vart tilsatt som lærer i Bøfjorden i Stangvik på Nordmøre i 1884.

Dei gamle seminaristane var ofte karar med tiltakslyst og pågangsmot. I ei tid da folk flest var lite opplyste og gjerne prega av motvilje mot nye idear, var det mange og viktige oppgåver å løysa for den som hadde kunnskap og vilje. Lærar Ole L Aalmo frå Foldfjorden kom til Bøfjorden i 1884 og vart på mange måtar ein nybrottsmann i bygda dei 19 åra han arbeidde der.

Bernt Bøe i avisa «Driva» 27.november 1979

I sine «Erindringer» bekrefter Ole Aalmo det som Bernt Bøe beskriver:

Da Bøfjorden lå så avstengt og for sig selv, skelt fra nabobygdene ved fjord og fjeld, med solen utestengt midtvinters, blev det noe liksom snevert over beboerne. De var elles snilde og forekommende, men manglet utsyn og forståelse av den nye tids krav som sprengte sig frem gjennom vårt folk i 1880-90-årene. Det var vår i Norge den gang, en veldig grotid, og den stillet store krav til en ung lærer i et i mange måter uferdig strøk.

Her møter vi den unge, energiske læreren, som er opp tatt av alt det dramatiske som skjer i landet på denne tida. Han vil naturligvis være lærer og gjøre en innsats for den oppvoksende slekt, men han er samtidig på jakt etter muligheter for å bringe den nye tidas ideer og tanker inn i det han føler er et sidrumpa og gammelmodig bygdesamfunn. Og utrolig nok: Han finner akkurat det han søker. Våren 1884 blir han innkalt til rekruttskole på Gravråk i Melhus.

1880-åra og utover mot 1905 var ei spenningstid mellom Norge og Sverige. De nybakte rekruttene på Grav-

råk tok de militære øvingene på største alvor. Her ekerserte han i lag med «andre aurgjellinger, tustninger og kristiansundere, suren- og rindalinger, samt hiterøværingar og smølværingar», skriver Ole Aalmo i sine «Erindringer». Nå lærte han våpenbruk og militær opptreden gjennom åtti dagers rekruttskole og tretti dagers bataljonssamling våren og sommeren 1884. I august bars det tilbake til Bøfjorden igjen til et nytt skoleår. I 1886 var det ny bataljonssamling i seksti dager på Gravråk, og Ole L Aalmo var med. Nå hadde han lært så mye om våpen og våpenbruk at han var klar for å sette kunnskapen ut i live på heimebane. Den 1.november 1888 stilte han seg i spissen for stiftinga av *Hjelmens Skytterlag* i Bøfjorden. Laget var oppkalt etter fjellet Hjelmten, som rager 900 meter ovafor Settemsdalen nordaust for Bøfjorden. Og nettopp karer fra Settemsdalen vart Ole Aalmo sine fremste støttespillere ved stiftinga av laget: Brødrene Lars og Sakarias Settemsdal og Jonas Sollid. Omkring 1890 hadde laget 10-15 medlemmer og fire gammeldagse rifler på deling.

Spenninga mellom Norge og Sverige tiltok i 1890-åra, og det vart holdt feltmanøvre flere steder langs svenskegrensa i 1895. Sammen med flere andre unge menn fra Nordmøre deltok Ole L Aalmo på et to-tre vekers kurs i våpentrening på Terningmoen ved Elverum. Militæret hadde fram til da brukt gevær av typen Jarmann, men Ole Aalmo og hans medsoldater var i 1895 de første som fikk bruke Krag-Jørgensen. Soldatene fikk tilbud om å kjøpe sine Krag-Jørgensen-geværer da kurset var over, og Ole L Aalmo slo til og kjøpte sitt. Han vart altså den som innførte dette geværet til bygda, og det fortelles at han gjorde dette på en overbevisende måte: På heimtur fra skyteøvingene på Terningmoen stod han på dekket av rutebåten da den seig inn over Bøfjorden. Da de runda et sted som heter Brattkleppen, fikk Ole se en ørn som svedde langt der oppe over fjorden. Han tok stilling på dekket, heva det nye geværet sitt og skaut ørnen.

Denne historia har sia levd på folkemunne i Bøfjorden. Ole L Aalmo vart instruktør for Hjelmens skytterlag i mange år.

Enda ei historie underbygger Ole L Aalmo si interesse for skyttersaken i Bøfjorden:

Det var positive spor den energiske læraren kom til å setja i den vesle bygda. Enno lever det folk som hadde han til lærar, og alle seier at dei lika han Aalmo godt. Derimot unngikk han ikkje ein viss motstand frå «dei store» i bygda. Slik kunne det lett bli når ein idealist prøvde å utretta noko i eit snevert og ikkje så lite gammeldags bygdesamfunn. Som for eksempel den gongen han i sin iver for skyttarsaka let skuleungane få prøva Krag'en – da fann Tilsynsutvalget at dei måtte gripa inn:

«Tilsynsutvalget henstiller til Skolestyret at undersøge hos Lærer Aalmo hvorledes det forholder sig i anledning hans foretagende Indstruksionskydning m.m. Høsten 1899 i Skoletiden. Hvis Rygterne medfører Sandhed, henstiller Tilsynsudvalget til Skolestyret at søge paa en hensynsfuld Maade at faa Lærer Aalmo fjernet fra Skolen som Lærer, da Tilsynsudvalget og muligens Skolestyret er grundig Kjend af Aalmoes Misserer i mange Retninger».

Bernt Bøe i avisa «Driva» 27.november 1979

Hvilke misèrer tilsynsutvalget for skolen i Bøfjorden har i tankene, utdypes ikke nærmere, og det angår heller ikke temaet for denne artikkelen. Likevel kan det være på sin plass å ta med Bernt Bøe sin kommentar til dette:

Det som er heilt klårt for oss som ser tilbake på desse sakene, er at Bøfjorden utan lærar Aalmo ville ha stått uhyre svakt i det store omskiftet som kom i bygdene nettopp på denne tida. Så vidt ein kan sjå, var det ikkje eitt einaste verkeleg tiltak i bygda som ikkje nettopp Aalmo gjorde muleg. Han var rett

og slett den einaste som kunne nok, kva enn eit par av dei «mektige» meinte om ideane hans.

Bernt Bøe i avisa «Driva» 27.november 1979

Og så nemner Bøe saker som Aalmo stilte seg i spissen for og fikk i gang: Bøfjordens Kvindeforening (1884), Bøfjordens Afholdsforening (1886), Hjelmens Skytterlag (1888), Bøfjordens Meieri (1890-åra), Heggems Kvindeforening (1892), Bøfjordens Totalavholdsforenings Ungdomslag (1894). I tillegg engasjerte Ole L Aalmo seg i utbygginga av telefonlinjer på Nordmøre, som vart bygd i 1890-åra. Han satte solide spor etter seg på mange områder i Bøfjorden og bygdene omkring.

I 1896 gifta Ole L Aalmo seg med Gjertrud Rimstad frå Tingvoll. Hun trivdes ikke så godt i Bøfjorden, så da familieførøkelsen etter hvert begynte å gjøre seg gjeldende, bestemte Ole og Gjertrud seg for å flytte. Like før jul i 1902 fikk Ole en henvendelse fra Sandstad skolestyre på Hitra om å søke på stillinga som lærer ved Strand og Utset skolekretser og stillinga som kirkesanger i Sandstad kirke. Så vart gjort, han fikk jobben og i 1903 begynte Ole L Aalmo i stillinga på Hitra.

Ole L Aalmo si interesse for skyttersaka slutta ikke da han kom til Hitra. Alt i 1905 var han med og starta Strand skytterlag, og særlig engasjerte han seg i arbeidet med de unge skytterne, både jenter og gutter. Etter noen år gikk Strand skytterlag inn i Sandstad skytterlag, og da ble Aalmo med der. Han ble tildelt Ytre Fosen skyttersamlags fortjenstmedalje i 1929, og året etter kvitterte han med å bli samlagsmester, 69 år gammel. I 1934 vart Ole L Aalmo tildelt Det frivillige Skyttervesens takkediplom for sin innsats for Hjelmens, Strand og Sandstad skytterlag. Til tross for de mange saker han engasjerte seg i innen politikk, kultur- og samfunnsliv, var han gjennom alle år og helt fram til sin død i 1943

trofast mot skyttersaken. Han var formann i Ytre Fosen Skyttersamlag de siste seks åra av sitt liv.

To av Ole L Aalmos sønner fulgte i sin fars fotspor, både som aktive skyttere og som aktive organisasjonsmenn i skytterbevegelsen: Tormod og Lars. Og etter disse fulgte sønnesønnen Per Aalmo opp familietradisjonen, både som skytter og skytterlagsleder. Dette kan du lese mer om i andre artikler i Skarvsetta 2016.

Sønnene Tormod og Lars Aalmo gikk i farens fotspor og var aktive skyttere og i organisasjonsarbeidet.

Premieskjoldet etter Tormod Aalmo. Barnebarnet Tormod jr har arvet dette. Nest nederst til høyre er organisasjonsmedaljen med seks stjerner. Mener å huske at pappa hadde 12 stjerner på denne og nærmest en rekord. Det var ikke plass til alle på medaljen, forteller sønnen Ola.

Litteratur og kilder:

- Ole L Aalmo: Erindringer. Utgitt i 2006 med forord av Kari Strøm. Redigert av Egil Roald
- Bernt Bøe: Om ein lærar i Bøfjorden og «hans erindringer». Avisa Driva november-desember 1979
- Svend I Sivertsen: Sandstad skytterlag. Skarvsetta 2016
- Bernt Fjeldvær: Et lag i hver krets. Skarvsetta 2016
- Sverre Utseth: Hitraboka. Sandstad sokn. 1989

De gamle skytterlagene på Fjellværsøya og Ulvøya

Fillan skytterlag

Det første skytterlaget på Fjellværsøya og i Fillan herred, ble stiftet i 1898 under navnet «Sølken». Etter bare fire måneder ble navnet endret til Fillan skytterlag. Formannen het Bernhard Gabrielsen Mastad, til daglig kalt «B.G». Det var folk fra begge sider av Fjellfjorden med i laget, kanskje flest fra Ansnes. Det første året hadde de 42 medlemmer, 11 eldre rifler og en Krag. Krister Olsen skriver om laget i sin bok Ansneslandet: «Helt i starten, antaglig allerede i det første året, ble det gjort vedtak ved skytterlagsmøtet om å avholde fest 17. mai. I møteprotokollen ble det ført inn at det i anledning festen skulle kjøpes inn 20 liter konjakk til to kroner literen. Senere er det gått gjetord om festen. Det ble nok til dels «utagerende festing» denne nasjonaldagen, og noe slåssing var det kanskje også utpå natta. Neste års møteprotokoll kan tyde på at det er hold i dette. På ny ble det vedtatt at det skulle arrangeres fest 17. mai, men samtidig ble det enstemmig vedtatt «at ikke købe inn noe spiritus».

Laget hadde opprinnelig banen sin i Aksetdalen, hvor nåværende Fjellværøy skytterlag holder til. Standplassen var oppe ved veien, hvor vi i dag ligger når vi skytter felt. Derfra skjøt de oppover Aksetdalen i retning av 300-meterskivene. Det lengste skuddholdet den gang var på 600 meter. B.G. Mastad var også formann i 1914, da det nystiftede Fjellværøy skytterlag skjøt sine første skudd. Laget var ikke i virksomhet fra 1921 – 1934. Et-

ter hvert bestod skytterlaget hovedsakelig av menn fra Ansnes, og formennene fra 1930-tallet og utover var derfra: E. Sandvik 1934 - 1939, E. Martinsen i 1940 og Henry Slåttavik i 1947 - 48. Banen hadde også blitt flyttet til Ansnes. I 1948 ble Fillan skytterlag lagt ned, men gjenoppstår i 1951 som Ansnes skytterlag, med Petter Risvik som første formann. Ansnes skytterlag ble slått sammen med Hitra skytterlag rundt 1980-81.

Fjellværøy skytterlag

Den 16. oktober 1913 ble Fjellværøy skytterlag stiftet på et møte hos Johan K. Lervik. Seksten mann tegnet medlemskap der og da. Det ble besluttet å kjøpe inn to Krag-Jørgensen-rifler for laget. Årskontingenten ble satt til to kroner. Våren etter, nærmere bestemt 8. mai 1914 avholdtes valg på styre. Formann ble Hans Kåsbøll, nestformann Ole Sandstad, kasserer Erling Lervik. Styremedlemmer ble Kr. Sandstad, Kr. Lervik og Anton N. Fjeldvær. Den 21. mai holdt de sin første skytedag. Skytebanen den gangen lå i Reksdalen på Reksa. Det er mulig at noen av disse karene hadde vært med i Fillan skytterlag, men de syntes at avstanden til Akset ble for stor. Derfor oppstod ønsket om å etablere et skytterlag i Fjellværtraktene. Det var noen karer fra Mastad med i laget de første årene, men de forsvant. Det var også med noen fra Herøya en periode. Det var nok flere som syntes banen på Reksa lå for avsides til. Den 19. juli var det

styremøte. Her ble Johan H. Herø valgt til instruktør. Samtidig ble lover for skytterlaget enstemmig vedtatt: «Lov for skytterlaget Fjeldværøy»

§ 1 «Maalet med skytterlaget er i samband med skytter-samlaget og vække sans for skyttersaken og for værging av landet».

§ 2 «Som medlemmer av laget blir optat kvar hæderlig mand og kvinde, som betaler kr. 1,00, en krone, i aarspenger til laget. Aarspenger skal erlegges inden 1. ste Juni kvart aar, og for nye medlemmer naar de blir indskrevet».

§ 3 «Ved juletider skal laget ha almannamöte, det blir sammenkaldt av styret som da lægg fram aarstidend, efterset reknskap og andre saker som en skal raadlægges om. Da skal ogsaa vælges styre paa 6 medlemmer, kasserer og andre tjenestemænd. En tjenestemand kan bede sig fri for og være igjenvallt i like saa lang tid som han har tjent».

§ 4 «Stemmerett i et almannamöte og rett til og være med i præmieskytning har bare de «aktive medlemmer», som har betalt aarspengene efter paragraf 2».

§ 5 «Alle saker vert avgjort ved vanlig flertall, men forandring i denne lov kan berre 2/3 stemmer paa et almannamöte gjærra og framlægg til slike forandringer skal være framsætt i et möte mindst en maaned i forveien»

§ 6 «De som opbevarer lagets geværer er ansvarlige for at gevæerne er godt pudset. De skal eftersees mindst 2 gange aarlig av formanden»

Det første året hadde laget 39 medlemmer. Fem av disse ble strøket igjen på grunn av manglende betaling av kontingent. Helt fra starten hadde laget et par kvinne-

Mikal Johnsen (f. 1891) og Anton N. Fjeldvær (f.1890) (sittende). Mikal var formann i en årrekke fra 1916 til 1948. Anton «Myra» som han var kjent som på Fjellvær, var bl.a. styremedlem i 1914 og senere nestformann. Bildet er tatt i 1914.

lige skyttere. Anna Reksen og Anne Kaasbøll var medlemmer første året, og de var i hvert fall med på ett stevne. I 1915 var medlemstallet på 31, hvorav 14 senere ble utskrevet eller ikke betalte kontingent. Formann var Andreas Fjeldvær. Det var også på den tiden vanskelig å holde interessen oppe hos medlemmene. Ammunisjon var dyrt, og penger hadde ikke folk så mye av. Det ble de mest dedikerte som var aktive skyttere og holdt laget i gang.

Anna Reksen (f. 1881) og Bernhard Gabrielsen Mastad. (f. 1870). Anna var med i Fjellværøy skytterlag i 1914. B.G var formann i Fillan skytterlag fra 1898 og i en årrekke. Sønnen Guttorm var formann i Varden skytterlag i 1955.

Under 1. verdenskrig var det rasjonering på Krag-ammunisjon. Lagene fikk bare kjøpt inn tredve skudd pr. skytter, samt de nødvendige skudd for tre stevner. I mai 1916 var det møte hos Andreas Fjeldvær. Fjorten medlemmer møtte opp. Nytt styre ble valgt: Formann Mikal Johnsen, nestformann Anton Nilsen, kasserer John Lervik, styremedlemmer Kristoffer Sandstad, Harald Lervik og Iver A. Fjeldvær. Det ble besluttet å avholde fest i «Fjeldværs skolehus» den 15. mai. Av regnskapet ser vi at inntekten til laget ble kr 46,-. Det var sikkert en bra sum den gang. I dagens kroneverdi tilsvarer det 1830 kroner.

Det var ofte i militæret at interessen for skyting ble vakt. Mikal Johnsen ble født på Fjellvær i 1891, av foreldrene John og Sara Fjeldvær. Han gjennomførte sin militærtjeneste i 1914 og kom til å fortsette som lagets formann og primus motor fra 1916 fram til 1948. Han giftet seg med Helga Reksen i 1913, og tok over driften av hennes families gård på Reksa. Skytebanen i Reksdalen lå på denne eiendommen. Nå er Reksdalen oppdyrka, men på den tiden var det torvmyr der. Jeg har snakket med flere som var med og skjøt i Reksdalen, så jeg har god pekepinn på hvordan banen var anlagt. I følge bøkene hadde de vanligvis skuddhold på 100 meter og 400 meter. Men av og til skjøt de også på både 200 og 300 meter. Etter hva jeg har blitt fortalt, så hadde de også litt forskjellige standplasser, og skjøt i to retninger. På 100 meteren skjøt de vestover mot Dyrafjellet, og på 400 meteren skjøt de østover mot Storvågfjellet. Selve banen var ganske provisorisk. Skivene var spikret opp på trestativer, og selve standplassen var en planert plass i kanten av myra. Skivene på 400 meteren stod et stykke opp i kanten på Storvågfjellet. Bakgrunnen var ei steinur, og nede på Reksa hørte de rikosjettene når det ble skutt på 400 meteren. Det skal ha stått en stang med et flagg i nærheten av skivene. Det heiste anviseren når han skulle fram. Anviseren på denne tida måtte finne

dekning i terrenget som best han kunne. Skytterne kunne bytte på å være anvisere, men de kunne også hyre en person for anledningen. Regnskapet for 1916 viser også en post som heter «anviser og diverse». Ofte var det ungguttene som fikk dette oppdraget.

Mellomkrigstida

Det var ikke aktivitet alle årene. Vi ser av protokollen, at laget ble liggende brakk på grunn av manglende opplutning flere ganger. Dårlige resultater som skyldtes utskutte geværpiper oppgis også som grunn til manglende opplutning. Generelt i samlaget på denne tiden er det problemer pga. dårlige økonomiske tider, og fravær på grunn av skytternes yrker på sjøen. Den 1. mai 1920 var det ombudsmøte på Reksa. Oppslag var satt opp på handelsstedene Fjellvær og Nordbotn. Foruten formannen, Mikal Johnsen, møtte ett medlem. Nemlig Iver A. Fjeldvær. Nytt møte ble holdt 23. mai. Denne gangen kom det hele seks medlemmer. Det ble valg av styre og festkomite. Skytterfesten ble lagt til 6. juni. Dette var under forbudstiden, så det spørres om det ble noe «skjænk» på skytterfesten. Det er historier om utstrakt spritsmugling på Fjellværsøya i denne perioden, så det kan godt hende skytterfesten ble reddet. Laget lå nede noen år i første halvdel av 1920-tallet. Folk hadde andre ting å bruke pengene sine på. Laget startet opp skytingen igjen i 1925, og var aktive til og med 1931.

På denne tiden var det også eksempler på kvinnelige skyttere. Johanna Fjeldvær, en ikke så ukjent lærerinne fra Fjellværsøya, var med og skjøt et par stevner i 1931. Etter 1931, ble det så opphold til 1939. Man kan også merke seg at stavemåten forandret seg fra «Fjeldværøy» til «Fjellværøy».

Den 25. juni 1939 ble det holdt møte i ungdomshuset Strandheim. Etter et skriv fra samlaget, måtte de avgjø-

re om skytterlaget skulle gjenopprettes eller nedlegges for godt. I så fall ville geværer og utstyr bli overdratt til samlaget. 22 mann var møtt fram, og de ville tegne medlemskap om skytingen kom i gang igjen. Forutsetningen var at banen ble flyttet til et sted som lå mer sentralt enn Reksdalen. I et brev til samlaget ber formannen om ammunisjon, da laget ikke har hylser eller ladeutstyr i orden. 25. juli 1939 var det nytt møte. Banen ble bestemt flyttet til Fromyra, som ligger mellom Fjellvær og Dragvatnet. 23 mann tegnet medlemskap. Nytt styre ble valgt: Formann Mikal Johnsen, nestformann Harald Nordsæter, kasserer Arne Fjeldvær, styremedlemmer Abraham Aukan, Arne Einvik og Nils A. Fjeldvær.

Det var ikke vanlig at skytterne hadde egne geværer. En Krag-Jørgensen kostet nok mye mer enn vanlige folk så seg råd til. Skytterlagene kjøpte inn lagsgeværer, og de hadde også geværer til låns fra samlaget. Geværene skulle være av hærens modell, og først på 1920-tallet ble dioptersikter tillatt montert. Anton Aukan, som hadde landhandel på Fjellvær, fortalte at laget hadde noen geværer som skytterne måtte dele på. Noen av geværene skjøt bedre enn de andre, så alle skytterne ville helst bruke dem. Resultatet ble at løpene ble skutt gloende varme og ble fort utslitt. På skytedagene skjøt de så mange skudd som de syntes de hadde råd til. Av skytebøkene ser vi at de skjøt fra tre til 10 – 15 skudd hver. Antall skudd og poeng ble summert på slutten av året. For å regnes som aktiv skytter den gangen måtte man ha skutt 30 skudd. Enkelte ganger arrangerte man såkalte «præmieskytinger». Premiene var som oftest penger eller gjenstander som f.eks. sølvskeier. Ammunisjon var dyrt, så hylsene ble ladet om utallige ganger. Det var ikke uvanlig at hylsene var ladet om så mange ganger at de sprakk og måtte stakes ut av geværet. Flere typer ladeapparater var tilgjengelige på den tiden. Fjellværøy hadde en ladepresse av Olsen-Masengs fabrikat. Kuler

og krutt ble kjøpt gjennom samlaget eller direkte fra Norma eller Raufoss.

Diverse utstyr brukt av Fjellværøy skytterlag.
Foto: Bernt Fjeldvær.

Andre verdenskrig

Fjellværøy var ett av bare fire lag i samlaget som kom i gang med skytingen vinteren 1940. Sandstad og Burøy skytterlag holdt til og med terrengøvelser i militær stil. Under okkupasjonen ble alle våpen beordret innlevert til myndighetene. En stund var lagets geværer og ammunisjon gjemt i en hule på Rekse, men ble etter hvert innlevert. Kvitteringen, datert 25. september 1942, finnes fremdeles, undertegnet lensmann Kvernmo. Jeg kom over denne hulen som guttunge på 1980 tallet. Det er en smal inngang i ei steinur, men ganske romslig innvendig. Det lå noen plankebiter og opptærede patroner der. Noen bar preg av å ha eksplodert. Antagelig har tennhettene gått av på grunn av korrosjon. Hjemme fikk jeg høre at morfar hadde gjemt skytterlagets børser der. Det var vel første gangen jeg hørte om det gamle Fjellværøy skytterlag. I forbindelse med denne artikke-

len spurte jeg min tante på snart 90 år, om hun husket gjemmestedet. «Har du funnet hulen hvor de gjemte sengeklærne under krigen»? spurte hun. Det var visst slik at tyskerne samlet inn ulltepper og lignende, hvis folk hadde flere enn strengt nødvendig. Eller var det bare noe man sa til nysgjerrige ungdommer? På nabo-gården, hos familien Størdal, hadde de forresten en Krag de kalte blomsterbørsa. Alf Størdal, som også hadde vært med i laget, fortalte at den hadde vært gravd ned i blomsterbedet under krigen og blitt sterkt angrepet av rust i løpet. Den traff aldri noe som helst etterpå. Under okkupasjonen var det naturligvis ingen aktivitet i laget. Man pakket ned lagenes eiendeler, og ventet på bedre tider, som det står i samlagets årsmelding. I skriv fra Skytterkontoret ble lagene oppfordret til å møtes på banen, drive med vedlikehold, trene på avstandsbedømmelse og lignende. Et skriv opplyser om at DFS's merke med det norske flagget ble forbudt å bære. Man tilføyde at det ikke står noe om at merket var forbudt å eie, så man måtte gjerne sette det i medaljeramma, lodde det til en pokal eller lignende.

Bevitelse: Kvittering for to Krag rifler som Fjellværøy skytterlag leverte inn til lensmann Kvernmo i 1942.

Gjenreisningen

Under krigen ble alt av sivile våpen inndratt av tyskerne, og etter frigjøringen var det stor mangel på våpen i skytterlagene. Den 9. juni 1945 hadde Fjellværøy skytterlag nytt ombudsmøte. 13 medlemmer møtte. Nytt styre ble valgt: formann Mikal Johnsen, nestformann Asbjørn Reksen, kasserer Arne Fjeldvær, styre og varamedlemmer Ludvik Larsen, Anton Aukan, Kristian Reksen og Johan Kåsbøl. De bestemte seg for å søke om geværer og ammunisjon gjennom samlaget, men ingenting var å oppdrive, så det ble ingen skyting det året. 12. mai 1946 var det årsmøte i ungdomshuset Strandheim. Bare ti medlemmer møtte fram. Valg på styre: formann Mikal Johnsen, nestformann Asbjørn Reksen, kasserer Anton Aukan, revisorer Ludvik Larsen, Harald Nordbotten, varamedlemmer Kasper Ingebrigtsen og Gunnar Rønning. Ammunisjonsprisen ble satt til 20 øre skuddet, men ble senere nedjustert til 15 øre. I løpet av året fikk laget utlevert seks geværer og 1000 patroner gjennom samlaget. I tillegg ble laget pålagt å forsikre geværene til sum av kr. 100,- pr. stk. Våpnene som skytterlagene fikk etter krigen, var hovedsakelig utlånt fra forsvaret, og mange var i svært dårlig stand. Dette gikk dessverre ut over skyteresultatene. I 1947 ble det gamle styret gjenvalgt. I tillegg var det selvfølgelig valg på festkomite: Kristian Reksen, Harald Johnsen og John Størdal. Det ble også bestemt å ta i bruk banen i Reksdalen igjen, da Fromyra var «som skytebane ganske ubrukelig». Dette året fikk laget enda fire Krag-geværer fra samlaget, antakelig i bytte for noen av de gamle som var helt utslitt. Kristian Reksen var forresten veteran fra kampene om Narvik og Bjørnfjell i 1940. Han var nærmeste nabo til skytebanen i Reksdalen, hvor han holdt skyteferdighetene ved like.

*Kristian Reksen. Krigsveteran fra Narvik.
Medlem i skytterlaget fra slutten av 30-tallet.*

Mot slutten

I 1948 takker Mikal Johnsen av som formann, etter å ha hatt vervet siden 1916. Det nye styret i laget ble: Formann Asbjørn Reksen, nestformann Johan Nordsæter, kasserer Anton Aukan, revisorer Ludvik Larsen og Nils Kåsbøl. Varamedlemmer ble Kasper Ingebrigtsen og Nils

Reksen. Det ble enstemmig vedtatt å sende tomhylsene til Karl Jakobsen i Våler i Østfold for ompressing. Hylsepresser for helpressing var dyre. Utstyr for halspressing og lading hadde de derimot. Det ble også besluttet å tegne ansvarsforsikring i Storebrand.

Årsmøtet 1949 ble holdt på Reksa hos Asbjørn Reksen. Han var gift med Mikal Johnsens eldste datter Brynhild. Det ble enstemmig vedtatt å kjøpe inn ny hylsepresse. Papirene for 1950 viser at laget hadde flere skytinger, men det ble ikke sendt inn årsmelding til samlaget det året. Medlemstallet lå hele denne perioden på ca. 12 – 13 mann. Etter 1950 er laget borte igjen noen år.

Asbjørn Reksen (f.1913). Formann i laget i perioden 1948 – tidlig 50-tall. Asbjørn var gift med Mikal Johnsens datter Brynhild.

*Ludvik Larsen
Klingenberg. (f.1920).
Formann på midten av
50-tallet.*

9. mai 1954 blir det holdt årsmøte i ungdomshuset Strandheim. Styret som blir valgt var sannsynligvis lagets siste. Det finnes ingen flere nedtegnelser. Formann ble Ludvik Larsen, nestformann Johan Nordsæter, kasserer Johan Størdal, revisorer Nils Reksen og Kasper Ingebrigtsen.

I 1955 er Fjellværøy skytterlag med igjen, og årsberetning er sendt samlaget. Formannen Ludvik Larsen har nå tatt navnet Klingenberg. Hallvar Larssen, en av veteranene i dagens Fjellværøy skytterlag, var med på et stevne i Reksdalen tidlig på 50-tallet. Han og kompisen Finn Johnsen hørte det smalt på banen og løp dit. Skytterlaget hadde lagmesterskap, og ungguttene fikk skyte gratis. Laget kunne da føre opp at de hadde to rekrutter. Hallvar forteller hvordan han lå og knep igjen øynene for hvert skudd. Dette var før skytterne hadde hørselvern. Jeg husker godt at min morfar, Mikal Johnsen var fryktelig tunghørt på gammeldagene. Hallvar synes huske han slo Finn med et knepent poeng. Finn var forresten yngste sønnen til Mikal.

For seniorskytterne ble det omskyting mellom Ludvik Klingenberg og Arnulf Nordbotten. Etter omskytingen var alle skytterne på standplassen og ingen anviser var fremme ved skivene, så Arnulf meldte seg frivillig. Han vant omskytingen med ett poeng. Denne episoden glemte ikke Ludvik, for han fortalte om den mange år senere. Hallvar husker også godt at Mikal satt og ladet om tomhylsene etter hvert som skytterne skjøt. Han satt på en «torvpall» med ei lita vekt som han veide opp ladningene med, og et apparat som han presset kulene på plass med. Det var tydeligvis ikke noe overflod av ammunisjon i laget. 1955 ble siste året samlaget mottok årsmelding fra Fjellværøy. I samlagets årsmeldinger til og med 1959 står Fjellværøy skytterlag oppført blant flere lag som ikke har sendt inn årsmelding. Senere er de ikke nevnt. Harry Klingenberg, sønn av Ludvik, fortalte at blant andre Ludvik, Finn Johnsen, Johan Nordsæther og noen andre nabokarer var og skjøt på banen i Reksdalen av og til så sent som først på 1960-tallet, men da var ikke skytterlaget offisielt i drift lenger. Det samme kunne Hans Reksen bekrefte. Han er sønn av Asbjørn Reksen og var også med som guttunge. Fjellværøy hadde en Krag som hadde fått påmontert dioptersikte og tykk, frittliggende pipe. De andre geværene hadde originale åpne sikter. Denne Kragen hadde Asbjørn til det nye skytterlaget ble startet opp i 1971 og geværene fra de gamle lagene ble samlet inn.

Varden skytterlag

Det finnes en kvittering fra 1954 på en Krag-Jørgensen, som er overdratt fra Fjellværøy til Varden skytterlag, ved formann Gotlieb Dahl fra Breivika. Dette var et skytterlag som ble stiftet på Fjellværøya i 1952 - 53. De var med noen år, men er borte igjen etter 1956. Den siste formannen het Guttorm Mastad, sønn av den tidligere nevnte B.G.Mastad. Jeg forhørte meg litt om dette laget for noen år siden. Alfred Aukan fortalte at Varden

hadde banen sin på ei myr mellom Åltjønna og Aurebon. Det heter Brunsukkerberget der, men veien går der, så det meste av dette berget er sprengt bort. Det folk stort sett husker om dette laget, er at de holdt på å skyte anviseren sin. Alfred Aukan var tilstede når det skjedde. Han var ti år gammel, så det må ha vært i 1954. Sverre Røvik var anviser for anledningen. Han lå i dekning bak en stor stein ved skivene og skulle komme fram på signal. En eller annen misforståelse inntraff. Han kom fram før Kristoffer Lervik hadde skutt ferdig. Det smalt, og det ble et hull til i den skiva han stod og studerte. Hendelsen satte naturligvis en kraftig støkk i karene. De pakket sammen utstyret sitt og ga seg for dagen. Kåre A. Sæther hadde hørt om hendelsen av sin far, og kunne tilføye at det ble sagt at det som trolig reddet livet til anviseren den gangen, var at skytteren var så god. Skuddet gikk tett inntil kroppen og traff midt på skiva. En annen gang Varden hadde skyting ble det storbrann. Noen hadde kastet fra seg en sneip, og det tørre lynget tok full fyr. Folk i området husker ennå denne brannen. Varden skytterlag eksisterte ikke så mange årene, men de rakk å sette spor etter seg, kan man si.

Knarlagsund skytterlag

På Ulvøya var det også et skytterlag. Knarlagsund skytterlag skjøt sine første skudd i 1908 (man kan merke seg at navnet ble stavet med én «r»). Lagets første formann var Edvard Strand. Laget hadde i starten 14 medlemmer og to rifler. De fikk etter hvert tak i enda to geværer, og medlemstallet var oppe i 28 på det meste. Laget var ute av drift i 1909–10 og i perioden 1918–23 og 1926–30, men var etter det i aktivitet hvert år fram til krigen. Formennene før krigen var Edvard Strand 1908, I. Skjerbusdal 1911, K. Ulvan 1912 – 14, K. Grindskar 1915, Petter Skjerbusdal 1916 – 17, John Kjevik 1924 – 25, L. Berge 1931, A. Olevik 1932, J. Holmen 1933 – 35, M.

Sæther 1936, J. Holmen 1937 – 38 og Petter Skjerbusdal 1939 – 40.

Under krigen var det naturligvis ingen aktivitet i skytterlaget. Kanskje brukte de krigsårene til vedlikehold på banen sin? Den lå ved Lauvdalsvannet på Ulvøya. I femtiårene hadde banen to skiver på 100, 200, 300, 400 og tre skiver på 600 meter. Skyteretningen var østover mot Ørnfjellet. Til alt overmål hadde banen noe så luksuriøst som overbygd standplass. De fleste skytterlagene på den tiden måtte nøye seg med å stå ute i vær og vind. Standplassen var bygd på den eneste tørre plassen i myra.

Paul Grøtvik (f.1901) var medlem i Fjellværøy skytterlag på 1920 tallet og formann i Knarlagsund skytterlag fra 1957 til slutten i 1960. Bildet er sannsynligvis tatt en gang tidlig på 1920 tallet.

Laget startet opp igjen i 1946, og det hadde et jevnt medlemstall på rundt 50-60 mann fram mot 1960. I boken «Norges skyttere» fra 1950-tallet, står det en kort presentasjon av Knarlagsund skytterlag og et kort intervju med noen av medlemmene. Laget hadde planer om å søke bidrag for å utbedre banen sin. De hadde tre instruktører til å undervise nybegynnere. Innen laget skytes det om de vanlige klassepremiene samt ekstrapremier og damenes premie av og til. Programmet for damenes premie var tre ganger ti skudd, i forskjellige skytestillinger.

Lagets formenn etter krigen var: Knut Sæther 1946 -1950, Gustav Skjerbusdal 1951-52, Kristian K. Røvik 1953-54, Ludvik Halseth 1955, Knut Sæther 1956 og Paul Grøtvik 1957-60.

I «Norges skyttere» forteller skytterne om sine meritter. «Her i laget er det skarp konkurranse om ekstrapremiene, og derfor setter jeg meget stor pris på at jeg vant en slik i 1951» sier Johan Bakeng. Han har 80 poeng på 10 skudd på 200 meter som beste resultat. «Jeg synes det er sikrere med hjemmeladde patroner enn nye, og derfor bruker jeg de sistnevnte også i konkurranser» sier han. Familien Bakeng var godt representert. Foruten Johan var sønnene Leif og Jan Henry også med i laget. Øyvind Berge forteller at «det blir skikk på treningen bare hver gang jeg er inne i militæret, men der er jeg hvert år. Jeg betrakter skytingen som et hyggelig tidsfordriv. Jeg har ikke eget gevær, og det må jeg nok skaffe meg skal det bli skikk på skytingen. Den dagen jeg skal være med i konkurranse foretrekker jeg å spise godt. Jeg er glad i fet mat, spesielt flekk». Det skorter ikke på gode råd til den yngre generasjon med skyttere. «Den eneste sporten vi faktisk driver her på stedet, er skyting, og det var da naturlig for en som er interessert i sport, som jeg, å begynne med den» sier Sverre Røvik. Han har vunnet ca. åtte premier, og har som beste resultat 82 poeng på fem

skudd kne, 200 meter og fem skudd liggende på 300 meter. Både Nils Sæther og Johan Olsen Bergli sier de ikke driver med miniatyrskyting på vinteren, men at de tror nok det er bra for treningen sin del. Det siste tyder jo på at Knarlagsund skytterlag drev med miniatyrskyting i vinterhalvåret allerede på 1950 tallet. Lagets eldste aktive skytter var Petter Skjerbusdal. Han hadde vært med i laget siden starten, vært formann og instruktør i mange år, samt styremedlem hele tiden. Han beskrives som lagets primus motor.

I 1957 blir Paul Grøtvik formann. Når jeg spør folk om Knarlagsund skytterlag nå, er det han de nevner. Paul ble født i Grøtvika på Reksa i 1901. Huset i Grøtvika ble flyttet til Herøya i 1912, og han flyttet til Ulvøya i 1936. Hustomta i Grøtvika er der ennå. Han startet med skyting i ganske ung alder. I følge protokollene etter Fjellværøy skytterlag var han med i 1916. Skytterlagene var pålagt å la ungdommene skyte inntil 15 skudd instruksjon. Ungguttene ble da kalt «instruksjonsskyttere». I 1925 og 1926 var han også aktiv skytter. Det var flere herøyinger med i Fjellværøy skytterlag på den tiden. Etter krigen ble han medlem av Knarlagsund skytterlag. En episode skjedde under den årlige skytterfesten med premieutdeling i ungdomshuset Havly. Det var på denne tiden at ungdomslagene ble pålagt å avslutte fes-

tene klokka 01:00. Paul Grøtvik stilte seg opp på scenen, klippet i hendene, og annonserte at nå var det siste dansen. Det ble «buing» og pipekonsert, og festen varte ut i de tidlige morgentimer som vanlig. Var det fest, så var det fest.

Det siste året skytterlaget sender inn årsmelding til samlaget er 1960. Laget hadde da 41 medlemmer. I samlagets årsmelding fra 1964 står det at de hadde vært i kontakt med Knarlagsund skytterlag, i håp om å få laget i gang igjen. Dessverre ble laget borte for godt. Iver Skjerbusdal har fortalt at det var økonomien som gjorde at de la ned laget. Ammunisjonen var blitt så kostbar at det rett og slett ble for dyrt for skytterne å holde på. Den siste gangen jeg fant Knarlagsund skytterlag nevnt, var i et brev fra samlagsformannen datert 1973. Han etterlyser her bankboka til Knarlagsund skytterlag. Når et skytterlag legges ned, så er det slik at våpen og eiendeler tilfaller samlaget, eller andre lag i området. Dermed var det siste av de gamle skytterlagene på Fjellværøya og Ulvøya borte.

Kilder:

- Skytterkontorets årbøker.
- Etterlatte protokoller.
- Skyttersaken i Norge, Norske militærgeværer etter 1867.
- Skytterkontorets årsmeldinger.
- Skyttersaken i Norge I og II.
- Skyttersaken i Norge før 1893

Aktiv periode med gode resultater

Aktiviteten i skytterlagene og samlaget har variert opp gjennom tidene. En periode på 1970- og 1980-tallet viser meget stor aktivitet og gode prestasjoner, de mest aktive skytterne var svært aktive. Det ble åpnet for flere nye konkurranser som samlagsmesterskap i felt, feltskytterkarusell, Hitra-felten og sommerstevnet i baneskyting, for å nevne noen.

Sentralt i dette arbeidet sto Tore G. Strøm som var samlagsformann fra 1971 og samtidig svært aktiv skytter. Ved siden av Sonja Fjeldværs andreplass i prinsesselaget på Landsskytterstevnet (LS) på Kongsvinger i 1975, er Strøms seier og toppresultat på grunnlagsskytinga under LS i Alta i 1976, det som rager aller høyest. Han sikret navnet sitt på den sagnomsuste Offiserspokalen til beste grunnlagsskytter på LS, en vandrepokal som ble satt opp

Skytterveteranen Tore G. Strøm med Den Militære Skarpskytterstatuetten i bronse.

allerede i 1929, og den er enda i dag ikke vunnet til odel og eie av noen. (ingen har tre napp/seiere). Det frivillige Skyttervesen (DFS) kaller pokalen «storhetens pokal» og sier Offiserspokalen er utenom Kongepokalen, landsskytterstevnets største klenodium.

Du er dermed den skytteren i samlaget som har oppnådd det beste resultatet på et landsskytterstevne. Hvordan opplevde du dette?

-Det var selvfølgelig en stor opplevelse å vinne 10-skud-den. (3 stå + 3 kne + 4 ligg). Jeg oppnådde 99 poeng som en av de aller første i LS-sammenheng. Anviserne i skyttergrava kunne etterpå fortelle at jeg bare var tre millimeter unna å bli historiens første med 100 poeng. Et godt minne å ha med seg. Det er mange skyttere som er ute etter denne pokalen. Totalt var det 2.396 deltakere i Alta, fordelt på de ulike klassene.

- Jeg hadde skutt flere gode «grunnlag» før LS dette året. Jeg vant grunnlagsskytingen i 3. klassen både på Nordenfjeldsstevnet og på Trønderstevnet, så formen var i grunnen inne til å prestere et nytt bra grunnlag. Men det er alltid slik at man må ha litt flaks i tillegg til å skyte bra. Det er mye som spiller inn – både vind, lysforhold og ikke minst dagsformen, samt at det den gang ble skutt på 300 meters avstand. I mesterskapsomgangen var jeg så heldig å få skive, side om side med ikke ukjente Kjell Kristian Rike, tidligere skytterprins og tv-reporter. Han var en usedvanlig trivelig kar. Jeg husker at vi før prøveskuddene diskuterte bl.a. hvordan vi skulle angripe vinden. Det gikk tålig bra, og begge fikk 97 p. i finalen.

Hvordan ble du egentlig interessert i skyting, hvordan startet det hele?

HENGER HØYT: Offiserspokalen fra Landsskytterstevnet, en vandrepokal som snart har gått i 90 år. Tore Strøm er eneste øyvværing med napp i denne etter seieren i Alta 1976.

- Det startet vel i 18-årsalderen. En søndag ettermiddag sommeren 1965 skulle Malvin Strøm og noen flere ha skytetrening på «ekra» ovenfor gården på Strøm. De skulle «skyte inn» våpnene og trene litt før skytterstevnet. Jeg fikk låne en gammel Krag-Jørgensen og skjøt noen skudd. Dette syntes jeg var så artig at jeg bestemte meg for å bli skytter. De to-tre første årene skjøt jeg med lånt gevær. Første gangen jeg deltok på samlagsstevnet på Sandstad fikk jeg to sølvskjeer i premie, kan jeg hus-

ke. Da var det hele i gang. I 1968 kjøpte jeg mitt eget skarpskyttergevær – en Mauser M/67.

Og du trivdes i miljøet og engasjerte deg også i organisasjonsarbeidet. Hvordan startet det?

- Jeg ble i 1968 valgt som formann i Hitra skytterlag. I 1969 ble jeg også valgt til kasserer i Hitra og Frøya skyttersamlag og fra 1971 samlagsformann fram t.o.m. 1977, da jeg flyttet til Oslo for å studere. Jeg møtte også som representant fra samlaget på Skyttertinget i årene 1970-77.

Aktiviteten var tydeligvis høy i denne perioden. Hva husker du best?

- Det var stor allsidighet. I flere år, på vinters tid, organiserte vi miniatyrskyting hvor det ble leid lokaler i et stort lagerrom/tilfluktsrom under Hitra Herredshus i Fillan. Her ble det årlig avviklet en miniatyr-match med god deltakelse av skyttere fra hele Hitra. Den første miniatyrmatchen gikk av stabelen vinteren 1969/1970.

-Feltskytinger på 70-tallet, ble holdt på forskjellige steder på Hitra, hovedsakelig utenom de etablerte skytebanene. Feltstevner ble avholdt bl.a. på Fillan, Barman, Utset, Sandstad, Ansnes og Asmundvåg. Feltskyting i tilknytning til de etablerte skytebanene er nå blitt mer vanlig, der det nå ofte er oppgitte skyteavstander. Tidligere var det alltid «ukjente hold» på feltskyting, som ofte varierte fra 80 til 400 meter.

-Skyttere fra samlaget gjorde seg i denne perioden også bemerket utenfor samlagets grenser, i baneskyting på LS, Trønderstevnet og Nordenfjeldsstevnet, samt felt-skytterstevner rundt om i Trønderkretsen. Jeg vil her nevne Sonja Fjeldvær som ble nr 2 i Prinsesselaget på LS i 1975. Det var årviss, god deltakelse fra Hitra og

Frøya på LS, selv om det kunne bli lange reiser fra Kristiansand i sør til Alta i nord. Flere familier la sin ferie til LS. Det var alltid et spesielt og godt miljø på disse stevnene, hvor vi år etter år traff igjen kjente fra andre deler av landet.

Mange av dere som var mest aktiv i skytterlagene var også HV-soldater og gjorde dere sterkt bemerket i HV-distriktet. Hvordan foregikk samarbeidet?

-Flere av oss var med i Heimevernet (HV), noen avtjente sin pliktjeneste, mens andre var «frivillig» med i Hitra HV-område 13501. Og skytterne fra Hitra og Frøya skyttersamlag gjorde en sterk innsats, ved bl.a. å vinne Distriktsmesterskapet for 3-mannslag på Steinkjer hele 6 år på rad. Det innebar at skytterne fra Hitra vant to oppsatte vandreskjold til odel og eie. Hitra HV-område sorterte den gangen under Nord-Trøndelag HV-distrikt. Hvem som ble uttatt til å være med på 3-mannslaget kunne variere. Den «faste stammen» skyttere som alle var HV-folk, var alltid «parat» til å delta. Det var: Per Aalmo, Nils Kr. Fjeldvær, Johs. Håvik, Einar Ramsli og meg.

-Hitra HV-områdes skyttere, har også vunnet Forsvars-skytingen på Jonsvatnet for 3-mannslag. Skyttere fra Hitra HV-område har dessuten flotte premier fra Triangelmatch`n mellom Østersund HV-område, Surnadal HV-område og Hitra HV-område.

-De mest aktive skytterlagene i samlaget i denne perioden, var nok de som hadde egne baner, eller som «lånte» baner. Dette var *Sørhitra*, *Hitra* og *Barmanfjord*, *Sandstad* og *Vågøy*. Så kom også *Fjellværøy/Knarrlagsund* for fullt med sitt nye og flotte baneanlegg i Aksetdalen.

Hva likte du best av baneskyting og feltskyting?

-Jeg likte begge deler, men stort sett var jeg nok en bedre feltskytter enn baneskytter. Dette kan ha sammenheng med at jeg til tider kunne ha problemer med ståendeskytingen. I felt var det bare kne og ligg.

Hva minnes du selv som dine tre beste prestasjoner på skytebanen?

-Høyest rager uten tvil seieren på 10-skudden på Landskytterstevnet i 1976. Deretter vil jeg sette seieren på Hitra-felten i Fillan i 1976. Her var det stor deltakelse fra hele Trønderkretsen og vi skjøt under ekstremt vanskelige vindforhold. Det hører med til historien at flaggstanga på Hitra Herredshus, som var stevnearena, brakk i to. Her var det viktig ikke bare å bedømme skyteavstander, men også avdriften på grunn av vinden. Som nummer tre vil jeg sette mine seks seire som karusellmester i feltskytterkarusellen.

Hva vil du si om skytebanene innen samlaget?

-I slutten på 1960-tallet var baneforholdene i samlaget av varierende kvalitet, enkelte uten eller med et svært skrøpelig overbygg – også med bare gruslagt standplass. Vi måtte sørge for å ha noe bedre fasiliteter å tilby de yngste skytterne og sikre rekrutteringen fremover. Det var derfor en oppgave for både lagsformenn og samlagets ledelse å jobbe for en «fornyelse» av skytebanene.

Sørhitra skytterlag hadde sin bane på Forsnes og den var i bra stand.

Hitra og Barmanfjord skytterlag sto for tur med bygging av ny skytebane i Vassdalen, Asmundvåg. Avtale med grunneier var i orden. Tegninger for nytt skytterhus med standplass og anbud på bygging ble innhentet og søknader om byggetillatelse sendt. Vi fikk et betydelig tilskudd til skytebanen fra DFS. Sammen med stor dug-

nad i forbindelse med tilrettelegging av området, ble resultatet – etter datidens målestokk – et tidsmessig flott skytebaneanlegg. Skytebanen i Aksetdalen – *Fjellværøy/Knarrlagsund skytterlag* ble åpnet i 1974.

Baneforholdene til *Sandstad skytterlag* har ikke vært gode etter at den gamle banen ble nedlagt. Det har så vidt jeg husker, vært jobbet med å få til ny skytebane helt siden 1970-åra. Nå er den endelig på plass i Olsvika, og det er artig, sier den tidligere samlagsformannen som representerte Hitra skytterlag og er fem ganger samlagsmester i feltskyting, har skarpskytterstatuetten og 35-års-medaljen fra Forsvarsskytingen.

Tore Strøm som samlagsmester i feltskyting i 1973.

Sørhitra skytterlag

Sørhitra skytterlag er nå det eneste aktive fra gamle Kvenvær som er registrert i Det frivillige Skyttervesen (DFS). Laget ble stiftet i 1898 under navnet Sørhitteren, og første formann var Kr. With. Gamle protokoller er dessverre ikke mulig å oppdrive. I dag er Olav Strand leder av skytterlaget. Sørhitra var et av de mest aktive lagene på Hitra

Men i papirer hos DFS kan vi lese at i 1905 var Infanterist A. Brevig instruktør i laget. Det var slik på den tiden at lagene skulle ha en instruktør med militær utdanning. Laget lå i 1905 under 3. kompani, 18. bataljons utskrivingsdistrikt. Dette var den militære avdeling lagets medlemmer tilhørte ved en eventuell mobilisering. Laget hadde i 1905 17 medlemmer, med to eldre rifler og to Krag-Jørgensen. I 1914 hadde laget 30

Under åpningen av ny skytebane 23. juni 1934, ble dette bildet tatt av veteraner som var med og stiftet Sørhitra skytterlag. De skjøt alle tre skudd på 100 meter. Sittende foran: Martin Forsnes 66 år, Jonas Svankild 74 år, Georg Kvam 76 år. Stående foran: Haftor Kvam 55 år, Martinus Hoas 57 år, Ole Brevik 61 år, Gustav Kvam 84 år, Aslak Mittet 65 år, Lars Kvam 58 år, Haftor Dahl 79 år og Martin Murvold 70 år. (Foto H.A. Mittet)

medlemmer og sju Krag-rifler. Sørhitteren skytterlag var ikke i virksomhet i 1907-08 og 1918.

Sørhitra hadde godkjent bane, og arrangerte det første samlagstevnet etter krigen i 1946. Det var rekordstort oppmøte. 88 skyttere deltok. Samlagsmester ble Arnulf Sletta, *Stølan skytterlag*.

Formenn har vært: K.B. Width 1898-1902, M. Hoås 1903,11,12. F. Tande 1904-05. J. Dahlen 06. J. Fornes 09,10. Ludvik Dahl 13,14. J.O. Dalen 15,16,20. O. Ska-gevik 17,19. O. Haugdal 21. H. Aune 22,23. E. Murvold 24,25. H. Mittet 26,27. J. Svankild 28,31,40. John Aune 29. G. Engvik 30. E. Murvold 32-36. N. Breivik 33 og 39. A. Mittet 37. Kr. Murvold 40. John Svankild 1946-48, K. Murvold 1949, 51, John Svankild 1952, Ivar Schei 1953, Trygve Athammer 1955, Idar Dahl 1956, Trygve Athammer 1957-58, Gustav Andersen 1959- 60, Johs. Kvam 1961, John Svankild 1962, Trygve Athammer 1963-64, Ivar Schei 1965, Johannes Kvam 1966, Martin Murvold 1968, Alf Mittet 1969-72, Trygve Athammer 1973, Alf Mittet 1975-76, Johs. Håvik 1977, Alf Mittet 1978-79. Odd Stene, Ola Rønningen, Bjørn Ivar Schei og Arve Espeseth har også vært formenn, sistnevnte det meste av perioden 1992-2013.

Laget har opp gjennom tidene arrangert mange samlagsstevner. Det siste på Forsnes var i år 2000. Stevnene var årets høydepunkt for mange med skyting og fest over to dager. Camping og mye moro, ikke bare for skytterne. Festene trakk mye folk også utenfor skyttermiljøet.

I følge årsmelding for 1945 for Sørhitra skytterlag var John Svankild formann i laget. Godkjent instruktør var Einar Murvold. Disse var medlemmer i laget: Hans Aune, Ole Aunvåg, Ole Athammer, Alfred Breivik, Idar Dahl, Georg Engvik, Helge Forsnes, Ole Kvam, Arne Mittet, Petter Munkdal, Kristian Murvold, Einar

Ole Kvam ble samlagsmester for Sørhitra i 1960. Her i stua heime på Kvammen sammen med kona Jenny.

Murvold, Anton Murvold, Olav Nilsen, Arne Ottervig, Morten Pettersen, Henrik Seehuus, John Svankil, Alf Ingebrigsen, Hermann Svenning, Trygve Athammer, Arvid Athammer, Kåre Andersen, Kåre Bekvik, Anton Dahl, Leif Engvik, Haftor Forsnes, Birger Forsnes, Harald Forsnes, Arvid Hvitsand, Alf Mittet, Ivar Schei. Til sammen hadde laget 32 medlemmer. Seks medlemmer hadde eget gevær. Disse geværene måtte innleveres i okkupasjonstiden. Banen på Forsnes ble bygd med statsbidrag. Av 30-skuddskytterne var 18 aktive medlemmer og 12 instruksjonsskyttere, altså ikke aktive medlemmer.

I 1955 hadde laget 36 medlemmer. Da hadde laget 12 lagsgevær og 18 private gevær. Laget vant på den tiden tre lagskytinger på rad mot *Ytre Kvenvær*, *Sør-Straumfjorden* og *Burø skytterlag*. Det ble årlig holdt pokalkonkurranse innen laget.

På 1980- og 1990-tallet drev skytterlaget miniatyrskyting, og det var ikke uvanlig at 20-30 unge og eldre møttes på skytterkveldene. Det var på 80-tallet at vi grov ut løsmasser under ungdomshuset på Forsnes og laget kjeller, der vi fikk til en 15 meters miniatyrbane. Stor dugnadsinnsats ble lagt ned, og godt dugnadsarbeid har vært et kjennetegn for skytterlaget.

Ivar Schei var både jeger og ivrig skytter.

Skytterlaget drev også med luftgeværskyting i lokalene ved Helsøysund skole, men laber interesse og fraflytting gjorde det tungt å drive og aktiviteten ble lagt ned. I dag har *Sørhitra skytterlag* få aktive og driver ikke ordinær bane- eller feltskyting, bare litt intern trening.

Skytterlaget har i alle år vært ansvarlig for jaktoppskytinga i distriktet, og dette er den eneste organiserte aktiviteten i dag. Det er det eneste halmstrået som holder skytterlaget i gang, og for de som deltar er dette viktig.

Men i Kvenvær har det opp gjennom tiden vært flere skytterlag, se oversikt annet sted i Skarvsetta. Den er basert på årbøkene til Det frivillige Skyttervesen (DFS)

Kjente karer på standplass, f.h. Odd Stene, Ivar Schei og Alf Mittet.

Kvenvær skytterlag og Ytre Kvenvær skytterlag

Kvenvær skytterlag ble stiftet i 1898 og eksisterte fram til 1960. Laget er borte fra DFSs oversikt i perioden 1926-51. Formann ved oppstart og et par år framover var R. Lossius.

Ytre Kvenvær skytterlag ble stiftet i 1934 og eksisterte fram til 1966 da det ble slått sammen med *Sørhitra skytterlag*. I følge lokale kilder var den første skytebanen på

Rørøya. Fra 1937 var det bane på Haukøya og i 1946 i Djupdalen mellom Hummelvika og Hernes. Formann var da Magnar Eide. I 1948 og fram til nedleggelse av laget ble skytterbanen ved Hattismauget på Strømøya benyttet. De skjøt mot skive på 100 meter, 200 meter og 300 meter. Skytterlaget var en av de få organiserte fritidsaktivitetene i lokalsamfunnet, som hadde medlemmer fra flere øyer. Etter krigen fikk skytterlagene geværer vederlagsfritt fra hæren. I 1955 besto laget av 32 medlemmer. De hadde da to lagsgevær og 5 private gevær. De skjøt på en myr mot tre skiver på 100 meter, to på 300 meter og to på 400 meter.

Karl Magnar Eide var med i laget i 1957-58, før han reiste ut til sjøs. Han minnes at det var moro å være med i skytterlaget. Det var ikke så mye som skjedde på den tiden foruten bokbåten, misjonsbåten Eliseer 5 og bygdekinoen, så dette var stas. Eide skjøt med en Krag-Jørgensen. Det var et godt gevær med åpent sikte. Senere kjøpte han gevær med dioptr. Brukte patronhylser ble samlet sammen. De tok ut tennsatsen og satte inn ny fenghette. En presse trykte patronhylsa tilbake til normal tilstand, hadde i krutt og pressa inn kula. Han husker de var på Edøya og lånte deres elektriske kruttvekt. Det var viktig med nøyaktig mengde krutt for å oppnå best mulig resultat.

Formann dette siste året var Otto Rognvik. Han var da bare 13 år gammel. Otto forteller at protokollene som ble ført og innsendt til skyttersamlaget måtte medunderskrives av hans far, da han selv ikke var myndig.

Øvelser, medalje og premieskyting forgikk på «Hauan» mellom Gjæssøya og Bakkan. Der var skytebanen oppmålt til 100 meter og 300 meter. - Vi lå og skaut på en liten forhøyning i terrenget, anvisning gikk på omgang. Anviserne gjemte seg bak en stein og løp fram for anvisning på kommando: «Anvis!» Det ble også brukt en

Arne Rognvik var siste formann i Ytre Kvenvær skytterlag.

Unge Jan Arve Forsnes holdt geværet støtt og det ble mange premier.

felttelefon for varsling om anvisning. Anvisningsspaker (hvit og sort) var i to størrelser, en liten for 100 meter og en større for 300 meter. Alt utstyret måtte vi bære med oss. Rødt flagg var selvfølgelig påbudt under skyting. Poengsummene ble skrevet opp av en annen enn skytteren selv, slik at alt skulle bli riktig, forteller Rognvik.

Øvelsesskyting, dugleikmerkeskyting, pokalskyting og premieskyting ble gjennomført, og alltid på søndager mellom klokka 10 og 17, avhengig av når vi ble ferdig. Vel hjemme var det å pusse geværet grundig og smø-

re det inn. Vi ladet ammunisjon på bryggeloftet på Gjøssøya. I lang tid ble dette gjort manuelt. Tomhylsene ble samlet sammen og ladet på nytt. Vi hadde et spesialverktøy for å ta ut tennhetten og sette inn ny. Kruttet ble veiet opp, fylt i tomhylsen og kule ble presset inn. Prisen på egenladet ammunisjon var omtrent en tiendedel av kjøpeammunisjon. Etter sesongen var slutt måtte sølvpremier bestilles. Brødrene Lohne i Bergen var leverandør. Mange samlet på ulike ting, og dette måtte tas hensyn til ved bestilling. Tabeller for premieberegning ble brukt. Protokoll for hver skyting ble skrevet, og standardformular sendt skyttervesenet, husker Rognvik. Otto fikk Raufossmedaljen, skyttermerke i bronse og ble feltmester i sin klasse på samlagsstevne (som eneste deltaker i klassen). Medlemmer i nedleggingsåret var Bjar-

ne Brattvik, Sigurd Sandås, Arne Rognvik, Frits Berg, Otto Rognvik og noen flere.

Etter skytinga var ferdig i oktober arrangerte de skytterfest i Kvikkheim ungdomshus på Kvenvær. Det var vanlig at det kom 150 personer på disse festene, hvor medlemmene i skytterlaget fikk utdelt sine premier. Ulmar Ulvan husker han spilte på skytterfesten i 1946.

På samlagsfestene kunne det komme opptil 500 mennesker, og det kunne gå både lystig og vilt for seg. Mange bodde i telt, andre oppholdt seg tydelig vis under hesjene da de kunne se føtter stikke fram flere steder. Utpå mandagen hendte det at det kom en kar og lette etter gebisset sitt. Ulmar Ulvan husker et stevne på Forsnes i

Johs. Håvik, t.v., Jan Stene og Atle Mittet, habile skyttere i Sørhitra skl.

1955, hvor Haftor Forsnes skulle underholde på trekkspill. Han ble imidlertid syk, og Ulmar ble spurt om han kunne spille i stedet. "Det gjær sæg vel åt dem," sa mor til Haftor da hun hørte at Ulmar tok på seg oppdraget. Hun mente nok at sønnen hennes var en bedre spellmann. Ulmar husker også at det var heist ei langunderbukse oppi flaggstanga ved et stevne på Asmundvåg.

Burøy skytterlag

Laget ble stiftet i 1902 under navnet *Bispøerne skytterlag*, og den første formannen var Teodor Burø. Laget er registrert hos DFS fram til 1924, og i 1928 ble lagets navn forandret til *Burø skytterlag*. Av de 250 innbyggere som bodde i Bispøyan i 1950 var 56 personer medlem i skytterlaget. Laget hadde to geværer og det var i bruk 78 private gevær. Laget hadde egen skytebane på Burøya, med fem skiver på 100 meter, tre på 300 meter og ei på 400 meter. Banen lå sentralt og relativt høyt i terrenget, skyteretningen var mot vest. Adkomst var med båt, og fra brygga var det 350 meter å gå. Laget skjøt om tre pokaler. Medlemstallet lå jevnt over på rundt 30. Konrad Edø fikk fortjenestemedaljen i 1940. Siste årsmelding ble sendt inn i 1961, deretter er laget borte.

Et råd som ble gitt skytterne på skytebanen var at de måtte holde øynene åpne når de trykket av, da ble det bedre kontroll på skuddet. Geværer og ammunisjon ble lagret i buret til Hans Burø. I boka "Der vester mellom bå og skjær" skriver Svein Olderø en episode fra krigen: «Skytterlagene i Strømfjorden og Bispøyan bevæpnet seg med sine "kragere" da det gikk rykter om at en tysk ubåt var blitt observert i Hernesfjorden sør på Hitra. Det viste seg i midlertid at undervannsbåten tilhørte Kgl. Norske Marine og var der for å unngå tyske fly og krigsskip. Magnar Burø var på denne tiden formann i Bispøyan skytterlag. Det ble vurdert å sette ut bevæpnet vakt ved den offentlige instalasjonen Værvarslingsmas-

ta på Storhaugen, Lamøya. Det var litt dispuitt om dette i skytterlaget og ikke alle var enige i denne "krigføringen». Bl.a. nektet Konrad Edø å låne bort geværet sitt. Det skulle mer til enn et overfall på fedrelandet før den gamle skytterveteranen betrodde "Krageren" sin til andre. Siste leder i laget var Magnus Østreim. (Bilde av pokal. Eier: Esten Stensø)

Sørstrømfjord skytterlag

I boken "Norges Skyttere i ord og bilder" står det at det er usikkert når dette laget ble stiftet. I papirene til DFS er stiftelsesåret 1899, og laget eksisterte fram til 1973. P. Klugnes var formann 1899-1902. I 1955 arrangerte laget tre pokalkonkurranser. De eldste underviste de yngre. På 1960-tallet var Ragna Langdahl med og skjøt, sammen med Dagmar Strøm, Klara Håvik og Ingrid Pettersen. Ragna har flere skytterpremier, og hun sier det var spennende og sosialt å delta. Nesten hver søndag var det samling på banen. Den lå i Liøren innom Tømmervika. Hun husker godt de trivelige skytterfestene som ble holdt i Tømmervik skole. Siste formann var Karsten Langdahl.

Helsøund skytterlag

I papirene til Det frivillige skyttervesen er Helsøund skytterlag kun registrert i perioden 1898 til 1904.

Kilder:

- Årbøker fra DFS
- Norges skyttere i ord og bilder. Nordre del.
- Otto Rognvik
- Bernt Fjeldvær

Sandstad skytterlag

Det er noe usikkert når Sandstad skytterlag ble stiftet. Den første beretningen som er registrert hos Det frivillige Skyttervesen (DFS) er i 1903, da var A. Johansen formann i laget. Trolig har laget eksistert noen år før dette

uten å ha registrert seg hos DFS. Laget var relativt stort i «de gamle riflers tid», står det skrevet hos DFS. I 1905 het formannen K. Kjønsvik.

SKYTTERE OG DUGNADSGJENG: Foran f.v. Morten Seehuus, Øyvind Berg, Hanne Skjærvik og Arnt Olav Kylling. Bak f.v. Odd Helge Sandstad, Aksel L. Sandstad, Oddvar Skjærvik, Odd Mellemsæther og Kåre A. Sæther.

I 1904 ble det også stiftet et annet lag på Innhitra. Protokollen fra *Strand skytterlag* er bevart, og den viser at laget ble stiftet 5.juni 1904 med 14 medlemmer til stede. Det første styret besto av Ole L Aalmo, formann, Ole N Strand, nestformann, Sivert Pettersen Melkvik, kasserer og styremedlemmene Ole B Vedø og Johan O Strand. Den årlige kontingent settes til kr 1,- pr medlem og betales innen 30.juni, står det skrevet i protokollen. Laget fikk ganske fort over 50 medlemmer.

Allerede året etter er laget på søk etter område til skytebane. Dammyran ut for Strand er et av områdene som ble vurdert. Det ble også arrangert skyting i Litjvågen og i Børøysundet.

I 1906 kom en henvendelse fra *Sandstad skytterlag* om å anlegge felles skytebane på Sandstad og spørsmål om mulig sammenslutning av lagene.

I styremøte i mai 1906 gjøres vedtak i Strand skl der det heter: «*Strand skytterlag kan av forskjellige grunde ikke gaa med paa oprettelsen af felles skydebane paa Sandstad eller sammenslutning av lagene. Derimod foreslaar laget opprettelsen af en felles skydebane med statsbidrag ovenfor Badstuvik, da dette sted foruden sin udmerkede beliggenhed, tillige ligger mest centralt for skytterlagene i Utset, Strand og Sandstad.*» Og det skrives i protokollen at «*Strand skl vil deltage med de nødvendige omkostninger til istandbringelsen af denne, idet man forudsetter at statsbidrag vil erholdes til denne bane.*»

Nå ble det aldri bygd noen felles bane ved Badstuvik. Lagene arrangerte sine skytinger på mer eller mindre provisoriske baner i nærområdene.

Lærer Ole L. Aalmo var drivkraften i *Strand skytterlag*. Laget startet med 29 aktive medlemmer. Aalmo tok seg også av de yngste og var instruktør for Strand gutteskyt-

terlag, som eksisterte noen år. De unge brukte salongrifler og lærte seg å håndtere våpen. I 1919 var det 17 medlemmer. Men det var ikke bare gutter som deltok i skytingen, også jentene viste interesse. Dorthea Kaald og Johanna Stora utmerket seg med å skyte meget bra. (kilde: Hitraboka).

Lærer Ole L Aalmo spilte en sentral rolle i skytterlagsarbeidet på Innhitra.

4. juni 1916 ble det avholdt fellesmøte for *Sandstad skytterlag* og *Strand skytterlag* for å få gjennomført en eventuell sammenslutning av skytterlagene. En komite hadde fått i oppdrag å se på område for en felles skytebane for lagene på Stormyren, mellom Strand og Springarvika. Videre skulle komiteen foreslå betingelser for selve sammenslåingen, og her var det tenkt på mange detaljer. Navn var det enighet om, det var naturlig å kalle laget *Sandstad skytterlag*, da det var oppfordring til alle, mindre skytterlag i herredet å slå seg sammen med det nye laget.

Aktiviteten varierte mye de påfølgende årene, det var krig ute i verden, og protokollen viser at det ikke var kontinuerlig drift i laget.

I september 1924 ble det holdt møte i *Sandstad skytterlag* etter invitasjon av Alf Nettet, som da var blitt nest-

formann i det nye *Hitra og Frøya skyttersamlag*. Det var et klart ønske om å få i gang driften av skytterlaget da aktiviteten hadde vært minimal. Som ny formann ble valgt Alf Nettet med Lars Aalmo som nestformann. Styremedlemmer ble Oluf I Myren, Ludvig Krangnes og Knut A Børø. Nå ble det holdt premieskyting i Litjvågen, og nå skulle det utredes ny skytebane på Fuglåsmyra. *Østhitteren skytterlag (Utset)* ble nå invitert til å slå seg sammen med *Sandstad skytterlag*.

Men aktiviteten og interessen var igjen fallende, og det ble ingen bane på Fuglåsmyra. Lite er skrevet i protokollen, men i 1933/1934 planla en igjen øvelsesskyting, og styret skulle foreta befarings av den gamle skytebanen på Sandstad.

Andre lag som eksisterte kortere tid var *Nordre Indhitteren skytterlag* 1884 til 1887, *Indhitteren skytterlag* som er registrert i perioden 1901-1905, *Østre-Hitteren skytterlag (Utset)* fra 1915-1928 og *Balsnes skytterlag* som ble stiftet høsten 1945, men aktiviteten ble avsluttet i 1952/53, siste formann var Anders Strøm.

I 1922 framsatte *Bustvik skytterlag* på Frøya krav om å skille ut Hitra og Frøya som eget eget samlag. Spørsmålet hadde også vært oppe i *Sandstad skytterlag* tidligere. Avstandene var store i Fosen skyttersamlag, som det het. Det omfattet blant annet hele Fosenhalvøya, og reisene ble lange. Det var enighet på øyene om å søke opprette eget samlag. Dette ble realitet fra 1. januar 1923, og da var 12 lag registrert i det nye samlaget som i starten fikk navnet *Ytre Fosen skyttersamlag*, senere *Hitra og Frøya skyttersamlag*, med til sammen 333 skyttere.

I Sandstad gikk aktiviteten opp og ned, i 1924 hadde skytterlaget registrert bare 21 medlemmer, ifølge årsmeldingen fra DFS.

I papirene til DFS finner vi denne formannsrekken i Sandstad skytterlag:

1903 A. Johansen, 1904-05 A. Arentsen, 1905-07 K. Kjønsvik, 1908 K. Strøm, 1911 A. Ratchje 1911, T. Kaald 1912, K. Leer 1913-15, I Nøstvik 1916-17, K. Strand 1918, Alf Nettet 1924-27, Lars Aalmo 1928-31 og 1936-40, J. Aalmo 1933-35, Fridtjof Hjertås 1946-47, Tormod Aalmo 1948-51, Inge Hjertås 1952, Hans J. Strøm 1953-66, Per Aalmo 1967-77, Svend Sivertsen 1978-80, Johs. Håvik 1981-82, Kåre A. Sæther 1983-89, Aksel Sandstad 1990-98, Kåre A. Sæther 1999-2007, Ellen Aanes Draagen 2008-09, Arnt Olav Kylling 2010-11, Kenneth Smith 2012-16.

Flere av skytterne i *Sandstad skytterlag* utmerket seg tidlig med god skyting og engasjement i organisatorisk arbeid for samlaget og fikk heder fra organisasjonen for dette. Fortjenstmedaljen ble tildelt Ole L Aalmo (1929) og Nils Strøm (1937).

Om året 1940 skriver samlagsformann Ole L Aalmo i beretningen for samlaget, at *Sandstad skytterlag* startet året optimistisk. 11.februar arrangerte laget terrengøvelse på ski med skyting, og hele 45 deltakere stilte, omkring det dobbelte av lagets medlemstall. Laget gikk også i gang med Hærens frivillige militæropplæring. De fleste deltakerne var unge gutter i utskrivingsalderen, 22 i alt. Øvelsene gikk med liv og lyst kveld etter kveld. Men krigen som brøt ut i april, satte en brå stopper for videre aktivitet. Fra samlaget gikk det melding til skytterlaga om å registrere eiendeler og sted for oppbevaring. Lagets geværer var imidlertid beordret innlevert til lensmannen og senere til den tyske militærmakt. Noen våpen ble nok stukket unna, men de fleste ble innlevert. Lars Aalmo var formann i laget på denne tida, og det var registrert 55 medlemmer.

Året etter krigen ble det mer aktivitet og fornyet oppslutning om skytterlaget, medlemstallet ble fordoblet fra 1939. Krigen hadde nok gjort sitt for å motivere unge menn til kyndig og forsvarlig våpenbruk.

Arne Ratchje var både samlagsmester og formann i samlaget.

Sandstad skytterlag gjorde seg godt bemerket i samlaget også. Gamle O.L. Aalmo var samlagsformann til sin død i 1943, da ble hans sønn Lars Aalmo formann, og Lars ble gjenvalgt i 1946. Både August Strøm og Fridtjof Hjertås var sentrale i samlagsledelsen. Men det var vanskelig å skaffe geværer, og til det første samlagsstevnet etter krigen i 1946 på Sørhitra, måtte de fleste skytterne bruke utlånte, dårlige militærgeværer og gammel tyskammunisjon.

Sandstad skytterlag måtte få i stand egen skytebane. Planer ble lagt, og etter mye dugnadsarbeid ble skytebane bygd ferdig på myra nordøst for Idrettshuset på Sand-

stad. På ombudsmøtet i samlaget i 1951 ble det vedtatt at hele støttebeløpet på kr 5000 som laget fikk fra DFS, skulle benyttes til å gjøre ferdig banen til *Sandstad skytterlag*, slik at samlaget skulle få en bane der det kunne avvikles samlagsstevner. Nå ble samlagsstevnet 1952 først berammet til den nye banen på Sandstad, men måtte avlyses da grunneierforholdene ikke var avklart. Stevnet ble flyttet til Sørhitra, men ble arrangert på nybanen på Sandstad året etter. Banen kom i stand etter tett samarbeid med Heimevernet som etter hvert hadde sin base i idrettshuset på Sandstad og brukte skytebanen under sine årlige øvelser. Ivar Strømsvik spilte en sentral rolle som områdesjef i Heimevernet og aktiv i miljøet på Sandstad.

Fridtjof Hjertås var sentral i laget og påtok seg flere administrative oppgaver i mange år.

Aktiviteten i laget varierte. 19.april 1967 ble det holdt møte for om mulig å få opp engasjement og aktivitet i skytterlaget, men det viste seg vanskelig å få fram den store oppslutningen. På denne tida var det også oppblomstring innen fotballen som fikk egen lokal serie på denne tida. Mange ungdommer satset på fotballen.

Skytebanen på Sandstad ble likevel jevnlig benyttet utover 1950- og 1960-åra, blant annet ble flere samlagsmesterskap arrangert. På 1970-tallet tok styret initiativ til å utbedre skytebanen da forfallet hadde fått tak, men det kom ikke til enighet med grunneier om dette.

Per Aalmo, sønn av Tormod, ble samlagsmester på bane i 1977.

I 1978 ble det holdt ekstraordinært årsmøte for å velge nytt styre og arbeide for lokalisering av ny skytebane. Det skulle vise seg å bli vanskelig, til tross for at idrettslag og skytterlag var enige om å lage et felles idrettsanlegg til beste for hele Sandstad-området.

Laget måtte se seg om etter andre alternativer for å anlegge ny skytebane. Området nordøst for vegstasjonen på Sandstad og i Langlia ved Neverlia ble vurdert, men medlemsmassen var liten og kostnadene med å bygge ny bane ble for store. Det ble ingen ny skytebane. Treningsskyting ble imidlertid gjennomført i området nord

Morten Østmark var ivrig skytter på bane og felt, og ikke minst ivrige jeger.

for vegstasjonen i god forståelse med grunneieren. Her arrangerte skytterlaget trening for jegere, og prøven til jaktoppskyting ble også avlagt her. Når laget arrangerte stevner måtte de leie, eller låne bane, enten i Aksetdalen på Fjellværsøya eller på Asmundvåg. Laget har hvert år arrangert «Sandstad-stevnet» på bane, første gang på Asmundvåg i 1981. Stevnet står på samlagets årlige terminliste.

En trofast, liten gjeng har vært drivkreftene i laget. De arrangerte også miniatyrskyting på vinters tid for rekrutter og seniorer, først i den nedlagte hønsehuset til Asbjørn Sivertsen i Bukta, senere i idrettshuset på Sandstad.

Trening til felt- og baneskyting og treningskyting for jegere har blitt gjennomført. Jegerne har i alle år utgjort en bred og solid del av medlemsmassen i skytterlaget og på mange måter vært den bærende delen i laget.

Men det var få aktive skyttere i Sandstad skytterlag i perioder, og ingen så mulighet for å bygge bane før en kom inn på 2000-tallet. Da satte de samme driftige karene seg i sving, møtte velvilje og fikk gunstig avtale med grunneier Torfinn Strøm i Olsvika. Stort dugnadsarbeid ble organisert, sponsorkroner kom inn både fra bedrifter og enkeltpersoner, og nytt skytterhus sto klart i slutten av 2014 med seks skivetrekk for 100 meter (doble skiver) og planene ligger klare for 200 meter. I dag møtes unge og eldre til trening og lagskytinga på banen i Olsvika som har fått gode lokaliteter. Et fint skytterhus, 18 meter langt, med stort oppholdsrom og standplass for ti skyttere. Skytterne håper det skal bli mulig å bygge ut med elektroniske skiver etter hvert, men prisen pr skivesett er høy.

Ildsjelene som har trådt til med dugnadsarbeid, er mange, men den trofaste og harde kjernen har bestått av

Aksel Sandstad, Oddvar Skjærvik, Kenneth Smith, Arnt Olav Kylling, Hanne Skjærvik, Kåre A Sæther, Odd Mellemsæther, Vidar Udseth, Håkon Sand, Knut Landhaug, Odd Helge Sandstad og Morten Seehuus, sistnevnte fungerer også som vaktmester på anlegget. Men flere har bidratt.

Nå ser lagledelsen mer positivt på framtida enn på lenge. Det har blitt bane og forhold for trening i nærmiljøet. Det arrangeres stevner i feltskyting og trening i baneskyting, men ettersom det kun er 100 meters hold, kan det ikke arrangeres samlagsstevner her ennå. Fortsatt er det jegerne som utgjør den største medlemsmassen i laget, og de er ivrige skyttere.

Helge Sandstad (93) er veteran i skyttermiljøet på Sandstad. Han holder kontakten og trives på skytebanen i Olsvika.

Kilder:

- Protokoll fra Strand skytterlag.
- Årbøker, Det Frivillige Skyttervesen (DFS)
- Hitraboka, bind 1
- Hjemmesida til Sandstad skytterlag.
- Skytterveteran Helge Sandstad (93)
- Bernt Fjeldvær
- Ole L Aalmo
- Skytterlagsmedlemmer

Fjellværøy skytterlag

Et tiår etter at det siste av de gamle lagene ble nedlagt, ble det igjen snakk om å starte et skytterlag. Det var Gunnar Norvik-Jansen, tilflyttet bergenser og rektor ved Fjellværøy / Knarrlagsund skole som luftet ideen. Det ble laget en liste over interesserte som ville bli medlemmer i tilfelle det ble stiftet et nytt lag: *Fjellværøy / Knarrlagsund skytterlag*. Søndag den 4. Juli 1971 ble det holdt et møte for skytterinteresserte i Fjellværøy- Ulvøyområdet. Tretti interesserte hadde allerede skrevet seg opp på forhånd. På dette møte ble laget stiftet, og det første styret ble valgt. Formann ble Gunnar Norvik-Jansen. Styremedlemmer: Johan K. Nordbotn, Finn Johnsen, Jakob Herfjord og Annbjørg Elveseter (senere gift med Alf Ludvigsen). Laget skiftet navn til Fjellværøy skytterlag i 1978, etter at DFS kom med ønske om forenkling av navnet.

Noe av det første som ble gjort var å dra rundt på bygda og samle inn geværene etter de nedlagte lagene. Det ble en god del, og de ble lagret i kjelleren på skolen på Gammelsætra. Bare på våpenkortet etter det nedlagte *Knarrlagsund skytterlag* var det femten Kragere. De fleste ble etter hvert solgt til medlemmene. Det ble avgjort å anlegge skytebane i Aksetdalen, hvor det gamle Fillan skytterlag hadde holdt til 60 – 70 år tidligere.

Det første stevnet i *Fjellværøy / Knarrlagsund skytterlags* historie gikk av stabelen 10. oktober 1971. Det var et ordinært feltstevne med hovedskyting 5x6 skudd, og mesterskapsomgang 2x6 skudd. Resultatlistene skiller mellom skyttere som bruker dioptersikte eller åpent sikte. De fleste av F.K.S skyttere stilte i sistnevnte klasse. De gamle geværene ble brukt som de var. Etter hvert ble de bygd om til moderne banegeværer. Resultater ved

Gunnar Norvik Jansen var primus motor i oppstarten av Fjellværøy skytterlag i 1971.

hovedskytinga ble: Diopter. 1. Odd Stene, Sørhitra 26 treff. 2. Jan Stene, Sørhitra 23 treff. 3. Jarle Lund, Sandstad 23 treff. Åpent sikte: 1. Tore Sæther, F.K.S 14 treff, 2. Hallvar Larssen, F.K.S 13 treff, 3. Nils Kr. Fjeldvær 13 treff.

Hallvar Larssen fortalte om det første feltstevnet. - Det var før det i det hele tatt ble påbegynt noe banebygging. Hallvar og Nils Kristian Fjeldvær hadde ikke egne gevær, så de fikk låne Jansens. Han hadde sin egen Krag.

Det endte med omskyting mellom Nils Kristian og Hallvar. Siden de bare hadde ett gevær lot bare Hallvar Nils Kristian skyte om alene. Det var ikke nøyere den gangen. Det var ikke bare lokale folk der heller. Hitterværingene stilte i, etter datiden, moderne skytterutstyr, mens Ivar Holberg stilte i svartdress og småsko, slik de stilte på skytebanen på søndagene i gamle dager.

Hallvar Larsen er en av veteranene i laget og har vært med i mange år både som aktiv og i dugnadsarbeidet.

Aksetdalen skytebane

Det ble etter hvert satt i gang utbygging av banen. Gunnar Norvik-Jansen var planleggeren, og Nils Kristian Fjeldvær var byggherren. Alt ble gjort på dugnad. Hallvar forteller at det var han og Finn Johnsen som var de første som begynte med å kjøre stein. Det var nemlig de som hadde traktorer. Jeg fant en timeliste etter Finn,

som var min onkel. Det ble jobbet dugnad flere dager i uka, hele januar og februar 1972. Det er nøyte ført opp antall timer med og uten traktor. Asbjørn Fjeldvær hadde gravemaskin og gravde ut sand nede ved Øren. Alle som hadde traktor stilte opp og kjørte masse opp til skytebanen. Det var mange medlemmer som stilte opp på anleggsarbeid. De måtte først bygge vei, så skytterhus og anvisergraver. Jansen var en meget striks dugnadsleder. Du skulle ha en meget god unnskyldning for ikke å stille opp. Hallvar måtte dra til Sørhitra på inseminering en søndag, og fikk med nød og neppe fri fra dugnaden.

Dugnadsgjengen som var med å gjennomføre bygging av ny skytebane i Aksetdalen. (Foto Annbjørg Ludvigsen)

Det første stevnet i 1972 var 1. karusellstevne 30. januar. Dette året hadde laget 77 aktive skyttere og 12 instruksjonsskyttere. Flere av skytterne på denne tiden var gamle karer som hadde vært med i de gamle lagene.

Nils Kr. Fjeldvær var byggeleder og meget sentral i utbyggingen i Aksetdalen.

Ludvik Halseth og Knut Sæther hadde vært formenn i *Knarlagsund skytterlag* på 1940 og 50-tallet. Johan Nordsæter hadde vært nestformann i *Fjellværøy skytterlag* på 50-tallet, bare for å nevne noen. Andre skyttere hadde fått prøve seg som unggutter i de gamle lagenes tid.

Etter hvert stod banen ferdig, med anvisergraver i betong og dobbelte heisestativer for skivene. Det var 100-meter og 300-meter, samt selvanvisere for stang og felthurtig. Til å begynne med var det bare overbygd standplass. Skytterhus ble bygd senere. Det stod ferdig til det første samlagstevnet som *Fjellværøy / Knarlagsund skytterlag* arrangerte. Jeg fant at «Åpningsstevnet» ble arrangert 6. juli 1974. Det ble arrangert diverse stevner og merkeskytinger om blant annet dugleiksmerket. Ammunisjon var dyrt også på 70-tallet. Skytterlaget hadde eget ladeutstyr. Laderommet var i kjelleren på skolen på

På skytterstevne i Aksetdalen i 1974, f.v. Terje Hassel, Rita Norvik-Jansen og Harry Fjeldvær.

Gammelsætra. Roger Hellemsvik, som hadde Gunnar Norvik-Jansen som sløydlærer på 70-tallet, fortalte meg om Kragstokken Gunnar lagde på sløyden. Mens ungene drev på med sine brødfjøler og fuglekasser, holdt Gunnar på med stokken sin. Han spikket og pusset. Det ble nok en veldig fin Krag til slutt.

Jarle Einvik teller opp ammunisjonen til miniatyrskytinga.
(Foto Annbjørg Ludvigsen)

Stevner og andre aktiviteter

Det første landskytterstevnet som skyttere fra laget deltok på, var på Steinkjer i 1973. De var en hel gjeng som lå i telt. Hallvar Larssen, Finn Johnsen, Gunnar Norvik-Jansen, Alf Ludvigsen, Alfred Ludvigsen, Sonja og Nils Kristian Fjeldvær, for å nevne noen. På den tiden var det full fest på skyttercampen. I DFS bok om landskytterstevnet sies det at det til og med var skyttere på kongelaget som stilte i bakrus på 1970 tallet. I dag er det nulltoleranse for alkohol på stevner. Festen får man

ta etterpå. Hitterværingene pleide å telte i lag, og det skulle bli flere landskytterstevner. Noen premier ble vel også med hjem. Jeg har i hvert fall et Stangbeger som Finn Johnsen vant der. Finn ble ikke med i så mange år. Han døde dessverre i en tragisk arbeidsulykke i juni 1976.

Sonja Fjeldvær med andreplass i Prinsesselaget på Landskytterstevnet 1975, den beste prestasjonen noen skyttere fra Fjellværøy skytterlag har gjort. (Foto Annbjørg Ludvigsen)

Skytterne møttes utenfor banen også. Annbjørg Ludvigsen forteller at de hadde «Skytterlagstrimmen» i gymsalen på Gammelsætra. Det var landhockey, volleyball og andre aktiviteter. Dette var en populær aktivitet for skyttere og koner tidlig på 70 tallet.

I en periode pleide de å ha feltskyting i romjula. Det var det Jansen som stod bak. Stevnet ble arrangert ved skolen på Gammelsætra. Skytterne lå på veien opp til

skolen og skjøt tvers over fotballbanen. Skivene stod i skogkanten, og hadde forskjellig vanskelighetsgrad. Det hele var veldig uformelt og mest for moro. Jansen imponerte alle sammen ved et av stevnene. Han fikk prøve en AG3 og brente av en femskudds salve på helauto. Alle skuddene satt i skiva.

På vinteren var det miniatyrskyting som stod på programmet. Etter det jeg kan finne ut, så begynte laget med det i 1974. Skytebanen var i ungdomshuset Strandheim på Fjellvær. Det var påmelding og venterom på kjøkkenet. Standplassen var i «litjsalen» der hvor scenen er nå. Kulefangeren hang på sørveggen i storsalen. Dette var en populær aktivitet som dro mange ungdommer. En eldre kar fra Fjellvær skulle skyte i ungdomshuset. Han hadde vært medlem i det gamle Fjellværøy skytterlag for mange år siden, men hadde aldri skutt med dioptersikte før, så han var ikke helt fortrolig med hvordan det fungerte. Ikke så han så veldig godt heller. Resultatet ble bom. På hele kulefangeren. Skuddene gikk rett ut gjennom veggen. Det er ikke mer enn et par år siden den delen av platekledningen ble skiftet. Det var flaks at ingen hadde gått rundt nova for å slå lens. Det var visst et skudd som gikk av i taket også ved en annen anledning. Ungdomshuset ble etter hvert påbygd, med ny «litjsal». Skytterlaget gikk sammen med ungdomslaget om påbygningen av huset og kjøpte seg rett og slett inn ved å finansiere den nye «litjsalen» med 40.000 kroner. Det ble etter hvert snakk om å bygge ut en scene i ungdomshuset. Det hadde falt ord om at det var skytterlagets bruk at salen som hindret utbyggingen. Laget valgte til slutt å trekke seg ut av samarbeidet om ungdomshuset. Det skjedde i 1984. Det ble scene hvor standplassen var før. Miniatyrbanen ble så flyttet ned i kjelleren. Her lå skytterne på en treplattning innenfor døra, og det var skivetrekk så man slapp å gå fram. Avtalen var at laget kunne bruke kjelleren og kjøkkenet vederlagsfritt i 15 år.

For skytterne var stevnene en kjærkommen sosial møteplass. De forteller at det var stevner nesten hver helg. Man reiste rundt, lå i telt og var sammen med gode kamerater. Koner og barn ble også med mange ganger. Skytterfester var det selvfølgelig også. Samlagsstevnene går over to dager. Tidligere betydde det fest på lokalet to kvelder på rad. Det var på søndagskveldene at premieutdelingene foregikk. Det var musikk og dans både lørdag og søndag kveld, men de flest ga seg i rett tid på søndagene. Skytterfestene her ble holdt i ungdomshuset Strandheim på Fjellvær. Det har vært oppe i 300 deltagere. Mange slo opp telt rundt omkring huset. Det var en stor teltleir nede ved Fjellværvatnet en gang. Hallvar Larssen bor sånn til at han ser ungdomshuset fra huset sitt. En tidlig morgen så han et telt med to bein komme vandrende etter veien på vei mot ungdomshuset. Skytterfestene var en fin tradisjon, som dessverre er kommet bort.

*Alf Ludvigsen
trofast skytter
i Fjellværøygjengen.*

Laget hadde mange gode skyttere, men de beste var vel uten tvil Sonja og Nils Kr. Fjeldvær. De fylte etter hvert opp heimen med medaljer og pokaler. Det største høydepunktet var vel da Sonja ble nr. 2 på prinsesselaget i Kongsvinger i 1975.

Skyttere fra laget deltok bl.a. på landsskytterstevnet i Bodø i 1981. I året 2000 var Hallvar Larsen fortsatt lagets formann. Det var stor aktivitet i laget på samlagets stevner dette året. Fire skyttere deltok på landsskytterstevnet på Elverum: Louis Akseth, Roger Einvik, Frank Sandvik og Hallvar Larsen. Det ble dette året bygd ferdig nytt hus til strømaggregatet i Aksetdalen. I 2005 deltok det skyttere fra laget på stevner i hele Trøndelag, som en opplading til landsskytterstevnet som var på Oppdal. Året etter ble Landsskytterstevnet arrangert i Målselv, med tre deltagere fra laget: Frank Sandvik, Louis Akseth og Hallvar Larsen. På landsskytterstevnet på Elverum i 2010 deltok fire skyttere – Louis Akseth, Roger Einvik, Maiken Einvik og Halvar Larsen.

Unge skyttere som banket på f.v. Bjørn Schei og Iver Klingenberg.

Sonja Fjeldvær, Hallvar Larsen, Erling Strøm, Arve Espeseth og Johs. Håvik slapper av med kaffe mellom skytingene.

I årene som fulgte var det laget normale drift og økt aktivitet som ble prioritert. Alle muligheter for å få inn penger til laget ble benyttet. På landsskytterstevnet i Bodø i 2011 deltok fem skyttere fra laget: Louis Akseth, Hallvar Larsen, Roger Einvik, Maiken Einvik og Kristoffer Einvik. Laget rundet 100 medlemmer i 2011. Man fikk også på plass publikumsvisning og høytaleranlegg på skytebanen, viktige brikker for å få utnyttet anlegget maksimalt.

I 2012 tok Fjellværøy skytterlag i bruk moderne dataverktøy som DFS har utviklet for medlemsregister, årsmelding, klassesetting og andre ting som skal rapporteres til DSF. Sommeren 2013 satte laget i drift to ekstra skiver på 100-meteren og nye monitører. Dette ble mulig etter at man fra enkelte aktører i næringslivet fikk midler som i stor grad dekket kostnadene med dette.

I 2014 realiseres prosjektene oppgradering vei og utvidelse parkeringsplass i Aksetdalen. I 2015 fornyet laget seg på våpensiden, og gikk til innkjøp av fire Sauer 200 STR som lånes ut til lagets medlemmer. Også dette kom på plass som følge av sponsormidler for et villig næringsliv.

Landsskytterstevnet 2015 arrangertes på Lesja, og fire deltok fra vårt lag: Louis Akseth, Roger Einvik, Terje Herfjord og Tea Herfjord. Landsskytterstevnet 2016 gikk av stabelen på Oppdal, og laget hadde fire deltakere med: Hallvar Larsen, Louis Akseth, Roger Einvik og Kristoffer Einvik. Kristoffer var veldig nær en finaleplass på feltskytinga, med 29 treff på innledende skyting.

Skytterklær, julebord og loddsalg

Da 1970-årene gikk over til 80-tallet var fremdeles Gunnar Norvik-Jansen lagets formann og pådriver. Siden 1978 het laget Fjellværøy skytterlag. Det var på

denne tiden at skytterne fikk litt mer proft utstyr, som f.eks. skytterklær. Det vanligste antrekket til da var gamle feltuniformer og skisko. Nå begynte noen skyttere å kjøpe skinnjakker og skikkelige skyttersko. Andre brukte det de hadde for hånden. «Skinnpurka» til Iver Klingenberg var en stor skinnjakke etter faren. Den ble med på mange stevner.

Det var stort sett en stamme med faste skyttere som utgjorde laget. I 1982 skriver formannen, Alfred Ludvigsen. «God økonomi, men dårlig med rekrutteringsskyttere. Ungdomsutvalget må ta seg selv i nakken og prøve å få med flest mulig». I 1986 skriver de «Meget dårlig tilgang på rekrutteringsskyttere. Lagidretten tar nok de fleste». Gjennom 1980- og 90-tallet gikk antallet rekrutteringsskyttere opp, men det var dårlig oppmøte på banestevnene. Slik er vel situasjonen i dag også. Den «harde kjerne» fra 1970- og 80-tallet var blant andre; Gunnar Norvik-Jansen, Hallvar Larsen, Alf Ludviksen, Nils og Sonja Fjeldvær, Alfred Ludviksen, Jarle Einvik, Louis Akseth og Alf Herfjord.

Sosialt samvær i skytterhuset i Aksetdalen.

Skytterlaget hadde også sitt eget lotteri. Loddseiere ble sendt på dørene over hele øya. I 1984 og 1985 var førstepremien trebåter, bygd av Nils Kristian Fjeldvær. Vinneren av båten i 1985 ble Irene Bjørstad fra Knarlagsundet. I 1987 var premien en bussreise for to til Hamburg. Den ble vunnet av Lise Fjeldvær. Laget arrangerte også eget julebord. Det har vært både i ungdomshuset på Fjellvær og i sanitetshuset på Nordbotn. Det inkluderte middag, musikk og dans.

Skyteprogrammene var stort sett som nå. I tillegg hadde de skyting på vendefigur. På hundremeteren stod det et stativ med plass til tre figurer. På signal ble skivene vendt mot skytterne, som så hadde fire sekunder på å treffe. Deretter ble figurene snudd bort i noen sekunder, og var fremme i fire sekunder igjen. Skytestillingen var stående, og vinneren ble den som hadde flest treff etter et visst antall serier. Vendefigurskytingen er ikke lenger på DFS program, men en del lag arrangerer fremde-

Mye sosialt i skytterhuset i Aksetdalen. Her fra årsavslutning og premieutdeling.

les slike konkurranser. Skytterlaget hadde også såkalte «ballongskytinger». Det var store treplater med utskårne hull til ballonger, som ble heist opp i skivestativene. Det var fem røde ballonger i hver skive, hvis jeg ikke husker feil. Ellers foregikk all skyting på denne tiden på pappskiver, og anvisning ble gjort med svarte og hvite anviserspaker. Feltstevnene var akkurat som nå for tiden. Skytingen foregikk på forskjellige avstander. Den gangen var de ukjente for skytterne. De måtte bedømme avstanden for å stille siktene og korrigere for eventuell vind. I kraftig regnvær var det vanskelig å få klisterlappene til å sitte skikkelig fast. De falt av hele tiden og gjorde det vanskelig å gi skytterne riktig poengsum. Løsningen ble mange ganger å stikke kvister eller gress i hullene for å skille gamle fra nye hull.

På 80-tallet var det mange aktive skyttere. Det var ikke samme utstyrskravet som i våre dager. Hadde du en gammel feltjakke og en Krag, var du med. Skisko og skytterlue var også obligatorisk bekledding. Skyttersporten har blitt mer tilspisset med årene, med hensyn til nivå, utstyr og bevæpning. En ny Sauer koster nå rundt 18.000 kriner med utstyr. I tillegg kommer skytterklær og utstyr til flere tusen kroner. Nivået har også blitt mye høyere. Nå må man virkelig trene seriøst for å ha sjans på å holde tritt med eliten. Det er selvfølgelig bra at det er mange virkelig gode skyttere i våre dager, men bredden er liksom ikke der lenger. Mange skyttere som ikke ville investere så mange penger i moderne utsyr, har falt i fra. Ved 1990-tallets inntog ble Sauer innført som nytt standardgevær i DFS. Mange skyttere i laget kjøpte seg en Sauer. Kragen og Mauseren ble etter hvert sjeldnere å se på banen. Fjellværøy arrangerte samlagsstevnet i 1990. Stevnet ble betegnet som en økonomisk suksess. Laget kjøpte samme året inn et aggregat med tanke på å legge inn lys og bygge innendørs luftgeværbane. Av protokollen for dette året ser vi at antallet klasseskyttere gikk ned, og deltagelsen på stevner var lav. Lyspunk-

tet var at det var bra oppmøte på innendørsskytinga, og skytterne holdt et jevnt og høyt nivå. Det var også på 90-tallet en gang at skytterlaget begynte å arrangere oppskytingsprøve for jegere.

Skytterfestene stod en gang for store deler av lagets inntekter. I forbindelse med samlagsstevnet i 1995 arrangerte *Fjellværøy skytterlag* to fester. De ga laget et overskudd på over 20.000 kroner.

Luftgeværbanen

Allerede i 1986 begynte miniatyrgruppa å se på mulighetene for en innendørs miniatyrbane i Aksetdalen. Miniatyrgruppa meldte seg inn i Norges idrettsforbund i 1987, med tanke på å kunne søke om tippemidler. Året etter tegnet Louis Akseth planer for 10-meters bane, med standplass og kulefang. Søknaden blir i første omgang godkjent, i 1989, men senere blir det flere runder. Laget måtte søke om fradeling av tomt og levere nye tegninger. Prosessen kostet etter hvert mange tusen kroner, og årene gikk. I 1992 begynte grunnarbeidet så smått. Laget måtte i tillegg søke Kulturdepartementet om dispensasjon for å kunne motta tippemidler. Kravet var bane med seks skiver, men det ble søkt om å bygge for tre skiver ut fra lokale behov. Det ble først avslag, men senere innvilget. I 1995 ble det kjøpt inn tre Feinwerkbau luftgevær. Denne vinteren ble det gjort avtale med skolen, og gymsalen på Gammelsætra ble tatt i bruk som innendørsbane. I 1997 ble det endelig bygd innendørsbane i Aksetdalen. Det ble en hektisk dugnadsinnsjutt. Fristen for ferdigstilling for å få tippemidler var 1. november. Byggestart ble den 30. august med støping av grunnmur, og huset var ferdig godkjent første uka i november. Det ble ikke innendørsskyting på nybanen dette året. Nå måtte laget skaffe seg et aggregat og få lagt opp elektrisk anlegg. Det ble kjøpt inn aggregat i 1998, så skytinga skulle komme i gang den vinte-

ren. Sånn gikk det ikke. Det var innbrudd i skytterhuset, og aggregatet ble stjålet. Innbruddet ble anmeldt, men saken ble henlagt på grunn av bevisets stilling. Den nye innendørs luftgeværbanen i Aksetdalen ble endelig tatt i bruk høsten 1999. Luftgeværskytingen er fremdeles veldig populært blant de yngre øyboerne.

Overgang til elektroniske skiver

På et styremøte i mars 2003 ble det bestemt at man skulle få kostnadsberegnet ny 200-meter bane med elektroniske skiver, samt standplasslederbod på standplassen ved skytterhuset. Målet var å ha den nye banen klar til samlagstevnet i 2005, men det ble ikke mulig på grunn av manglende finansiering. Prosjektet ble utvidet og det ble utarbeidet nytt kostnadsoverslag på ny 200-meters bane med 6 elektroniske skiver, og 4 elektroniske skiver på 100 meter. Man håpet at med fornyelse av anlegget ville man få økt aktivitet og interesse fra de yngste. Det ble arbeidet iherdig med finansieringen i flere år, og i 2007 begynte det å løsne. *Fjellværøy skytterlag* ble tildelt kr 191.000 i Tippemidler. Det ble også lagt planer for å få lagt strøm til anlegget. Grunnarbeidet ble satt i gang i november 2008. For å fullfinansiere anlegget måtte styrets medlemmer kausjonere for et lån.

Det nye anlegget med seks elektroniske skiver på 200-meter og fire elektroniske skiver på 100-meter ble ferdig seint på høsten i 2009. Lagets ildsjeler hadde utført 700-800 timer dugnad, og anlegget kostet totalt kr 573.000. En del av dette ble sponset av okalt næringsliv. Den nye banen kunne endelig tas i bruk våren 2010 til kretsmeesterskapet i mai. De elektroniske skivene ble levert av Megalink.

I årene som kom økte aktiviteten i laget, slik man hadde håpet. Antallet medlemmer økte jevnt og trutt og en del yngre skyttere ble også mer aktive. Allerede høsten

2010 leverte laget søknad om midler til å utvide fra fire til seks skiver på 100-meters banen. Økonomien ble igjen gradvis bedre, etter belastningen med utbygging.

Nye planer

Det har kommet noen innspill om ikke skytterlaget var interessert i å etablere en leirdueskytebane på anlegget. Dette vil kunne generere enda mer aktivitet i laget og på anlegget. Sittende styre synes dette er et godt forslag, og ønsker å jobbe videre med det. Man ser også behovet for å oppgradere veien ned til anlegget, samt lage større parkeringsplass. Dette er også prosjekter som man ønsker å ta videre. Det jobbes også godt med å få på plass sponsorer til anlegget, dette gjør at laget kan oppgradere seg og holde aktiviteten oppe.

På årsmøtet i februar 2016 tok Terje Herfjord over som leder i *Fjellværøy skytterlag*. Vi gikk inn i året med nesten 120 betalende medlemmer.

Kilder:

- Gamle protokoller
- Informasjon fra nåværende og tidligere medlemmer

Hitra skytterlag

Hitra skytterlag finner vi første gang registret i Det frivillige Skyttervesen i 1897. Da het laget *Hitteren skytterlag*. Laget har årstallet 1879 i logoen sin, og det stammer fra et lag som het Hitteren fra 1879 til 1884. Deretter het laget *Foreningen* til det forsvant i 1886. Om det er noen historisk forbindelse unntatt navnet, er usikkert. I følge DFS er Hitra skytterlag fra 1897. Av registrerte opplysninger framgår følgende: 1897: 34 medlemmer, 7 gevær av ukjent sort. I 1913-14: 35 medlemmer og seks Krag-rifler.

Lagets formenn: Hans Melandsø 1897, borte i 1898, P. Myhre 99-01. O. Asmundvåg 04. Ingv. Sandnes 06,07. O. Strøm 08. L. Småge 09, 10, 15-17. M. Asmundvåg

13-14. K. Isaksen 18. K. Strøm 19. M. Lossius 20-22. J. Leikvam 23-25. A. O. Brevik 26, 27. Borte i perioden 1928-34, P. Hofstad 35. L. Hestnes 36. A. Strøm 37,38,39. J. Asmundvåg 40. Borte noen år. Arne Strøm 1948 (49 medl),49 (55medl), Steinar Nyseth 1951, Hans N. Strøm 1952, 53. Jan Strøm 1955, Jarle J. Strøm 1956, 57,58, Arne Strøm 1959, Jan Strøm 1960, Dagfinn Strøm 1961, Malvin Strøm 1962-66, Tore G Strøm 1968-70, Malvin Strøm 1971-73, Tore G. Strøm 1974-75, Toralf Fjeldberg 1976, Malvin Strøm 1977-79, Terje Hårstad, Odd Johnsen 1991-95 og 2001, Torgeir Fjeldberg 1996-2000, Robert Skarpnes 2002-15, Morten Holm 2016- .

Malvin Strøm er veteranen i laget. Han startet karrieren allerede på 1950-tallet.

Einar Ramsli var en meget god stående skytter og markerte seg både i laget og i HV-sammenheng.

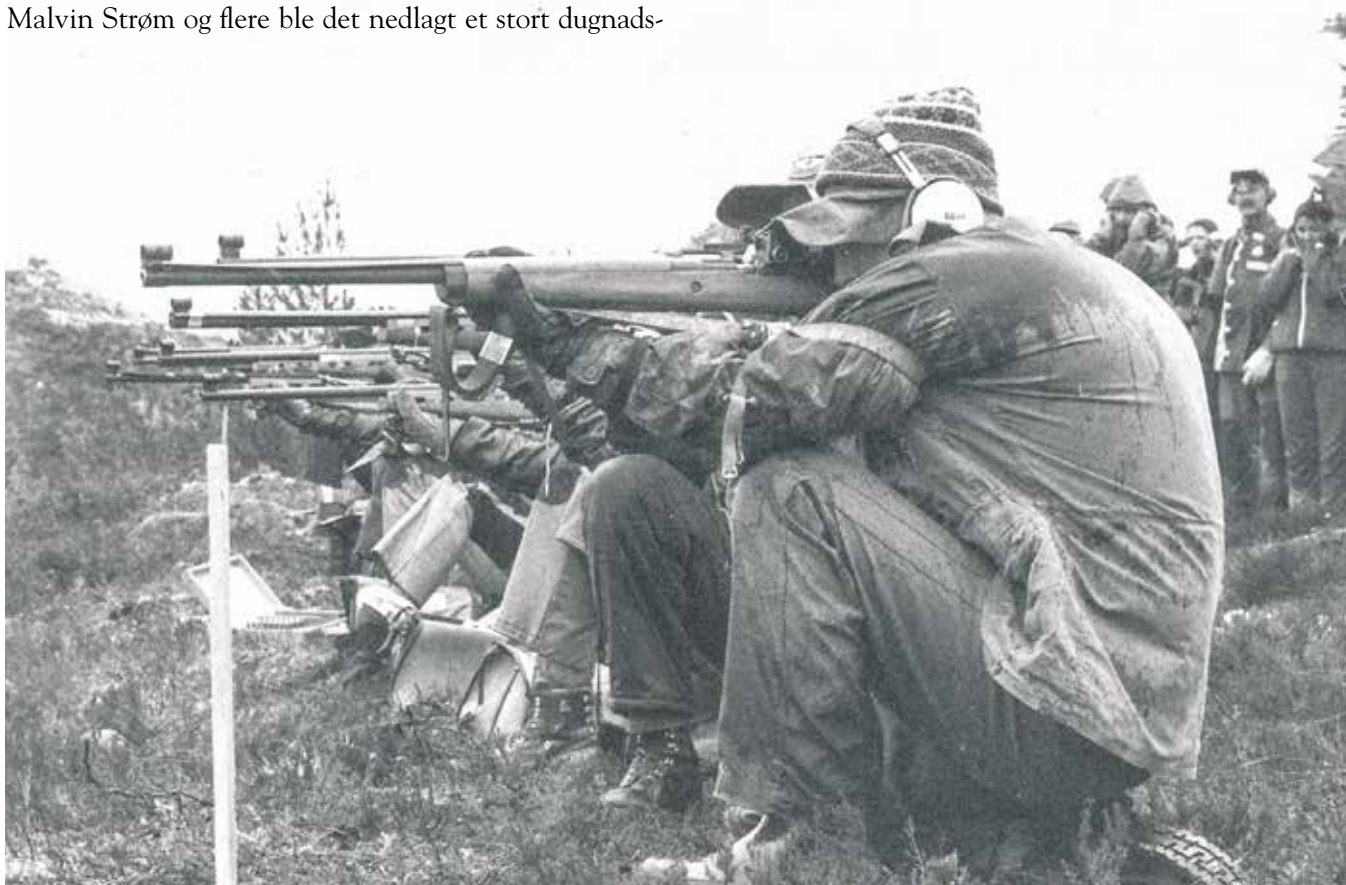
Laget ble slått sammen med *Barmanfjord* i 1968 og fikk navnet *Hitra og Barmanfjord skytterlag*. Det var navnet fram til 1977 da det igjen ble endret til *Hitra skytterlag*.

Ansnes skytterlag ble også slått sammen med *Hitra* rundt 1981/82. Odd Johnsen var formann i *Ansnes*. Han var 17 år da han ble formann 1977/78, og kjørte rundt på mopeden sin for å samle inn lagsgeværene da *Ansnes* ble slått sammen med *Hitra skytterlag*.

På 1980-tallet ble det bygd skytterhus ved banen på *Asmundvåg*. Terje Hårstad var leder i laget og sammen med Malvin Strøm og flere ble det nedlagt et stort dugnads-

arbeid. Det ble bygd ut anvisergrav, løpende mål-bane, pistolbane og leirduebane. Prosjektene ble finansiert med tippemidler og tilskudd fra Heimevernet, som benyttet banen til sine årlige øvelser. Mye av arbeidet ble gjennomført som sysselsettingstiltak med offentlig støtte og en formidabel dugnadsinnsats fra lagets medlemmer.

Etter denne omfattende utbyggingen på 1980 og 90-tallet, hadde anlegget en relativt høy standard ved alle sine anlegg. Standardhevingen fortsatte, og i 2010 ble nye, elektroniske skiver innkjøpt til 100 meter og 300 meter. Løpende mål bane fikk også elektronisk anvisning.

Feltskyting på Asmundvåg i 1993.

Hitra pistolklubb har drevet pistolbanen etter at denne ble anlagt. Lagets medlemmer har hevdet seg godt lokalt i mange år, men aktiviteten i laget synes å stagnere noe nå.

Flere geværskyttere har utmerket seg og hevdet seg meget godt lokalt, men også i Midt-Norge for øvrig. Aller best har nok veteranen framfor noen, Malvin Strøm, vært. Han startet med skyting allerede på 1950-tallet og er fortsatt aktiv.

Klart for miniatyrskyting, to ildsjeler i laget, Toralf Fjeldberg (t.v) og Terje Hårstad.

Litt om historien til forløperne til dagens Hitra skytterlag:

Barmanfjord skytterlag

Stiftet opprinnelig i 1897, og var i virksomhet til 1923. Laget ble startet opp på nytt i 1930, men nedlagt først på 1960-tallet. Formann i 1931 var H. Sørmland, i 1930-34 var N. Sørmland formann, J.M. Skjelstad i 1935-36. Leif Eriksen i 1937 og Olaf Haltland i 1938-40. Etter krigen var Ivar Haltland formann. Harald Haltland var styremedlem i mange år og Einar Haltland var både nestformann, kasserer og sekretær. Han var også den som for det meste ladet skudd. Lading av kuler skjedde ved at innholdet ble veiet, for enkelte skudd var motvekten en ettøring. Nøyaktighet var alfa og omega, derfor var det ikke så mange som drev med dette. Det hadde trolig også sammenheng med at det var et visst utstyr som måtte til, en liten vekt var helt nødvendig.

Deltakere var i tillegg til ovennevnte: Edmund Haltland, Ludvig Haltland, Trygve Haltland, Erling Sørvik, Reidulf Kjølås, Herman Aune, Hjalmar Aune, Arnfinn Eriksen, Karsten Eriksen, Roar Reppe, Erling Nettet, Sverre Sverklie, Arthur Sørvik, Iver Sørvik, Maldor Wassæther, og av de yngste som var med Johan Haltland, Rolf Haltland, Bjørn Myhren.

Den første banen var på Sveneset – veien gikk fra boligen til Johan Eide - inn mot et plantefelt som ligger mot Hokkeltinden, dette var rundt 1955. Det var ikke opparbeidet bane, men det ble foretatt skyting mot skiver på 100 m og 300 m. Det var fire skiver på 100-meter, og seks på 300-meter, og plass til tre skiver på 600-meter.

Gaukskyting foregikk om vinteren. Her var det ingen klasseinndeling. Etter skytinga var det fest, og der ble

vinneren utropt som «storgauk» og den som hadde minst poeng ble «litjgauk».

Skyting var en søndagsaktivitet. Da samlet mange interesserte seg på banen, og like viktig som skytingen var det sosiale samværet. Det var karene som samlet seg. I tillegg kunne guttungen være med, men det var få kvinner. Stevner foregikk over to dager, både lørdag og søndag. Av åpne stevner ble det arrangert pokalskyting mellom Sør-Straumfjord skytterlag og Barmanfjord.

De fleste skytterne brukte Krag-Jørgensen geværer, men noen få brukte Mauser. Det ble arrangert samlagsstevne i Barmanfjord skytterlag i 1933 og 1936.

Tore Strøm (t.v.) og Odd Johnsen.

Dolmøy skytterlag

Laget ble stiftet i 1901, men det var ingen aktivitet fra 1910-1914, og laget var også uten aktivitet i 1917-1923 og i årene 1932,1933,1936-1938, 1940-1945. Det ble nedlagt på slutten av 1950-tallet.

Formennene var: E. Sivertsen 1901-03, M. Nilsen 1904-05, Adolf Jægtvik 1906-07, Jakob Kjerringvåg 1908 og 1914, O. Ramsli 1915-16, 1924-25 og 1934-35. Sigurd Nilsen 1926-29, Harald Grong 1930-31, A. Sivertsen 1939-40. Johannes Breivoll 1945.

I tillegg var følgende med: Emil Brevik, Johan Broholm, Arnold Flåhammer, Einar Grong, Kristian Jektvik, Magnar Knutshaug, Ragnvald Knutshaug, Nils Nilsen, Sigurd Nilsen, Einar Sivertsen, Harald Stadsvik, John Stadsvik, Kristian Stadsvik, Arne Strømsvik, Johan Vollan.

Skytebane ble anlagt rundt 1954-55 ved Stakkvika, og skyting på 300-meter foregikk over Aunartjønna. Anvisning foregikk ved at resultatene på 100-meter ble ropt opp. Resultatene på 300-meter ble vist med en spake som det var laget en rund plate på. Ulike tegn viste hvor kulene hadde truffet og hvilken poengverdi det ble. Anviserne reparerte skivene og klistret igjen kulehullene. Til det ble det brukt hvetemel og papir. Det var viktig at skivene var i orden. Hjelpemidlene var ikke så mange, så fantasien fikk de virkelig bruk for.

Fra først på 1960-tallet var det bane ved Melkvikvatnet. Der ble det skutt over vatnet på 100 meter for ungdom (junior), og på festskiver (mindre blinker) for voksne og 300 meter for voksne, inndelt i klasser. I tillegg var det feltskyting på mer tilfeldige områder.

Adolf Jektvik, Harald Stadsvik og Einar Grong, ladet alle skudd, men det var Adolf Jektvik som kontrollerte.

Krageren var også her det viktigste våpenet, og det var kun 3-4 av skytterne som hadde gevær. Samholdet og fellesinteressen var stor, og det var en selvfølge at alle fikk låne gevær. Det at det ikke foregikk noen form for jakt på Dolmøya i denne tiden, viser hvor stor fellesinteressen var. I de andre skytterlagene var det mange

deltakere som var med fordi skyttertrentingen var viktig i forhold til å drive en aktiv og sikker jakt. Det ble ikke arrangert skytterstevner på Dolmøya, men det var premieskytinger internt for medlemmene. Senere drev ungdomslaget litt med miniatyrskyting. Det var på 100-meter. Skiven var en trekant, hvor blinken var i toppen.

Skytere fra Ansnes ca 1932-35: Stående f.v. Anders Jensø, Agnes Slåttavik, Reidar Ansnes, Arne Mastad (usikker), Margit Slåttavik, Alfred Risvik, Alf Kristoffersen, Ingvald Eide, Bjarne Jensø, Othelie Sandvik, Henry Slåttavik, Anton Sandvik, Alma Mikalsen, Nancy og Einar Sandvik. Sittende foran f.v. Sverre Kristiansen, Kristoffer Myren, Anton Antonsen, Kristoffer Kristoffersen, Johan Eide, Gabriel Ansnes, Trygve Mathiesen, Arne Myren og Arvid Kristiansen. (Foto Ansnesboka)

Ansnes skytterlag

På Ansnes var det skytebane i Merradalen utenfor Grindfaret og tidvis en bane ovenfor Litjvatnet. Her var det skyting på 100-meter og 300-meter- skiver. Det var nær kontakt med folket på Mastad og Akset på Fjellvørsøya, og ansneslendingene skjøt også i Aksetdalen.

Petter Risvik var leder av Ansnes skytterlag i flere år. Skyting var en søndagsaktivitet, hvor mannfolkene var samlet. Aktive var Kristoffer Eide, Bjarne Jensø, Kristoffer Kristoffersen, Alf Kristoffersen, Arne Jobotn, Petter Risvik med flere. Laget gikk inn i Hitra skytterlag i 1981. Da var unge Odd Johnsen formann i laget.

Formannsrekka: Petter Risvik 1950-51, 1955 og 1965-70. Fredrik Slåttavik 1952-54, Helge Ansnes 1956-57, Idar Jensen 1958-61 og 1964, Arne Jobotn 1962 og 1975, Øyvind Øyen 1963, Alf Sørensen 1971-72, (ukjent 1973-74), Paul Hoff 1976, Odd Johnsen 1977-81.

Unge skyttere i 1976, f.v. Arnold Jobotn, Atle Mittet og Odd Johnsen.

Arne Jobotn (t.v.) og Petter Risvik var sentrale i Ansnes skytterlag. (Arkivfoto Hitra-Frøya)

Kilder:

- Protokoller
- Odd Johnsen, leder i både Hitra og Ansnes skytterlag
- Malvin Strøm
- Bjørn Myhren

Skjøttarfæst

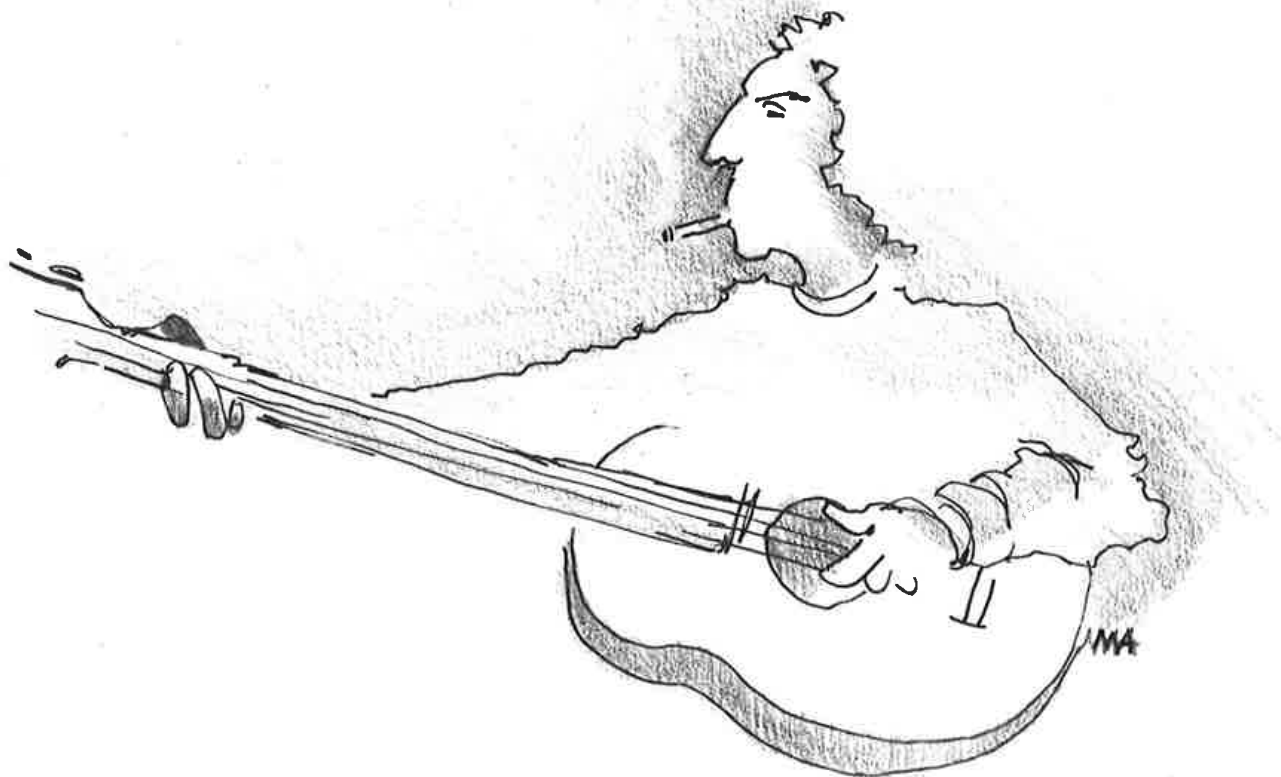
Det va på metten tå søttitalet at æ fekk hør at det va nokka som heitt skjøttarfæst. Æ ha den gånge alle-rede bra med fæsterfaring, og no va det på tide å utvid horisonten som det heite. Vi skoill te Asmundvåg på skjøttarfæst.

Forberedelsan

Vi ha skjønt at den stösste forskjæln på en vanlig fæst og ein skjøttarfæst va at på skjøttarfæsten for vi itj heim såmma kveilln.

Det betydd at vi mått ha med telt. Når æ no sei vi, e det ferr at kameraten selvfølgelig skoill værre med. Det va sånn at vess æ skoill nokka da va kameraten med, og vess kameraten ha tenkt ut nokka da va æ med.

Det e vel å overdriv å påstå at forberedelsen te skjøttarfæsten foregjekk på vækkasvis. Men i og med at ekspedisjon krevd ei overnatting, va det vektig at vi va nøye

med provianteringa. Den fekk vi gjort oinna i god tid såmma lørdan, det va fir kassa pils og ein pakke småpøls. Kameraten meint at ein heil pakke småpøls bære ferr ei overnatting va i mæsste laget. Men det koinn no heinn at vi råka ti nå kjentfolk, og dæffer va det kanskje lurt å ta med litt ekstra. Så vi tok med heile pakken.

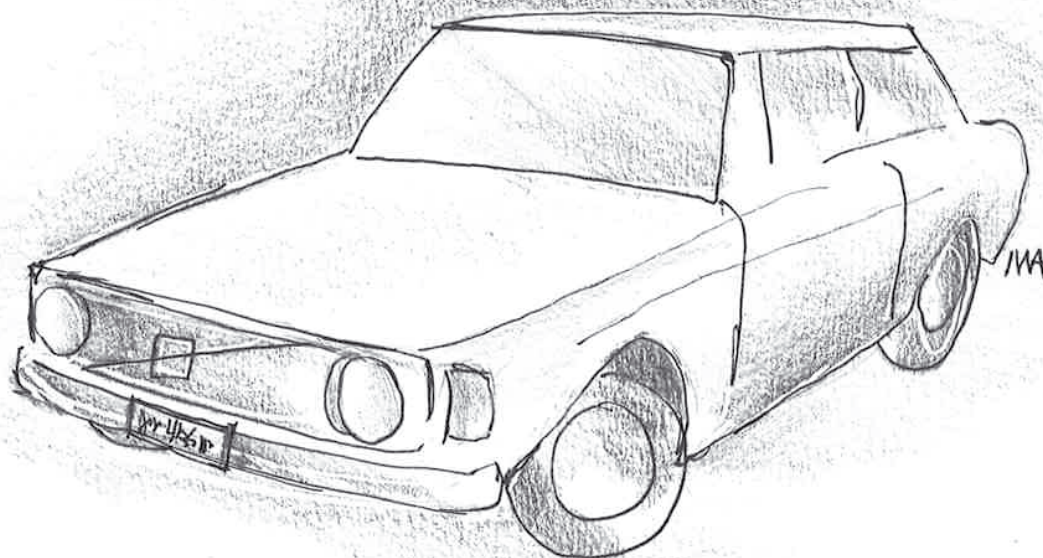
Så mått vi sørg ferr at vi ha nok bænsin te å kom oss frå og te, så æ fylt ferr ein fæmtilapp ferr sekerheits skyld. Kameraten va musiker, så han meint at'n mått ha med sæ gitarn. Erfarne skjøttarfæstera vi snakka med ment at det kanskje itj va så lurt, men der va kameraten urok-

kelig. En fæst uten sang og spæll så'n på som totalt meiningslaust, så gitarn skoill med.

Med telt, proviant (fir kassa pils og ein pakke småpøls) og gitarn vel anbragt i Volvon la vi i veg te Asmundvåg og vorres føsste skjøttarfæst.

Teltplassen

Den lå idyllisk te, teltplassen. Attme et vatn med ei lita slett og omkransa tå skog som antagelig va gran og furu. Problemet va at de likast teltplassan allerede va bebøgd. Og vi som trudd vi ut i god tid.

Vel, vi fainn da te slutt ein ledig flekk akkurat passe stort te eit 3-manns fjelltelt. Vess ein la godviljen te va eit 3-manns fjelltelt akkurat passelig ferr to mainn, vess dæm itj va ferr svær.

Det betyr at ætte vi ha læssa inn provianten, (fir kassa pils og ein pakke småpøls) va det igjen plass te knapt ein mainn.

Ætte å ha spekulert ei stoinn på derre og vurdert situasjon nøye kom vi fram te at vi mått fløtt provianten (tre kassa pils og ein pakke småpøls) tebakers te Volvon.

Ei ainna ulempe med små fjelltelt va at det va vanskelig å sjå dæm, særlig i mørket. Ein teng e at sjølve teltet va grønt, vær va det at bardunan te teltet va grønn dæm å. Praktisk talt usynlig altså.

Det e nødvendigvis itj nå problem på fjellet der nærmast naboen befinn sæ ein dagsmarsj unna. Men i en leir der telta står tett som ein knottsverm va det itj riktig så enkelt. Og det vart litt ugreie med det ætte kvart. Den føssten som snuble i den eine bardun gjekk på hauvve rætt oppå fjellteltet vorres. Der inni ha nettopp kameraten gått inn ferr å hent gitarn sin, og han havna i basketak med angripa'n. Det va litt problematisk å få inn gode svengslag med et dobbelt fjelltelt mellom aktøran, så kampen ebba fort ut tå sæ sjøl. Det vi ha gjort va å speinn bardun rætt over stin som gjekk ned te vasskannten, så vi foretok ein kjapp analyse tå situasjon og kom fram te følgende tetak: Vi fløtta teltet.

No mangla vi rektignok ein teltplugg som ha komme bort i angrepet, men kameraten fekk fæsta bardun likvæl så det gjekk helt fint det... te så læng.

Fæsten

Egentli va det meininga at vi skoill oppi huset der fæsten va, så vi læssa tu provianten frå Volvon, (to kassa pils og ein pakke småpøls) og gjor oss klar te skjøttarfæst oppi ungdomshuset. Da va det ein som momla nokka om inngangspæng og billett, og det ha selvfølgelig hverken æ eiller kameraten tænkt på. Vi ha brukt opp aill vorres kapital på bensin og proviant.

No vist det sæ at det va fleir einn oss med mangelfoill kontantbeholdning, dæffer vart det sånn at vi va ein heil gjeng som avvekla skjøttarfæsten nemme teltplassen.

Vi vart ganske kjapt utsatt ferr luftangrep frå store mengder tå knott og mygg som la ein dempar på stemninga, men heldigvis ha vi provianten (ein kasse pils og ein pakke småpøls) som gjor at vi kom rimelig greit frå det. No huske æ itj så mang detalja frå sjølve fæsten, det e tross alt førti år sia, men at det va artig e æ helt sekker på. Det va sekkert mang fine historia som ble fortalt, kameraten spælt på gitarn og mang prøvd sekkert å søng. Det dabba tå ættekvart og æ og kameraten kom oss inn i teltet. Det va det itj aill som gjor, nånn lå oinner teltet, nånn lå oppå teltet, nånn fann itj igjen teltet sett og lå utom, og nånn lå itj i heile tatt.

Avslutninga

Vi vakna tå at teltet begynt å bevæg sæ. Føsst va æ seker på at det va hauvve som spælt mæ eit puss, men forsto ætte kvart at vi faktisk va på vei heim i et motorisert fjelltelt. Ekvipasjen så antagelig ut som ein velfylt trålpåssa på lainn der vi dura bortover teltplassen.

Så rauk bardun...det vist sæ at kameraten, hånstaurn, ha belagt bardun i støtfangarn på ein Opel Rekord som sto høvelig te. Og eiarn tå Opeln skoill selvfølgelig heim før oss.

Det gjekk rimelig bra med oss, men det va vær med gitarn. Kameraten va ikke blid, han påsto at gitarn ha te-hørt ein kjent norsk artist og ha med det ein slags verdi

utover rein kroneverdi, og no va instrumentet lik flat som ei spækkfjøl. Æ foreslo at'n heller koinn kjøp sæ ein stålgitar som sto ferr ein støyt, i stan ferr ein sånn skrøpelig finergitar som e totalt uegna te skjöttarfæst. Det fekk æ itj nå svar på så æ bære læsse campen inn i Volvon og gjor klar ferr avgang. Det va fort gjort, ræstan tå trålpåssan stappa æ i bagasjerommet sammen med provianten, (ein pakke småpøls) og dermed va det bære kameraten og gitarn som mangla.

«No veit æ i hvert fall koffer det heite skjöttarfæst,» momla kameraten mens'n samla sammen ræstan tå gitarn:

«Folk skjøtte vesst ingenteng på herre fæstan.»

Historier fra skyttermiljøet

Her er det flere bidragsytere, historier sendt inn til redaksjonen under lovnad om anonymitet. Sanne eller usanne, med humorens skjær over seg.

På et samlagsstevne på Sandstad skulle mannen og kona delta. Kona gikk «sist i dagan» og ville normalt ha vanskeligheter med å ligge på standplassen. Mannen visste råd. De ankom stevneplassen på moped, og på bagasjebrettet hadde han bundet fast en spade. Spaden brukte han og gravde et passende hull i standplassen, slik at magen til kona kunne gå ned. Kona lå veldig stødig og det hører med til historien at kona vant 1. klasse.

Et samlagsstevne gikk før alltid over to dager – lørdag og søndag – med skytterfest begge dager og premieutdeling søndag kveld. Enkelte ganger kunne gå ganske livlig for seg ut over natta til søndag. Mange overnattet i nærheten i telt og campingvogner. Et ungt par hadde ikke annet husly enn i en kjelleråpning under festlokalet.

Søndag formiddag hadde de gjenopptatt sine mest intime «øvelser» da presten kom forbi på vei til en gudstjeneste. Han stoppet foran festlokalet for å snakke med noen han kjente og oppdaget det unge paret under bygningen. Han gikk bort til dem og sa at dette måtte de slutte med her, fordi det var et offentlig sted. Gutten svarte bare: «Er det offentlig sted her også?», mens de to turtelduene fortsatte sin aktivitet.

Malvin Strøm ble samlagsmester i 1965. Han forteller at en frøyværing var uheldig og skjøt et skudd i skiva hans. – «Ellers hadde jeg neppe blitt samlagsmester», kommenterer Malvin selv.

Skyttere kunne i konkurranser ofte kjenne «pulsen på børsa», som det het. Nervene var ikke alltid like enkel å holde i sjakk. En skytter hadde ofte med seg en stor flaske med fløtemelk, som han drakk av før han skulle skyte. Han påsto at dette roet nervene hans.

I gamle dager var det alltid slik at resultatene - for kontrollens skyld - ble notert både i skyttergrava og på standplass. Det hendte likevel at det ikke var samsvar mellom disse to noteringene, og da ble resultatet fra «grava» lagt til grunn. På et stevne på Vågøya skulle det på søndag skytes programmet til Organisasjonsmedaljen, blant annet en 10-skudd – grunnlag. Den ene av «skriverne» på standplass hadde vært på fest kvelden før og hadde nok noe dårlig syn og svekket konsentrasjonsevne. Han noterte flittig hver gang han så en «spake» i været. Til slutt viste det seg at «hans» skytter hadde oppnådd 154 poeng på 10-skudden.

Gevær brukt i skytterlaget

Otto Rognvik forteller: -Opprinnelig brukte skytterne Krag-Jørgensen, 6,5 mm geværer, med åpent sikte. Disse var gamle og ble utrangert av Heimevernet og erstattet med Mauser, 7.62. Det frivillige skyttervesen fikk avtale om at skytterlagene kunne overta Kragerne vederlagsfritt. Kanskje det var opptakten til mange nye skytterlag, for våpen var dyre greier, og medlemmene i skytterlagene var stort sett fattige småbønder og fiskere.

Min far hadde fått fatt i to, jeg fikk det ene. Til konfirmasjonen i 1966 fikk jeg litt penger og jeg hadde spart litt i Postsparebanken, ofte 50-lappen fra mormor til jul eller bursdag og ikke minst krabbepengene fra far. Jeg hadde egen tønne som var min som gikk i settene til far. Annenhver uke var

jeg med hver dag for å dra krabbetønna. Oppgjør fikk jeg når krabbesesongen av over, og pengene gikk i Postsparebanken, ofte satt inn med innskudds-merker, stemplet med Gjössø (postnummer var ikke kommet enda), av meg selv. Jeg var poståpnervikar også, kanskje landets yngste? Til slutt hadde jeg spart 6.000 kr, nok til å få min Krag-Jørgensen, til ombygging. Jeg reiste, sammen med far til Stjørdal. Der bodde mangeårige skytterkonge fra Landskytterstevner, Arve Skjefloe. Han bygde om Kragen til moderne banevåpen med godt skjefte og kikkertsikte. No var jeg stolt, må du tro. Etter noen måneder ble Kragen hentet, jeg var stolt som en hane. Pappa ble misunnelig, snart hadde han også en ombygd Krag. Det var stor spenning før innskytingen neste søndag. Den gikk brukbart, men jeg så for dårlig. Påny måtte jeg ty til oppsparte penger for å få skikkelig skytterbriller. Fikk litt hjelp av mamma, for skytterbrillene var dyre, må vite, forteller Otto Rognvik.

Samlagsmestere og samlagsformenn

Hitra og Frøya skyttersamlag ble dannet i 1923 av lag som ble skilt ut fra Fosen skyttersamlag. Helt fram til 1948 het samlaget Ytre Fosen skyttersamlag, men har etter den tid hatt navnet Hitra og Frøya. Det Frivillige skyttervesen har uttalt at samlaget i alle år siden stiftelsen hatt en tilfredsstillende virksomhet. En lang rekke dyktige skyttere har sett dagens lys innen Hitra og Frøya skyttersamlag. Skyttere som også har gjort seg bemerket utenfor samlagets grenser, bl.a. på Landsskytterstevnet.

Sonja Fjeldvær har vært en av landets beste kvinnelige skyttere og ble nr 2 i Prinsesse-finalen på Landskytterstevet i 1975/Kongsvinger. Tore G. Strøm vant Ofiserspokalen på 10-skudden på Landsskytterstevnet i 1976/Alta. Ellers kan vi nevne Johs.

Håvik og Malvin Strøm som har vunnet ikke mindre enn hhv 12 og 10 individuelle samlagsmesterskap i baneskyting.

År	Samlagsmester		Formann samlaget	Registr. skyttere
	Baneskyting	Feltskyting		
1923-32			Sigurd Witzøe	
1933-37			Hans Kynnø	
1938-43			O.L.Aalmo	
1944-45			Lars Aalmo	
1927	Nils Strøm, Sandstad			
1928	Math. Kynnø, Vågøy			
1929	A. Sørmland, Valen			
1930	Ole L. Aalmo, Sandstad			
1931	Sigurd Witzøe, Valen			
1932	Tormod Aalmo, Sandstad			
1933	Hans Kynnø, Vågøy			
1934	A. Sørmland, Vågøy			
1935	Lars Aalmo, Sandstad			
1936	Tormod Aalmo, Sandstad			
1937	Tormod Aalmo, Sandstad			
1938	August Strøm, Sandstad			
1939	Tormod Aalmo, Sandstad			
1940-45	Krigen			

1946	Arnulf Sletta, Stølan		Lars Aalmo	
1947			Lars Aalmo	
1948			Hans Yttersian	
1949	Lars Aalmo, Sandstad		K. Witzøe	854
1950	Alf Stensø, Kvenvær		Karl Witsøe	
1951	Tormod Aalmo, Sandstad		Arne Ratchje	756
1952	Arne Ratchje, Sandstad		Arne Ratchje	752
1953	Arnulf Sletta, Stølan		Steinar Nyseth	777
1954	Alf Stensø, Kvenvær		Steinar Nyseth	
1955	Tormod Aalmo, Sandstad		Steinar Nyseth	704
1956	Ivar Schei, Sørhitra		Steinar Nyseth	799
1957	Arnulf Sletta, Stølan		Steinar Nyseth	666
1958	August Strøm, Sandstad		Steinar Nyseth	723
1959	Arnulf Sletta, Stølan		Steinar Nyseth	662
1960	Ole Kvam, Sørhitra		Steinar Nyseth	252
1961	Tormod Aalmo, Sandstad		Steinar Nyseth	433
1962	Tormod Aalmo, Sandstad		Steinar Nyseth	506
1963	Arnulf Sletta, Stølan		Fridtjof Hjertaas	546
1964	Morten Arestøl, Sør-Strømfj		Fridtjof Hjertaas	485
1965	Malvin Strøm, Hitra		Fridtjof Hjertaas	583
1966	Morten Arestøl, Sør-Strømfj		Fridtjof Hjertaas	584
1967	Morten Arestøl, Sør-Strømfj		Fridtjof Hjertaas	603
1968	Sverre Aamodt, Hitra/Barmanfj		Fridtjof Hjertaas	612
1969	Tore G. Strøm, Hitra/Barmanfj	Tore G. Strøm, Hitra og B.	Fridtjof Hjertaas	606
1970	Oddvar Tømmervik, Sør-Strømfj	Malvin Strøm, Hitra og B.	Fridtjof Hjertaas	611
1971	Odd Stene, Sørhitra	Malvin Strøm, Hitra og B.	Tore G. Strøm	608
1972	Paul Hoff, Ansnes	Odd Stene, Sørhitra	Tore G. Strøm	607
1973	Arnfinn Storø, Sørhitra	Tore G. Strøm, Hitra og B.	Tore G. Strøm	572
1974	Johs. Håvik, Sørhitra	Tore G. Strøm, Hitra og B.	Tore G. Strøm	559
1975	Johs. Håvik, Sørhitra	Tore G. Strøm, Hitra og B.	Tore G. Strøm	553

År	Samlagsmester		Formann samlaget	Registr. skyttere
	Baneskyting	Feltskyting		
1976	Sonja Fjeldvær, Fjellværøy/Kns	Olav Stene, Sørhitra	Tore G. Strøm	339
1977	Per Aalmo, Sandstad	Tore G. Strøm, Hitra og B.	Tore G. Strøm	275
1978	Johs. Håvik, Sørhitra	Johs. Håvik, Sørhitra	Nils Kr. Fjeldvær	327
1979	Sonja Fjeldvær, Fjellværøy/Kns	Johs. Håvik, Sørhitra	Nils Kr. Fjeldvær	357
1980	Johs. Håvik, Sandstad	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Nils Kr. Fjeldvær	330
1981	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Alf Herfjord, Fjellværøy	Nils Kr. Fjeldvær	358
1982	Nils Kr. Fjeldvær, Fjellværøy	Malvin Strøm, Hitra	Johs. Håvik	340
1983	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Terje Hårstad, Hitra	Johs. Håvik	335
1984	Johs. Håvik, Sandstad	Hallvar Larssen, Fjellv.	Johs. Håvik	403
1985	Odd Egil Johnsen, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Sverre H. Dyrø	458
1986	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Sverre H. Dyrø	436
1987	Malvin Strøm, Hitra	Odd Johnsen, Hitra	Sverre H. Dyrø	385
1988	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Odd Stene, Sørhitra	Sverre H. Dyrø	374
1989	Johs. Håvik, Sandstad	Odd Johnsen, Hitra	Sverre H. Dyrø	388
1990	Johs. Håvik, Sandstad	Odd Johnsen, Hitra	Sverre H. Dyrø	307
1991	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Kåre A. Sæther	338
1992	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Arve Espeseth	265
1993	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm	320
1994	Odd E. Johnsen, Hitra	Håkon Askjem, Hitra	Malvin Strøm	366
1995	Håkon Askjem, Hitra	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Malvin Strøm	202
1996	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm	157
1997	Malvin Strøm, Hitra	Håkon Askjem, Hitra	Malvin Strøm	206
1998	Håkon Askjem, Hitra	Odd Johnsen, Hitra	Malvin Strøm	212
1999	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Johs. Håvik, Hitra	Malvin Strøm	178
2000	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Johs. Håvik	115
2001	Odd Johnsen, Hitra	Johs. Håvik, Hitra	Johs. Håvik	211
2002	Johs. Håvik, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Johs. Håvik	228
2003	Johs. Håvik, Hitra	Johs. Håvik, Hitra	Johs. Håvik	352
2004	Malvin Strøm, Hitra	Aksel Sandstad, Sandstad	Johs. Håvik	352
2005	Johs. Håvik, Sørhitra	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Johs. Håvik	460
2006	Robert Skarpnes, Hitra	Johs. Håvik, Hitra	Johs. Håvik	484
2007	Johs. Håvik, Hitra	Odd Johnsen, Hitra	Johs. Håvik	543

2008	Malvin Strøm, Hitra	Malvin Strøm, Hitra	Oddvar Skjærvik	456
2009	Johs. Håvik, Hitra	Odd Johnsen, Hitra	Oddvar Skjærvik	424
2010	Odd Johnsen, Hitra	Robert Skarpnes, Hitra	Oddvar Skjærvik	444
2011	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Robert Skarpnes	456
2012	Odd E. Johnsen, Hitra	Sverre H. Dyrø, Vågøy	Robert Skarpnes	327
2013	Arnt Olav Kylling, Sandstad	Johs. Håvik, Hitra	Robert Skarpnes	574
2014	Roger Einvik, Fjellværøy	Odd Johnsen, Hitra	Robert Skarpnes	531
2015	John Ivar Johnsen, Hitra	Roger Einvik, Fjellværøy	Roger Einvik	545
2016	Odd E. Johnsen, Hitra	Odd E. Johnsen, Hitra	Roger Einvik	

Hitra Historielag

eksistert siden 2007, og har vært med på å utgi “Skarvsetta” sammen med Kystmuseet. Dette årsskriftet er det 9. i rekken.

Blader er gratis for medlemmene. Vi har over 240 betalende medlemmer, og er derfor en stor forening, men vi ønsker å bli enda større, så medlemmene oppfordres til å verve flere som er interesserte i lokalhistorien vår! Ta kontakt med et av styremedlemmene (nedenfor) dersom du verver noen.

Vi har mange oppgaver som det bør tas fatt på, men det viktigste hittil har vært innsamling av data til de nye bygdebøkene for Hitra.

Styrets sammensetning etter valg på årsmøtet i mars 2016:

Leder	Anne Brit Berg	928 01 264	mail@fjellvar.no
Nestleder	Asbjørn Roald	901 48 973	aroald@online.no
Styremedlem	Jenny Akseth Nergård	906 37 630	jenny.nergard@gmail.com
Styremedlem	Rigmor Brevikdal	909 99 513	rigj@online.no
Styremedlem	Svend Sivertsen	950 44 002	svend.sivertsen@hitra-froya.no
Styremedlem	Sølvi Næss	454 54 574	solvi.naess@kystmuseet.no
Kasserer	Knut Ansnes	934 97 577	ansne@online.no
Varamedlem	Arve Fjeldberg	991 03 540	
Varamedlem	Eivind Skaget	975 35 598	
Varamedlem	Edel Øyen Myhren	950 54 732	

Fra historielagets virksomhet i 2016 trekker vi spesielt fram en tur til Grønøya i Bispøyan 7 august. Det var Mostadmark Jernverks Venner – et av tre historielag i Malvik – som kontaktet oss fordi de ønsket seg en tur til Grønøya. Det var nemlig fra den vesle øya Grønøya at en del av den malmen som jernverket trengte ble skipet ut, og fraktet helt opp til Mostadmarka. Hitra historielag arrangerte turen ut dit, og i tillegg til de besøkende historieinteresserte fra Malvik hadde vi med oss noen av våre egne medlemmer. Blant medlemmene fra Mostadmarka Jernverks Venner var geologen Gisle Røe, som redegjorde for gruedriften på Grønøya fra ca 1807 til 1905. I denne gruva var det rik magnetjernstein. Virksomheten på Grønøya og nærliggende Monsøya er omtalt i Hitraboka I (år 1958), fra side 397, men Gisle Røe påpekte feil opplysninger der. Han delte ellers med oss av sin fagkunnskap om stein og mineraler, slik at det ble en meget lærerik tur. Vi fikk også en del skriftlig stoff som kan benyttes ved kartlegging av denne sida av Hitras historie.

Foto: Rigmor Brevikdal og Anne Brit Berg

Boka er utgitt med støtte fra:

REKLAME • DESIGN • PROFILERING • TRYKK • FOTO

Mediehuset, 7240 Hitra - post@vindfang.com

Hitra historielag og Museene i Sør-Trøndelag avd Kystmuseet © Årsskrift for 2016 – 1. opplag

SKARVSETTA

Redaktør for «Skarvsetta» 2016 er Svend Ingar Sivertsen, Hitra Historielag og Svein Bertil Sæther, Kystmuseet.

MIST Kystmuseet: www.kystmuseet.no – telefon: 72 44 40 10

Design og trykk: Vindfang AS, Mediehuset, 7240 Hitra - www.vindfang.com

Brødtekst satt i Goudy Sans 11/13. ISBN nr. 978-82-93071-27-3

ISBN 978-82-93071-27-3

9 788293 071273